
Rapport

"Analyse – Melk i Nordland" 2012

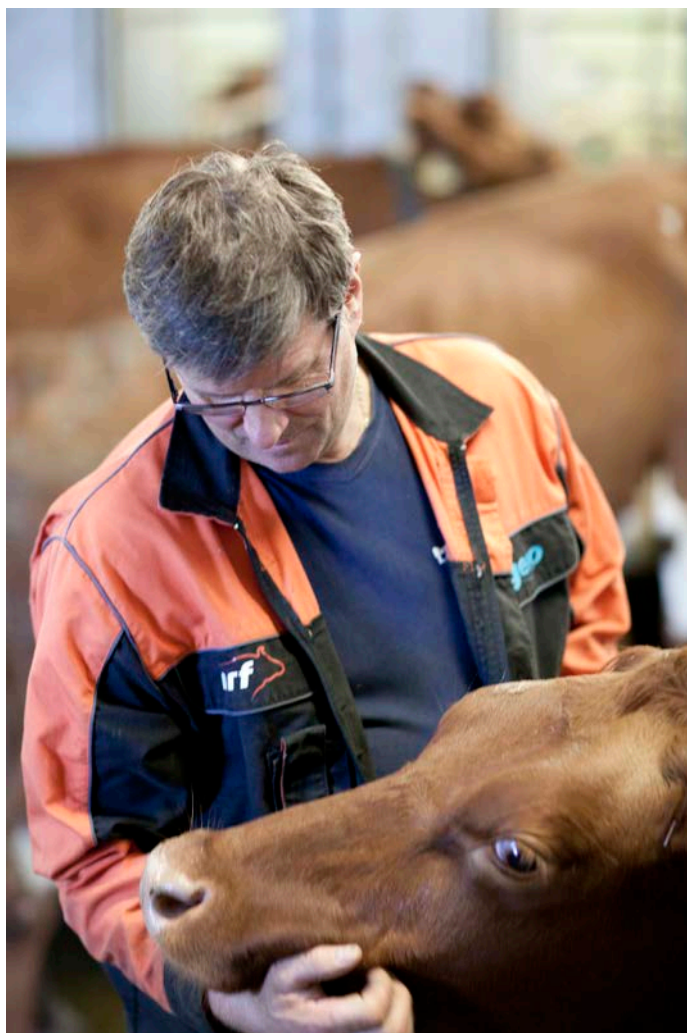

Foto: TINE/ Rune Kongsro

Fylkesmannen i
Nordland

Innhold

1	Sammendrag.....	4
2	Arbeidsgruppas oppdrag	4
3	Arbeidsgruppe, arbeidsmetode og grunnlagsmateriale	4
4	Utvikling i melke-produksjonen for perioden 2003 – 2012	5
5	Framtidig utvikling i melkeproduksjonen, 2012 – 2020	7
6	Byggekostnader pr. kuplass.....	10
7	Restkvote i Nordland fylke.....	12
8	Alder	13
9	Begrensninger for utvikling hos dem som fortsetter.....	14
10	Tilleggsnæringer og melk i kombinasjonsdrift.	17
11	Kumelkbruk som ønsker å avvikle drifta.....	18
12	Vedlegg – analysemateriell.....	19

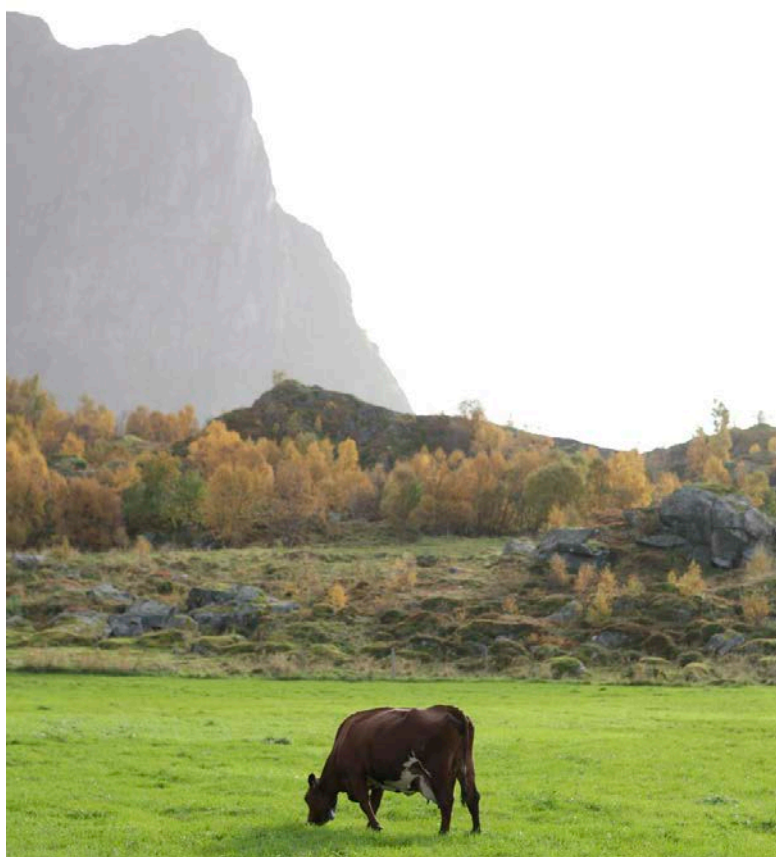

Foto: TINE/ Rune Kongsro

Forord

De fire, fem siste årene har det vært en nedadgående trend for melkeproduksjonen i Nordland fylke, både når det gjelder antall produsenter og levert melkemengde til meieri.

På møte i Bodø 21. februar 2012 ble faglag, Fylkesmannen, Innovasjon Norge og TINE Nord enige om å foreta en analyse over framtidig utvikling i fylkets melkeproduksjon.

Arbeidsgruppa mener at de tiltak og prosjekter som har vært satt i verk i Nordland har gitt resultater så langt. Melkeprodusentene har i stor grad støttet opp om tiltakene, og skal berømmes for det.

Rapporten «Melk i Nordland» er en grundig analyse av situasjonen for produksjonen av kumelk i Nordland, og den inneholder gjennomarbeidede prognoser for sannsynlig utvikling i årene som kommer. Rapporten gir også vurderinger og beskriver sammenhenger for å forstå drivkreftene bak utviklinga.

Rapporten går ikke inn på alle forutsetningene for melkeproduksjonen, blant annet tar den i begrenset grad for seg de politiske rammebetingelsene.

Rapporten er utarbeidet av ei nedsatt arbeidsgruppe, bestående av representanter fra Fylkesmannens Landbruksavdeling, Innovasjon Norge og TINE Nord. Faglagene og Norsk Landbruksrådgiving har sluttet seg til rapporten.

Arbeidsgruppa håper rapporten vil være til nytte i det videre arbeidet for melkeproduksjonen i Nordland, både internt i organisasjonene og som grunnlag for beslutninger på ulike nivå.

Harstad

For arbeidsgruppa

Ingvald Stensen,
Koordinator for arbeidsgruppa

1 Sammendrag

Rapporten «Analyse – Melk i Nordland» er utarbeidet av en arbeidsgruppe fra Fylkesmannen, Innovasjon Norge og TINE Nord. Analysen predikerer sannsynlig utvikling i antall melkebruk og i melkemengde, og viktige drivkrefter i denne utviklinga.

Antall produsenter vil fra 2008 til 2017 være redusert med 40 %, og melkemengden i samme periode redusert med 7 %. Utviklinga med hensyn til melkemengde er forskjellig i ulike deler av fylket, og det ser den også å bli fram til 2017.

Arbeidsgruppa mener at det kan være tjenlig å formulere en produksjonsmålsetting for volum kumelk i fylket, enten på 2008-nivå eller et høyere mål i tråd med nasjonale målsettinger.

Fornyings- og moderniseringstakten må økes for på lang sikt å opprettholde melkemengde i Nordland. Dette innebærer behov for økt stimulering til modernisering, utvidelser og nybygg. «Jokeren» i dette vil på mange måter være de 269 melkebrukene som antas å ville «drive som nå» fram mot 2017. Utfordringene vil være å øke motivasjon og interesse for bedrifts-/bruksutvikling også gjennom å se på de økonomiske forutsetningene for slik utvikling.

Analysen viser også at «kvoter under flytting» blir midlertidig passive i stor grad. Dette gjelder både ved bruksutbygginger og ved mer moderate utvidelser av kvotegrunnlaget. Utfordringen vil være å finne fram til tiltak på den enkelte gård som gjør at «ny kvote» raskere kommer i produksjon.

Materialet viser at 38 % av melkeprodusentene i fylket er over 55 år. Halvparten av disse antas å avvikle melkeproduksjonen innen 2017. Også denne analysen viser at rekruttering til melkeproduksjonen, er en stor utfordring. Hvordan kan flere ungdommer få lyst til å gå inn i dette spennende yrket?

Rapporten har også en gjennomgang av viktige begrensninger for utviklingen. Her går motivasjon, areal og bygninger igjen. Dette er ikke overraskende, men en kan merke seg at heller ikke dette er entydig.

Grovfôrmengde, kvalitet og kostnad er viktige faktorer for en ønskelig utvikling av melkeproduksjonen i fylket.

Arbeidsgruppa ser det som viktig at interessentene i landbruket i Nordland mobiliserer ytterligere for landbruket gjennom omforente tiltak som kan gi virkning på kort og på lang sikt.

2 Arbeidsgruppas oppdrag

Gruppa skal gjennom tilgjengelige data analysere utviklinga i kumelkproduksjonen i fylket og predikere den videre utvikling for melkeproduksjonen i fylket med hensyn til volum og antall produsenter (5 – 10 år). Gruppa skal også få tak i de viktigste flaskehalsene/utfordringene som grunnlag for utviklinga, og som grunnlag for å identifisere aktuelle tiltak.

Aktuelle tiltak skal dernest diskuteres og igangsettes av samarbeidende organisasjoner, eller en eller flere av dem.

Arbeidet med analysen skulle være ferdig før sommerferien 2012. Dette klarte man ikke, og rapporten ferdig før 1. desember 2012.

3 Arbeidsgruppe, arbeidsmetode og grunnlagsmateriale

3.1 Arbeidsgruppe

Arbeidsgruppa har bestått av følgende personer.

- ✓ Hanne-Sofie Olette Trager, Fylkesmannen i Nordland, Landbruksavdelingen

- ✓ Toril Austvik, Fylkesmannen i Nordland, Landbruksavdelingen
- ✓ Jan Arne Åsjord, Innovasjon Norge i Nordland
- ✓ Viggo Mikalsen, TINE Nord
- ✓ Ingvald Stensen, koordinator for gruppa, TINE Nord

3.2 Arbeidsmetode

Arbeidsgruppa skal:

- a) Framskaffe grunnlagsdata for hva som har skjedd og hva som skjer innenfor kumelkproduksjonen i Nordland
- b) Søke å finne årsakene til at denne utviklingen skjer, basert på vurderinger av alle enkeltbruk i Nordland
- c) Tilrettelegger innsamlede data slik at vi kan:
 1. Finne svar på aktuelle spørsmål/problemstillinger
 2. Analysere ulike forskjeller og sammenhenger
- d) Avdekke hva som er de viktigste utfordringene som næringa står overfor i fylket.

Arbeidsgruppas rapport skal legges fram for oppdragsgiverne for videre drøftinger og beslutninger.

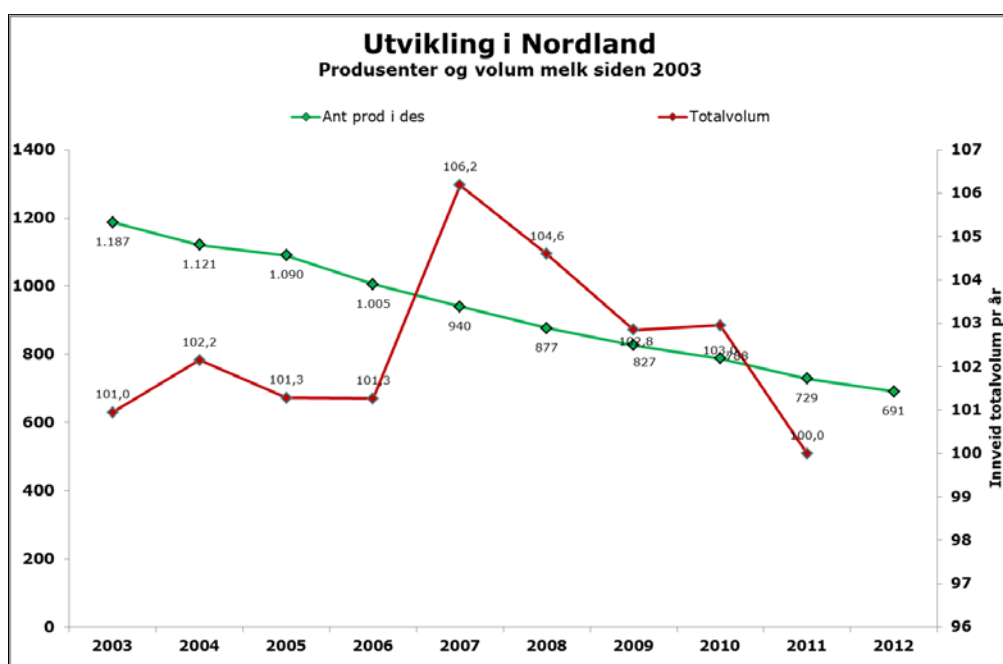
3.3 Grunnlagsmateriale

- ✓ Innsamlet og systematisert data fra de 688 produsentene av kumelk som ligger i Nordland fylke – herunder:
 - Innmålingstall og leverandørdata fra TINE
 - Systematiske opplysninger fra rådgivere i TINE Nord, basert på rådgivernes kjennskap til den enkelte gård
- ✓ Oversikt over rammer og tildelte tilskudd fra Innovasjon Norge i Nordland for perioden 2005-2010
- ✓ Regionalt Næringsprogram for landbruket i Nordland 2013-2016
- ✓ Notat fra Landbruk Nord vedrørende byggekostnader for landbruksbygg (vedlegg)

Dataene er organisert slik at det kan gjøres ulike sammenlikninger for å finne fram til sammenhenger og årsaker til utviklinga.

4 Utvikling i melke-produksjonen for perioden 2003 – 2012

Figur 1 viser innmålingstall for Nordland over 106 mill. liter i 2007, og for 2011 ca. 6 mill. liter lavere. Ut fra dette kan en kanskje si at et mål for produksjonen av kumelk bør kunne ligge på **104 mill. liter**. Bør det legges på 1 % årlig framover i tråd med norsk landbruks-politikk? Fra 2003 til 2012 har antall leverandører gått ned med 496, eller 55 pr. år. Det har ikke vært noen markert utflating i årlig avgang. For Nordland fylke har produksjonen så langt holdt seg relativt bra, selv om det er mange som har sluttet. Det skal likevel nevnes at

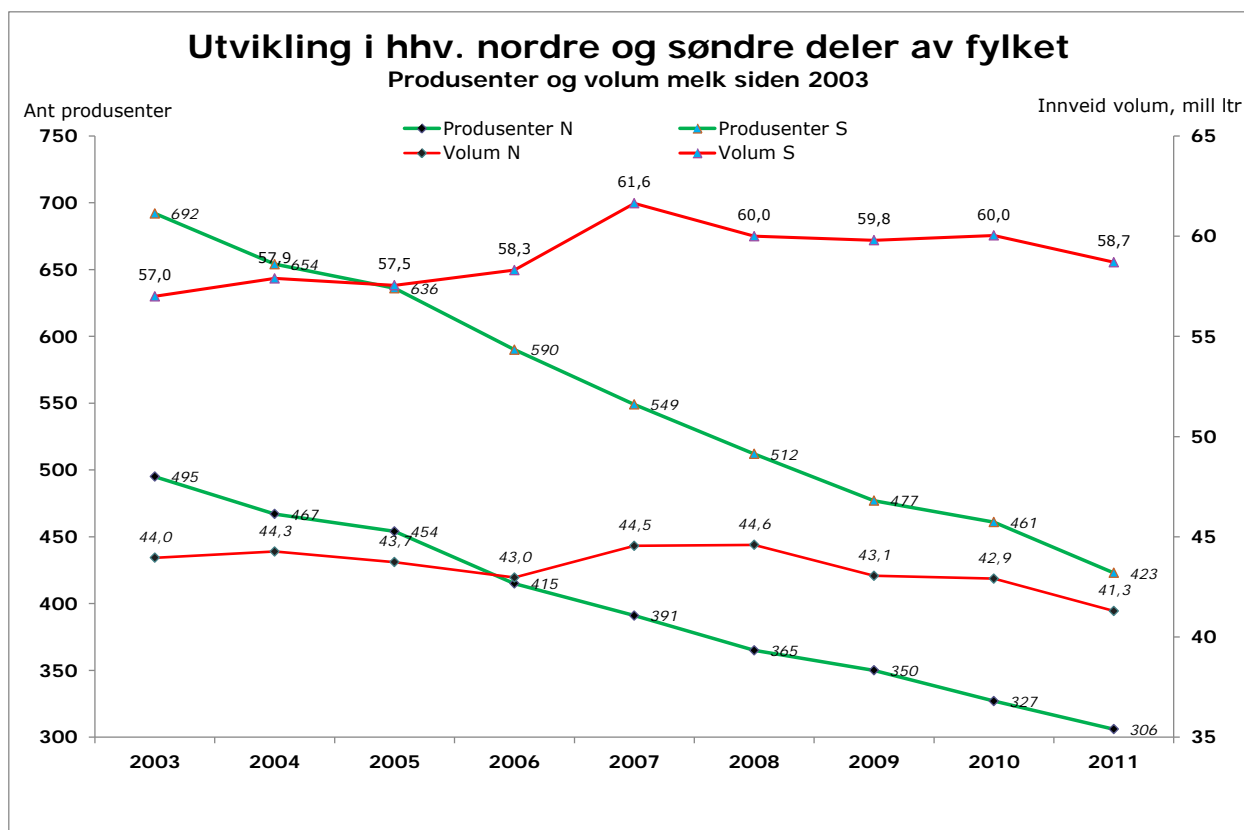

Figur 1

utviklingen siden 2007 viser en nedgang. Dette gjelder både i nordre og søndre del av fylket. De som til enhver tid har vært igjen, har likevel nesten greid å bygge ut og kompensere for bortfall av melkebruk.

4.1 Ulikt bilde nord og sør for Saltfjellet

Avgangen av melkeprodusenter relativt sett, er nesten den samme nord og sør for Saltfjellet. I perioden 2003-2012 vil dette utgjøre en nedgang på ca. 41,8 %. Sør for Saltfjellet har innmålingene økt med ca. 3 % i tidsrommet, og nord for Saltfjellet er det en nedgang på ca. 6 %. Produksjonsutviklingen er forskjellig, mens avvikling av melkebruk er relativt nokså lik. I sør har en greid å kompensere for avgangen, mens en nord for Saltfjellet har hatt for liten utbygging.

Figur 2

4.2 Viktig utfordring

Arbeidsgruppa anser **104 mill. liter kumelk** som et naturlig produksjonsmål for Nordland, med en eventuell økning på bakgrunn av nasjonal landbrukspolitikk (ca. 1% i tillegg pr. år i 20 år, dvs 5 % de neste fem år, 1 mill. liter i tillegg pr. år). 104 mill. liter utgjør ca. 7,0 % av landet i 2011. Dette er en mengde som bør oppnås gjennom relevante virkemidler og tiltak. For å oppnå dette, mener arbeidsgruppa det er viktig å opprettholde flest mulig bruksenheter og samtidig utvikle/bygge ut eksisterende bruk.

Arbeidsgruppa vil peke på tre scenarier for utviklinga videre:

1. La utviklinga «gå sin gang». Det betyr 7 % reduksjon i produksjonen og 97 mill. liter i 2017.
2. Gjennom målrettede tiltak og virkemidler for øvrig, opprettholde produksjonen på 2008-nivå, dvs. 104 mill. liter.
3. Økning av produksjonen med 1 % pr. år i henhold til nasjonal målsetting, dvs. 109 mill. liter i 2017.

Arbeidsgruppa mener at en naturlig målsetting for melkeproduksjonen i Nordland vil være å opprettholde sin andel av nasjonal melkeproduksjon.

5 Framtidig utvikling i melkeproduksjonen, 2012 – 2020

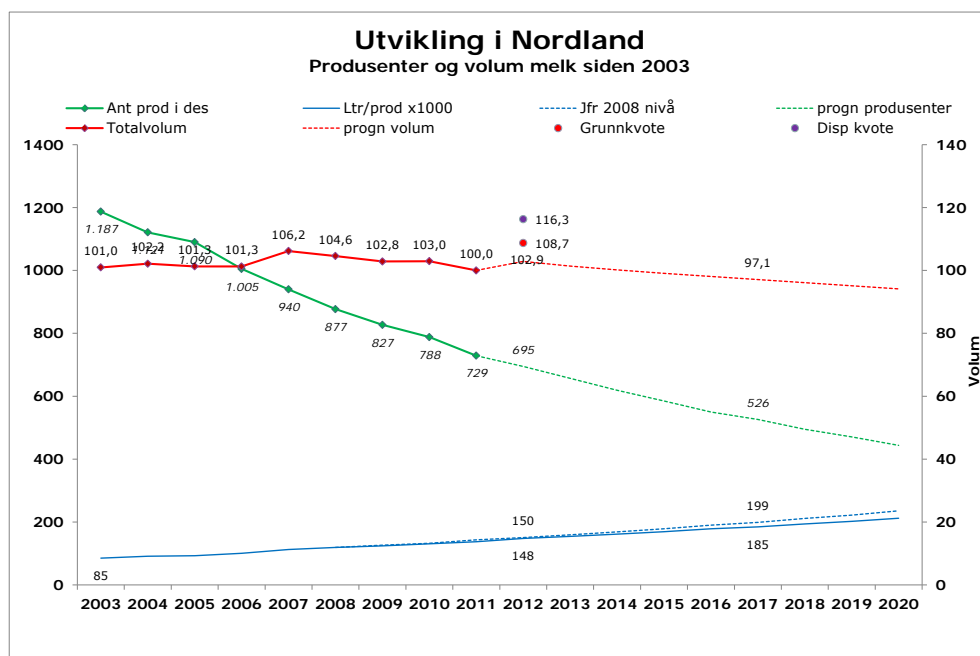
Figur 3 viser den faktiske utviklingen fram til år 2011, og deretter en prognose for videre utvikling i årene framover mot 2020. For å predikere den framtidige utviklingen i melkeproduksjonen i Nordland, er det tatt utgangspunkt i kartlagt avgang av produsenter, utbygging og stipulert avdråttsøkning. Ut fra dette er det beregnet utvikling i melkevolum.

Vi har i det følgende tatt utgangspunkt i 2008 da produksjonen var 104,6 mill. liter. Figuren viser at det i 2017 vil det være ca. 40 % færre produsenter sammenliknet med 2008, og melkevolumet vil være redusert med ca. 7 %. Den videre utviklingen fra 2017 til 2020 er anslått med utgangspunkt i den årlige nedgangen vi har sett de siste 2-3 årene og vurderinger basert på opplysninger fra TINES rådgivere. Figuren viser også at gjenværende produsenter årlig øker sitt gjennomsnittlige

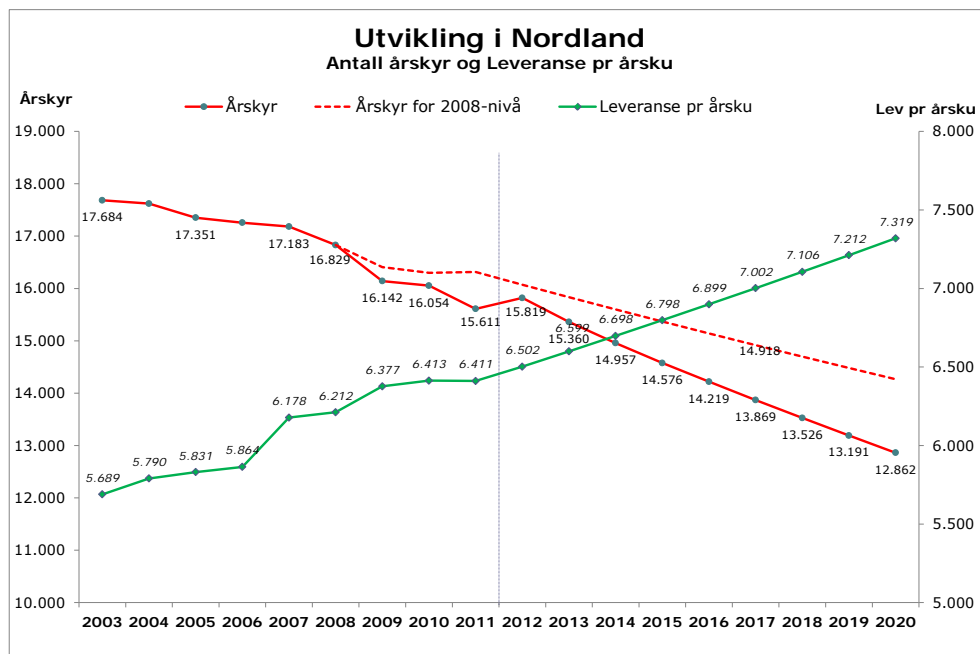
melkevolum fra 148 tonn i 2012, til 185 tonn i 2017. Den stiplede linjen viser hvor mye gjenværende produsenter må produsere i gjennomsnitt, dersom melkevolumet skal kunne opprettholdes på 2008-nivå. I 2017 bør de egentlig levere 14 tonn mer i snitt enn det de ligger an til, for samlet å kunne ligge på samme nivå som i 2008.

Figur 4 viser utvikling i leveranse pr årsku og utviklingen i antall årskyr til sammen. Utviklingen viser at det blir for få kyr igjen i Nordland til å opprettholde melkevolumet på 2008-nivå. Det ligger an til en netto nedgang i årskutallet på ca. 420 årskyr hvert år i den neste femårsperioden. Dette innebærer at vi trolig vil ha ca. 1.050 årskyr for lite i 2017 for å holde leveransene oppe på samme nivå som i 2008. Da forutsetter vi at leveransene pr årsku stiger som vist i figuren. Forventet utbygging også er tatt med. Dette betyr at det til tross for utbygginger og

avdråttsøkning, bare vil bli erstattet halvparten så mange kuplasser som det burde vært for å opprettholde melkeproduksjonen på 2008-nivå.

Figur 3

Figur 4

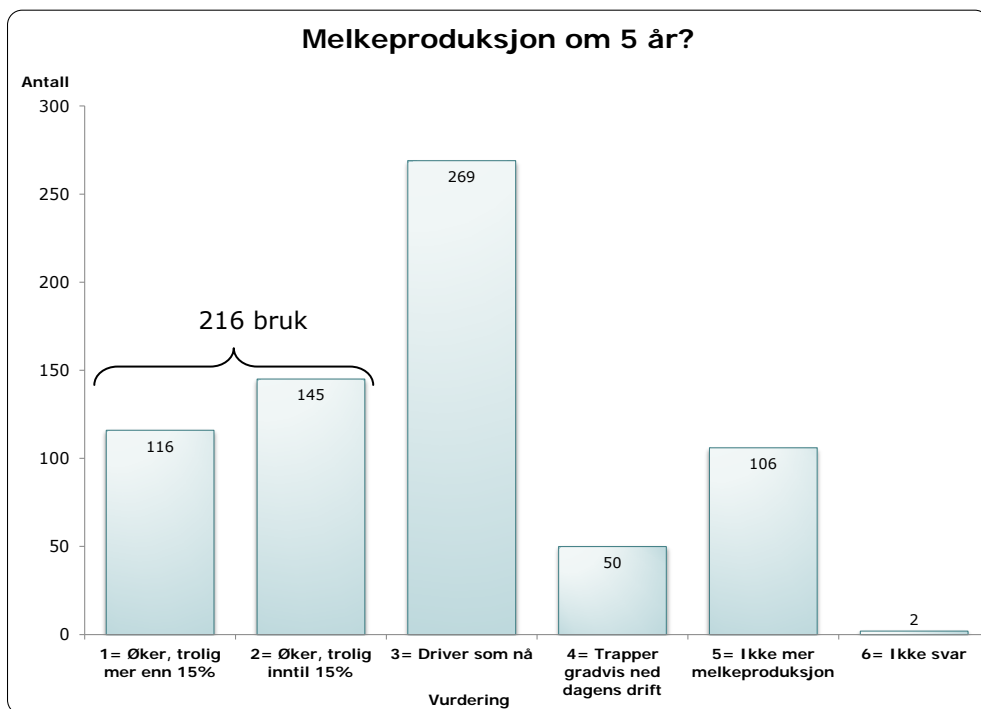
Om fylket skal øke produksjonen med 1 % pr. år, må en ytterligere øke antall årskyr med 1285 i 2017 med en leveranse på 7002 pr. årsku. Dette betyr årlig 257 kuplasser i tillegg. Dersom melkebøndene i Nordland skulle opprettholde produksjonen ved økning i leveranse pr. årsku, måtte de ha ca. 7550 liter pr. årsku i 2017.

Dette betyr:

1. Flere utbygginger pr år
2. Raskere avdråttøkning og leveranse pr årsku (krever bedre produksjonsstyring og føring)
3. Flere dyr raskere i melkeproduksjon hos bruksutviklerne

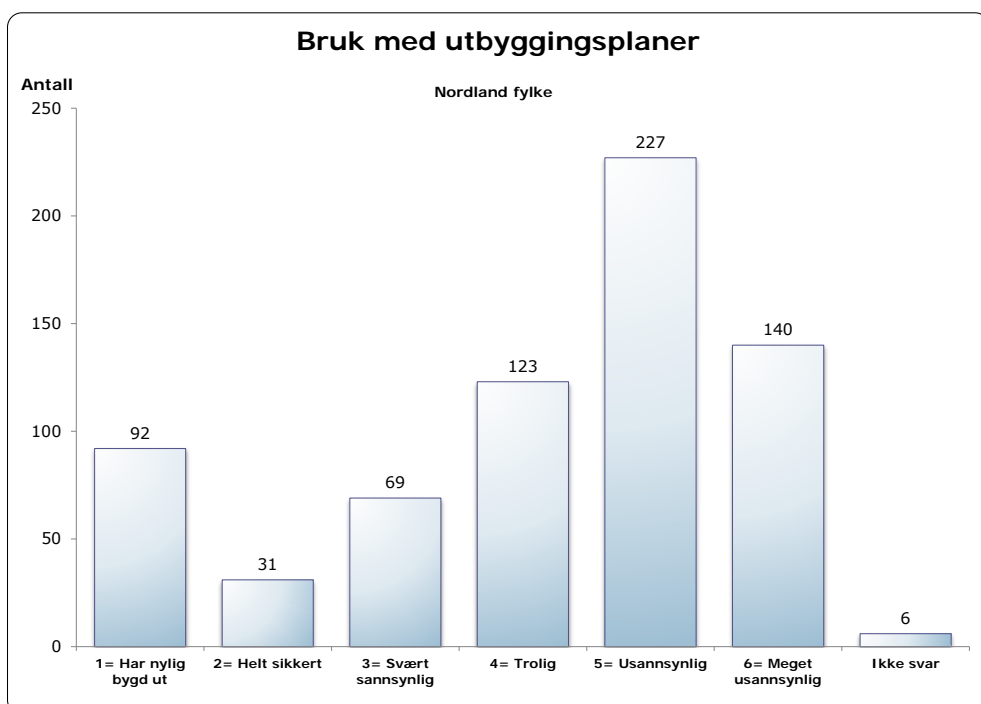
5.1 Framtidsplaner de nærmeste fem årene

I følge våre analyser er det ca. 261 bruk som vi kan regne med vil øke melkeproduksjonen i de nærmeste årene, derav 116 med større enn 15 % økning. De som øker utgjør 37,9 % av antall produsenter. Det er samtidig 106 bruk (15 %) som legges ned de første fem årene, og 269 (39,0 %) som vil fortsette å drive som nå. Gruppen «driver som nå» er stor, og den vil være avgjørende for å opprettholde melkevolumet. Spørsmålet kan være hva «driver som nå» innebærer? Våre data tyder på litt avtagende tendens mht de som slutter i melkeproduksjonen.

Figur 5

For å sikre stabil produksjon på 2008-nivå, er vi avhengig av at flere av de som skal avvikle likevel opprettholder drifta ved at det rekrutteres nye drivere, enten gjennom generasjonsskifte eller ved at gården selges. Det er i tillegg nødvendig at flere av de som i utgangspunktet skal drive som nå, likevel utvikler sine bruk. Disse vil være «jokere» for å opprettholde/øke produksjonen i fylket. For å få til bruksutbygginger, er vi avhengig av å ha produsenter i næringa som ønsker å satse videre. Gjennom kartleggingen som rådgivere i TINE Rådgiving og Medlem har gjort, ser vi at det er 100 bruk som med stor sannsynlighet har

Figur 6

utbyggingsplaner. Om vi også tar med de som trolig har utbyggingsplaner (jfr. figur 6), er summen i beste fall 315.

5.2 Forskjeller mellom nordre og søndre deler av fylket

Når det gjelder framtidsplaner med tanke på melkeproduksjon om 5 år ser vi av figur 7, at

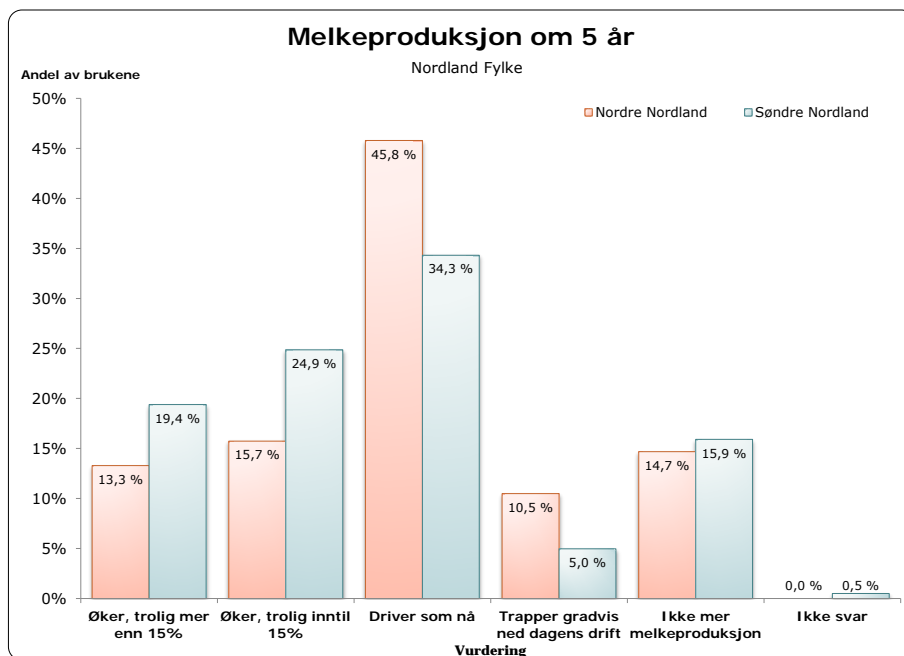
produsentene sør for polarsirkelen (søndre Nordland) har en relativt større andel av brukene som ekspanderer drifta si og trolig bygger ut. Andelen «Driver som nå» er tydelig større i nordre Nordland. Når det gjelder kategorien «Ikke mer melkeproduksjon» så er det ikke vesentlige forskjeller, relativt sett.

Vi ser at det er relativt flere som allerede har bygd ut i søndre Nordland (se figur 8). Større andel i sør forventes også å bygge ut dersom en ser på kategoriene «Helt sikkert» og «Svært sannsynlig». Kategorien «Trolig» er derimot nesten 5 % høyere i nordre Nordland. Kategorien «Usannsynlig» er ca 12 % høyere for nordre Nordland.

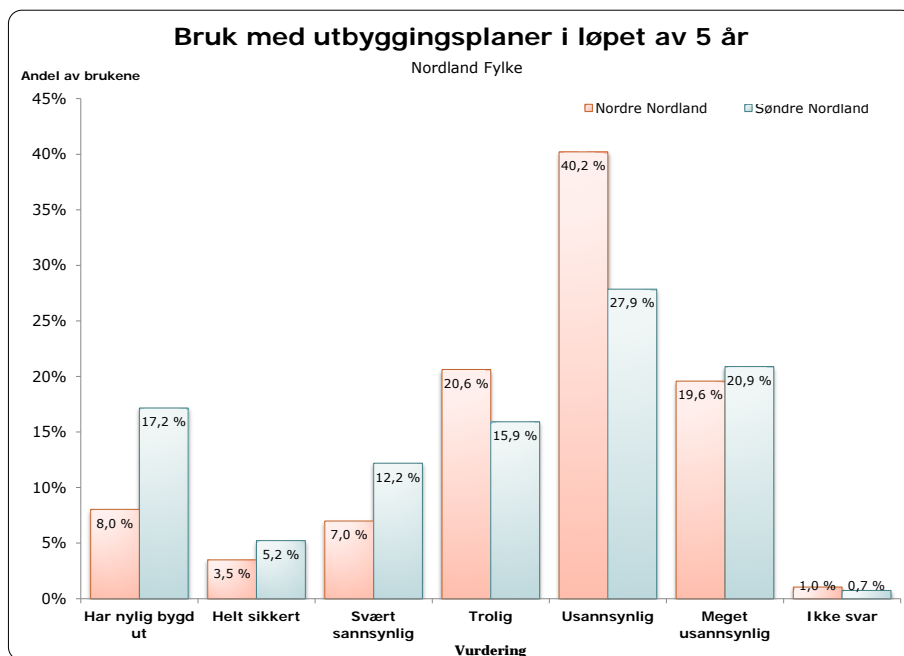
I tillegg er det store variasjoner mellom kommuner/områder både i søndre og nordre Nordland.

5.3 Gruppas vurdering

Det er årlig behov for mange nye kuplasser. For å kunne opprettholde en leveranse på 104 mill. liter, vil det være behov for ca. 390 nye kuplasser årlig. Dette er sett i forhold til de 420 som slutter og forventa avdråttøkning. Vi ser av våre data at en kan påregne ca. 200 nye bås plasser årlig, altså halvparten av det vi trenger. Vi har etter dette 1000 kyr for lite i 2017. Dersom vi legger til grunn bruksutbygginger med en gjennomsnittlig økning fra 20 til 40 årskyr, er det behov for rundt 20 bruksutbygginger årlig. Regner vi ca. 200.000,- kroner pr bås plass, vil dette utgjøre en årlig investering på ca. 160 mill. kroner. Vi har da forutsatt at også eksisterende kuplasser må erstattes ved nybygg. I tillegg må det akkumulerte etterslepet tas igjen, og det vil være behov for ekstraordinære investeringer bl.a. som følge av holdforskriftene.

Figur 7

Figur 8

5.4 Tall fra Innovasjon Norge i Nordland

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ramme	23,9	27,7	24,7	36,7	27,7	31,1
Bevilget totalt	23,9	27,7	24,7	36,6	25,5	30,1
Bevilget storfe	16,1	13,5	13,7	22,1	15,8	18,8
Invest.kostn. storfe	81,1	72,0	75,0	144,0	107,5	113,0

Tabellen viser årlige bevilgninger og årlige investeringer til bygg for storfe i Nordland. Ut fra dette er det behov for større årlige bevilgninger framover.

Det er altså definitivt behov for nye kuplasser, og årskuttallet kan ikke økes tilstrekkelig ved at de gjenværende kumelkprodusentene blir færre og større. En kan spørre seg om gjenværende produsenter vil være i stand til å hindre nedgang i produksjonen. For å få opp antall kuplasser er det derfor både behov for tilgang til kapital og ulike/bedre muligheter for finansiering. Og vi trenger flere bønder som er interessert i å utvikle sin gård.

Vi gjør oppmerksom på at investeringsbehovet vil bli enda høyere om man også tar med behovet for ombygging av driftsbygninger i henhold til holdforskriften.

Se vedlegg 1A Notat fra Innovasjon Norge vedrørende behov for investeringer i tradisjonelt landbruk – og spesielt om løsdriktfjøs for melkeproduksjon på ku i Nordland i perioden 2010-2024.

Utfordringen i dag er at mellomstore bruksutvidelser (opptil 30-35 årskyr), blir så vidt dyre pr. kuplass, at det vanskelig kan forsvares å investere i moderne teknologi som f.eks. melkerobot, kraftfôrautomater, fôrutlegger, mv. Dette er teknologi som vil bidra til at bonden får en mer fleksibel hverdag, og som dermed gjør det mer attraktivt å bli eller forbli melkeprodusent. I dag finnes det ikke løsninger som kan imøtekomme denne problemstillinga.

5.4.1 Motivasjon og interesse for bruksutbygging

Våre data viser at interessen for å utvide produksjonen er for liten til å opprettholde melkemengden. I første omgang er det derfor svært viktig at de som har ønske om utbygging får realisert sine planer. For å få til dette er det behov både for kapitaltilgang og gode finansieringsmuligheter. Og de må ha/få den nødvendige motivasjon til å sette i gang.

Den store gruppa «drive som nå» er meget viktig for melkeforsyninga i Nordland. Dersom vi skal få doblet utbygginga av nye kuplasser årlig fra 200 til 400, må det være flere som må velge å bygge ut sine melkebruk.

Vi ser at utvikling av gode nettverk/produsentmiljø, kan skape grobunn for utvikling. Etter vår vurdering bør en ikke la geografi og fysisk nærhet være en begrensning for utvikling av slike nettverk. Aktive og engasjerte rådgivere og landbruksforvaltere ser også ut til å kunne bidra til å få i gang gode prosjekter.

5.5 Viktige utfordringer

- Bremse takten på netto avskalling av produsenter.
- Få flere i gruppa «drive som nå» til å bli motivert for utvikling av bruket.
- Få flere til å utvikle bruket sitt, spesielt nord for Saltfjellet.
- Bedre utnytting av gårdens produksjonskapasitet og lønnsomhet/optimalisere produksjonen. Dette vil i neste omgang også skape flere lønnsomme utviklingsprosjekter.

6 Byggekostnader pr. kuplass

Et typisk prosjekt i Nordland vil være at man bygger nytt for melk, og utnytter eksisterende driftsbygning til ungdyr. Satsingen er i all hovedsak kombinert med produksjonsøkning gjennom leie eller kjøp (som regel leie), samt melkerobot.

I 2012 vil et nybygg for 40 årskyr med robot og 100 % påsett ha en kostnad i størrelsesorden kr. 210 000-220 000 pr. kuplass. Til sammenligning vil et nybygg for melk, der man utnytter eksisterende driftsbygning til ungdyr, ha en kostnad i størrelsesorden kr. 150 000-160 000 pr. kuplass. Prisen

inkluderer nødvendig ombygging i eksisterende bygg. Tallene er basert på søknader innkommet til Innovasjon Norge i 2012, samt opplysninger fra bygningsplanlegger.

Byggekostnadene kan variere noe over fylket. Konkurransesituasjonen blant entreprenørene antas å spille en vesentlig rolle fra område til område. Dette gjelder også innendørsmekanisering, hvor det i enkelte områder er liten/ingen reell konkurranse (på robot). Betongkostnadene utgjør en vesentlig del av totale byggekostnader, og avstand til ferdigbetongprodusent gir utslag. For eksempel vil betongkostnadene være vesentlig høyere på Vega enn i Brønnøy (frakt spiller også inn). (Opplysninger basert på samtale med bygningsplanlegger).

I analysen «Melk i Troms» ble det gjort beregninger som indikerer at byggekostnadene i landsdelen er vesentlig større enn lenger sør. Et landbruksbygg som kostnadsberegnes til 6 mill. kroner, kan bli fra 1,2–2,1 mill. kroner dyrere i Troms. Det er også igangsatt et arbeid, ledet av Innovasjon Norge, for å finne ut mer om hvor kostnadsforskjellene oppstår, og gi forslag om tiltak som kan gjennomføres. I landsdelen er det også betydelige variasjoner i kostnader pr. kuplass. En ser at prisen pr. kuplass blir vesentlig lavere jo flere årskyr det bygges for.

Det er ikke gjort beregninger for byggekostnader ved utvidelse/modernisering av eksisterende driftsbygninger. Kostnadene vil avhenge både av hvordan driftsbygningen er utformet, standard og egeninnsats. Etter at Mattilsynet, som er tilsynsmyndighet for landbruket, utga en veileder for hvordan holdforskriften for storfe skal praktiseres, er det grunn til å tro, at det skal mindre til enn tidligere, før krav om løsdrift og gasstett forbindelse til gjødsellager blir påkrevd.

Se vedlegg 2A: Notat fra Landbruk Nord vedrørende *Kostnadsforskjeller for kufjøs*

Tilskuddsordninger tradisjonelt landbruk i Nordland

- BU-tilskuddet er begrenset oppad til kr. 1,2 mill.
 - o 20 % tilskudd av kostnadsoverslag inntil kr. 5 mill.
 - o 10 % tilskudd av kostnadsoverslag mellom kr. 5 mill. og kr. 7 mill.
- Tilskudd ved generasjonsskifte for bønder < 35 år.
 - o Øvre kostnadsramme kr. 500 000.
 - o Kvinner, maks tilskudd kr. 200 000.
 - o Menn, maks tilskudd kr. 160 000.

6.1 Gruppas vurdering

Selv om det ikke foreligger statistisk materiale for hvor stor prisforskjellene mellom landsdelene er, når det gjelder byggekostnader, er det grunn til å anta at denne er betydelig. De vurderinger som er gjort av Landbruk Nord, viser svært store prisforskjeller mellom sør og nord. Prisforskjellen kan trolig forklares ut fra at det er få aktører som bygger landbruksbygg (liten konkurranse), samt dyrere frakt. Et landbruksbygg som kostnadsberegnes til 6 mill. kroner, kan bli fra 1,2–2,1 mill. kroner dyrere i Troms.

I en situasjon med for liten interesse for utbygging, vil det være naturlig å ha fokus på tiltak som kan bedre interessen for utbygging.

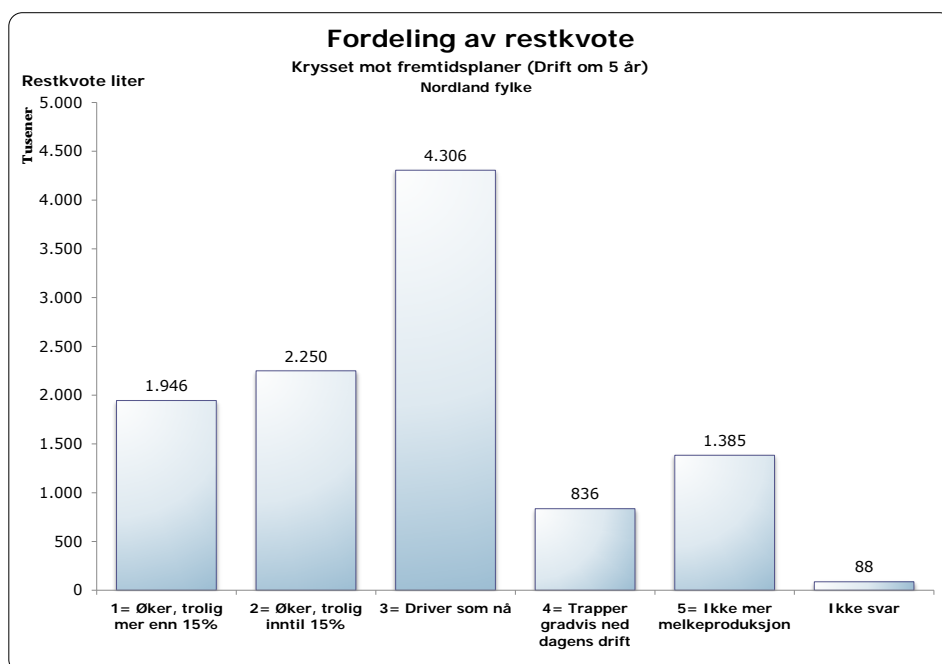
6.2 Viktige utfordringer

- Lavere kostnadsnivå ved utbygging
- Bedre styring av byggeprosessen, fra ide til optimal drift i nytt bygg.
- Få til bedre finansiering på prosjektene

7 Restkvote i Nordland fylke

Samlet melkekvote i Nordland er relativt stabil, og på ca. 109 millioner liter grunnkvote. Inneværende

år er disponibel kvote ca. 116,5 millioner liter. Disponibel kvote justeres fortløpende (vanligvis 1-2 ganger i løpet av året) med faktor i forhold til grunnkvoten. For inneværende kvoteår ligger vi an til at ca. 13 mill. liter mangler for at kvotene blir fylt. Da har vi også tatt med at det er en god del produsenter som også leverer kvoten og vel så det. Figur 9 viser at det tilsvarende tallet for 2011 var nesten 11 millioner liter. Et spørsmål blir derfor: Hvor befinner ledig kvote seg, og hvorfor blir den ikke produsert/levert? Generelt lønner det seg å utnytte kvoten, men andre begrensninger kan gjøre at den

Figur 9

ikke utnyttes. Figur 10 viser at ca.

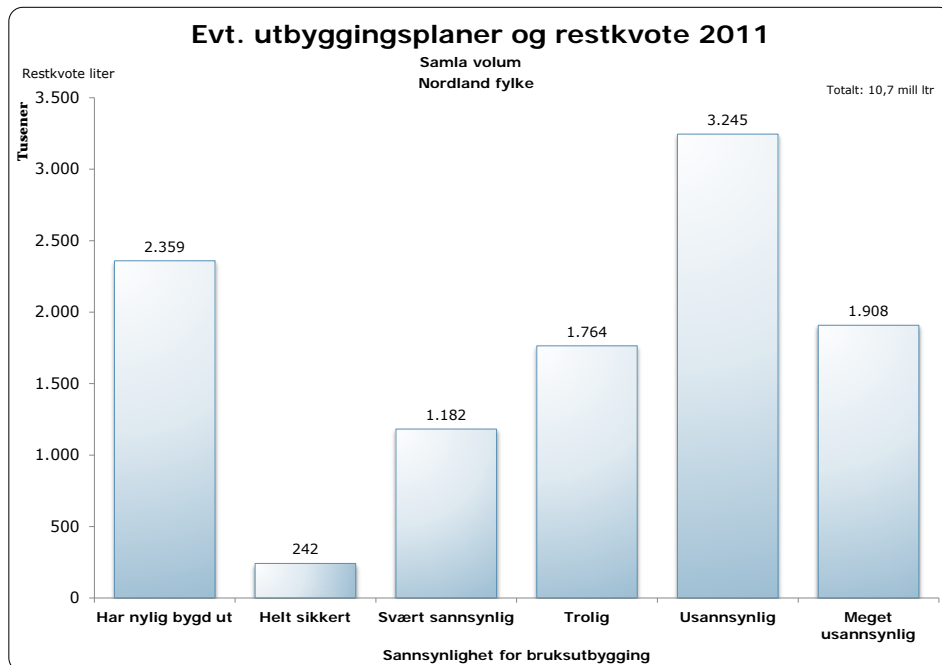
4,2 mill. liter restkvote befinner seg

hos melkebønder som har tenkt å øke produksjonen, mens ca. 4,3 mill. liter restkvote er hos dem som har tenkt at de skal drive som nå i de nærmeste årene. 2,2 mill. liter restkvote er på bruk under avvikling.

For de bøndene som skal «drive som nå» kan det være aktuelt å se nærmere på mulighetene for bedre kvoteutnyttelse. Det er i alle fall en stor del av samlet kvote som ikke leveres hos denne gruppen.

En generell utfordring er å få til en større produksjon av dyr til å sette inn i produksjonen. Dette må kanskje løses utenfor dagens melkeprodusenter.

I Nordland er det et krav fra Innovasjon Norge at kvote skal være på plass før søknad om finansiering.

Figur 10

7.1 Gruppas vurdering

For bonden vil det generelt sett lønne seg at tiden mellom kjøp/leie av melkekvote og produksjon av den, blir så kort som mulig. Hos dem som skal "drive som nå", vil en oftest først kjøpe/leie kvote, og så bygge opp produksjonskapasiteten. Dette vil ta tid både mht. produksjonsdyr og fjøs plass.

For økonomien på gården og for melkeforsyninga vil det være ønskelig at kvotene raskere tas i bruk og utnyttes best mulig når de skifter eier.

Det vil være svært interessant å finne ut hva som er den faktiske produksjonskapasiteten hos melkeprodusentene i Nordland. Dette kan være et annet tall enn samlet kvote. Fra vårt materiale ser vi

at de som har best kvotefylling også har den høyeste avdrått. Ut fra produksjonskapasitet vil en fagperson kunne vurdere hvilke tiltak som skal til for å utnytte faktisk kapasitet, og økonomisk effekt av bedre utnyttelse av produksjonskapasiteten.

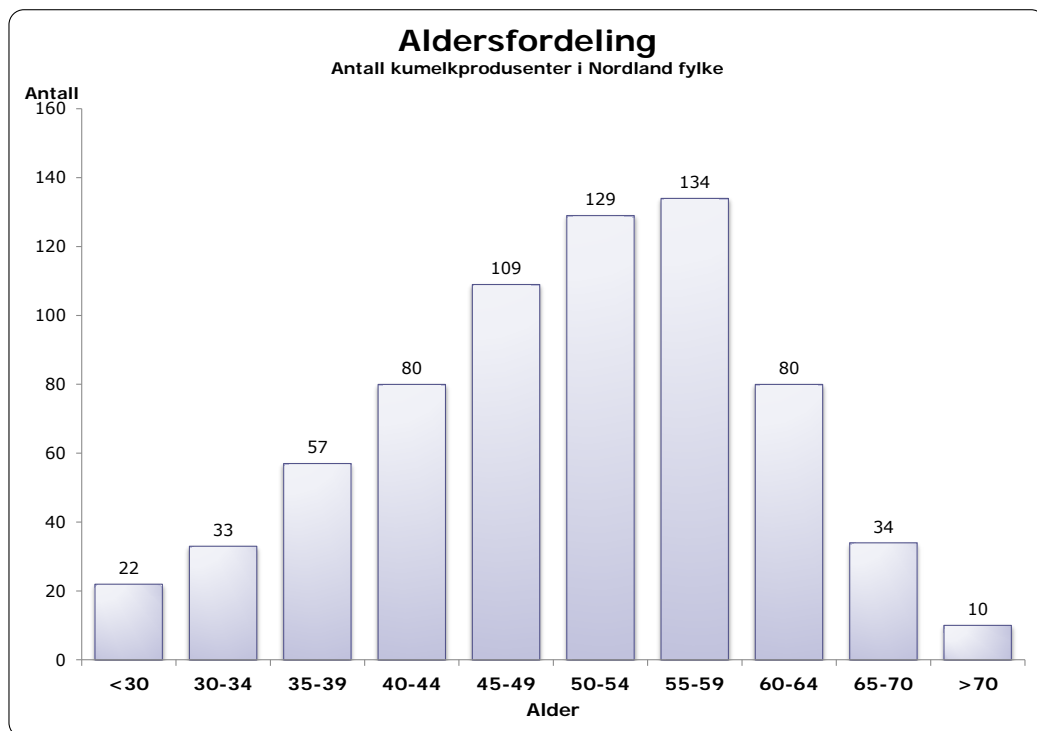
7.2 Viktig utfordring

- Å få tatt i bruk gårdens produksjonskapasitet gjennom bedre produksjonsplanlegging og styring.
- Å få til en raskere utnyttelse av et utvidet produksjonsgrunnlag; dette er spesielt viktig i forbindelse med utbygginger eller utvidelse av drifta.
- Å få tatt bedre vare på hodyra slik at en får nok produksjonsdyr ved kvoteutvidelser.

8 Alder

Figur 11 viser aldersfordelingen av kumelkprodusentene i Nordland – og hvor mange som er i de enkelte aldersgrupper. Ca. 38 % av melkeprodusentene er over 55 år. Dette betyr at næringa står overfor en formidabel rekrutteringsutfordring. Hvordan vi greier denne utfordringen, vil være avgjørende for utviklinga i melkeproduksjonen i fylket.

I figur 12 er alder krysset mot hvilke framtidspaner den enkelte bonde har. Det er f.eks. 50 % (114) av de 228 produsentene som er over 55 år som planlegger å avvikle bruket sitt, mens det er 9 % (42) av de 460 produsentene under 55 år som planlegger det samme. 42 (9 %) av produsentene over 55 år, planlegger å øke produksjonen, mot 219 (48 %) av produsentene under 55 år.

Figur 11

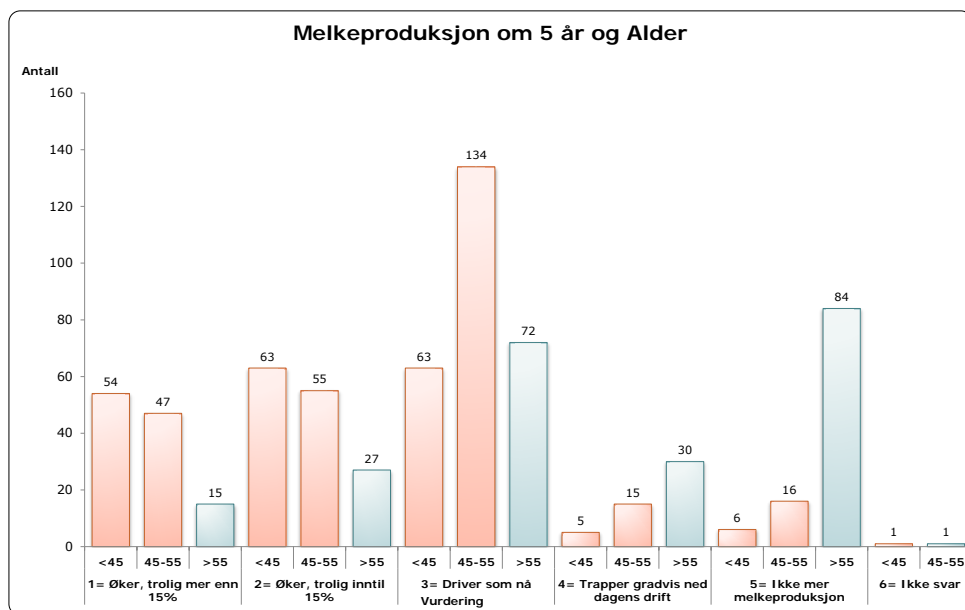
8.1 Gruppas vurdering

Rekruttering/generasjonsskifte er en stor og alvorlig utfordring for svært mange bruk, og det er mange bruk i Nordland som er i den aktuelle fasen.

De betingelser som kan tilbys næringa og rekruttene vil være et viktig grunnlag for prosessen. Samtidig vil selve prosessen og kommunikasjonen i denne fasen være avgjørende for resultatet. Ofte starter denne diskusjonen for sent til å ivareta en god utvikling av bruket. God og kvalifisert støtte vil kunne ha god effekt, og vil lette de involverte partene. Gruppen tror at tiltak som iverksettes både må bidra til en god kommunikasjon og til kunnskap/støtte til de konkrete forhold rundt eiendomsoverdragelsen.

8.2 Viktige utfordringer

- Få avtroppende brukere til å arbeide aktivt med rekruttering på egen gård.
- Gi næringa «status». Få opp interesse for å overta; flere må synes at melkeproduksjon er en attraktiv næring.
- Mange bruk må rekrutteres for å demme opp for avgangen fra næringa
- De som overtar må lykkes; relevant kompetanse må benyttes i utvikling og drift
- Bedre ordninger for dem som overtar

Figur 12

9 Begrensninger for utvikling hos dem som fortsetter

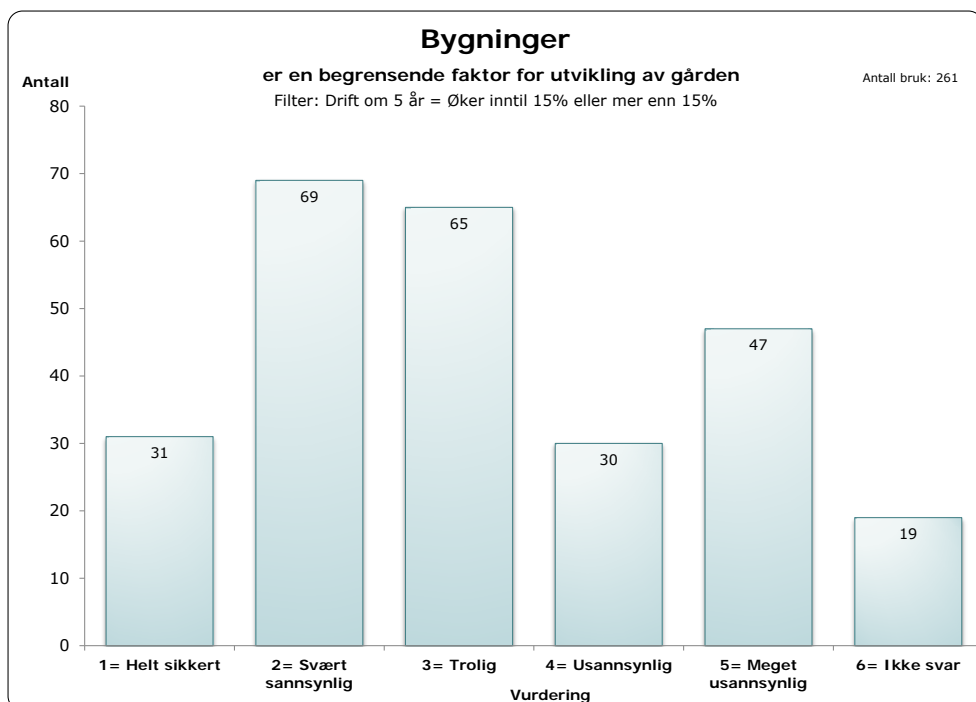
9.1 Bruk som trolig vil øke produksjonen

9.1.1 Bygninger

For 165 bruk (63 %) av de som antas å ville øke produksjonen, vil bygninger være en begrensning. Dette understreker behovet for investeringslyst og investeringsmuligheter i melkeproduksjonen i Nordland.

9.1.2 Areal og grovfôrtilgang

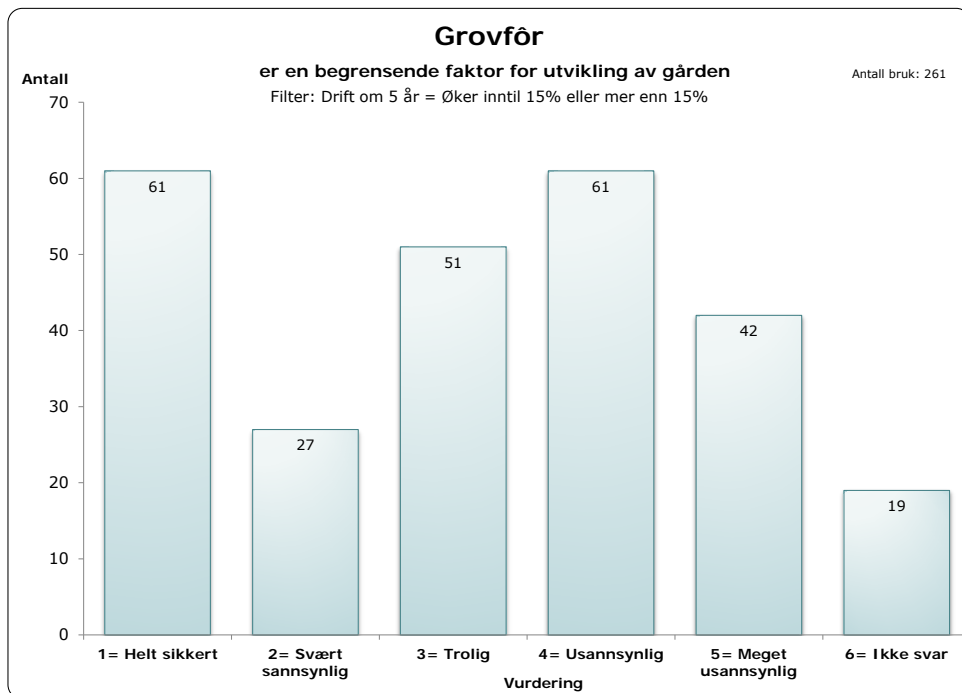
På 139 bruk (53 %) er grovfôrtilgang sett på som en begrensning i forhold til utviklingsplanene. Hvilke muligheter som ligger i økt avling, gode leieavtaler, nydyrking med mer, sier ikke materialet noe om. Som det framgår av materialet i vår analyse og vurderinger for øvrig, vil **arealbegrensningene** utgjøre et problem for fornying og utbygging. Mange bruk med interesserte drivere har begrenset arealgrunnlag i fornuftig nærhet til bruket. Utbygginger til "mellomstore bruk" (30 – 35 årskyr) gir som regel ikke økonomi til å investere i moderne teknologi i fjøset, med de avlastninger

Figur 13

dette gir blant annet mht arbeidsbelastning og fleksibel arbeidstid. Dette kan være med på å gjøre slike "mellomstore" bruksutbygginger uaktuelle. Dette alternativet bør vurderes grundig i forbindelse med utbyggingsprosjekter i Nordland.

Tilgang på **grovfôr** synes å være en viktig begrensning i vårt materiale. Ut fra faglige vurderinger vil det være ønskelig med mer og bedre grovfôr til en lavest mulig kostnad og arbeidsbehov. Kan en finne gode ordninger som sikrer fôrtilgangen og som i tilstrekkelig grad tilfredsstiller krav fra finansieringsinstitusjonene?

Figur 14

9.2 Bruk som «Driver som nå»

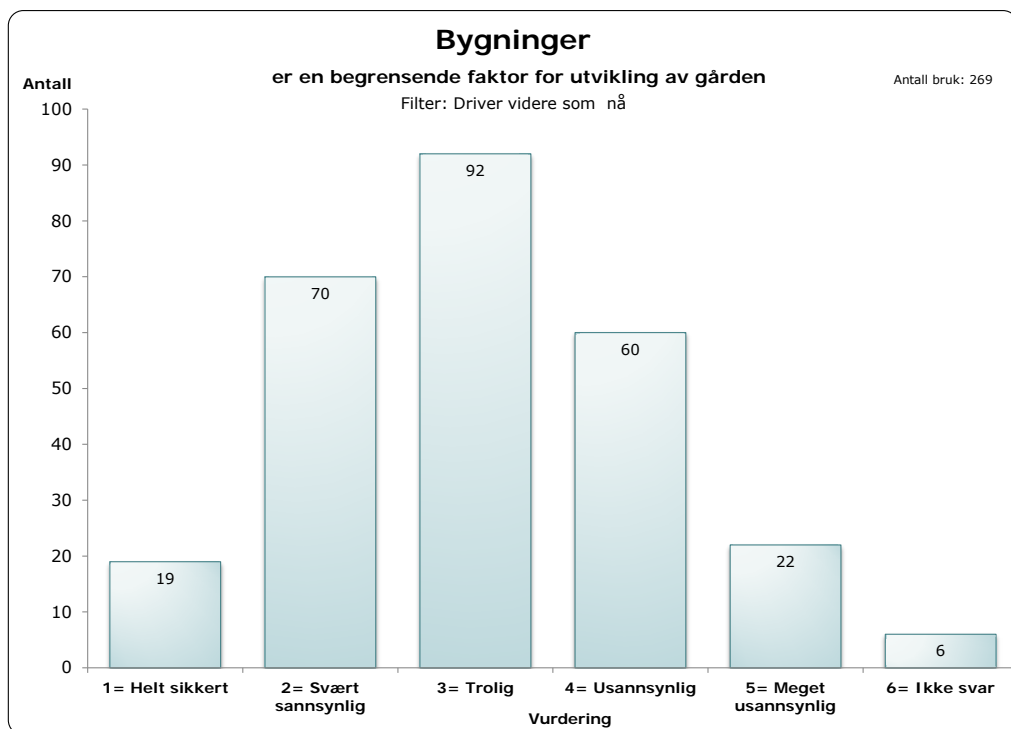
9.2.1 Bygninger

Hos brukene som mest sannsynlig vil fortsette som nå, er det litt flere (181 bruk, 67 %) der bygninger er begrensende faktor for utvikling av gården. Det er grunn til å anta, at de fleste av produsentene som ser for seg å drive videre som i dag, ikke har planer om å bygge ny driftsbygning. Dette betyr at produksjonen vil finne sted i eksisterende bygg, med de begrensninger det vil kunne gi for å utnytte

produksjonskapasiteten på bruket. Sommeren 2010 kom Mattilsynet ut med en veileder til holdforskriften for storfe, som fortolkning av gjeldende forskrift. Veilederen gir den en innstramning i forhold til tidligere praksis. Dette gjelder særlig i forhold til muligheter for utvidelse av antall dyr på bås før krav om løsdrift utløses, samt muligheter for opprettelse av nye husdyrrom uten gasstettforbindelse til gjødsellageret. Dette kan etter vår vurdering, gi begrensninger i forhold til å kunne iverksette mindre produksjonsøkninger og moderniseringer i eksisterende driftsbygninger.

Dette vil kunne vanskeliggjøre jobben med å stabilisere kumelknæringa i fylket.

Gruppen ønsker å understreke at det er viktig at de bruk som kan tenke seg mindre tilpasninger i den driftsbygningen de har, tidlig kommer i dialog med lokalt Mattilsyn. I gjeldende forskrift ligger det er

Figur 15

krav om løsdrift for all storfe fra 2024, men gruppa er gjort kjent med at en ny forskrift er under utarbeidelse i departementet. Signaler som er kommet fra dette arbeidet, peker i retning av en utsettelse av løsdriftkravet.

9.2.2 Areal og grovfôrtilgang

Når det gjelder grovfôr som begrensning for utvikling, er 132 bruk (49 %) i kategoriene helt sikkert til trolig. Dette er færre bruk, og en noe mindre andel enn blant de brukene som vil øke produksjonen sin. Gruppa ser at grovfôrmengde, grovfôr kvalitet og ikke minst grovfôrkostnad, er en viktig begrensning for mange bruk som ønsker å utvikle drifta. Arbeidsbehovet ved grovfôrdyrkinga vil også være en viktig utfordring.

Det må legges til rette for en bedring av grovfôrgrunnet, der dette er mulig. Det bør også sees på muligheten for å gjøre mindre bruksutbygginger lønnsomme. Det er viktig å legge merke til at det også er mange bruk der areal/grovfôrgrunnet ikke er en begrensende faktor.

9.2.3 Motivasjon

I gruppen «Drive som nå» er det 116 av 269 bruk (43 %) der motivasjon er en begrensende faktor for utvikling av gården.

9.3 Gruppas vurdering

Støtte rundt utviklingsbonden i Nordland:

Gruppa vil understreke at det er svært viktig at de muligheter som finnes, blir utnyttet optimalt av produsentene. Vellykket utbygging og drift vil være avgjørende suksessfaktorer for melkeproduksjonen i fylket. Samtidig må

næringa skape trivsel og motivasjon, og det å framskaffe de beste resultater må gi mening og arbeidsglede. "Bedriftsmiljøet" blant melkeprodusentene må etter gruppas vurdering, være et satsingsområde framover. Rådgivere i næringa må også være en del av dette miljøet.

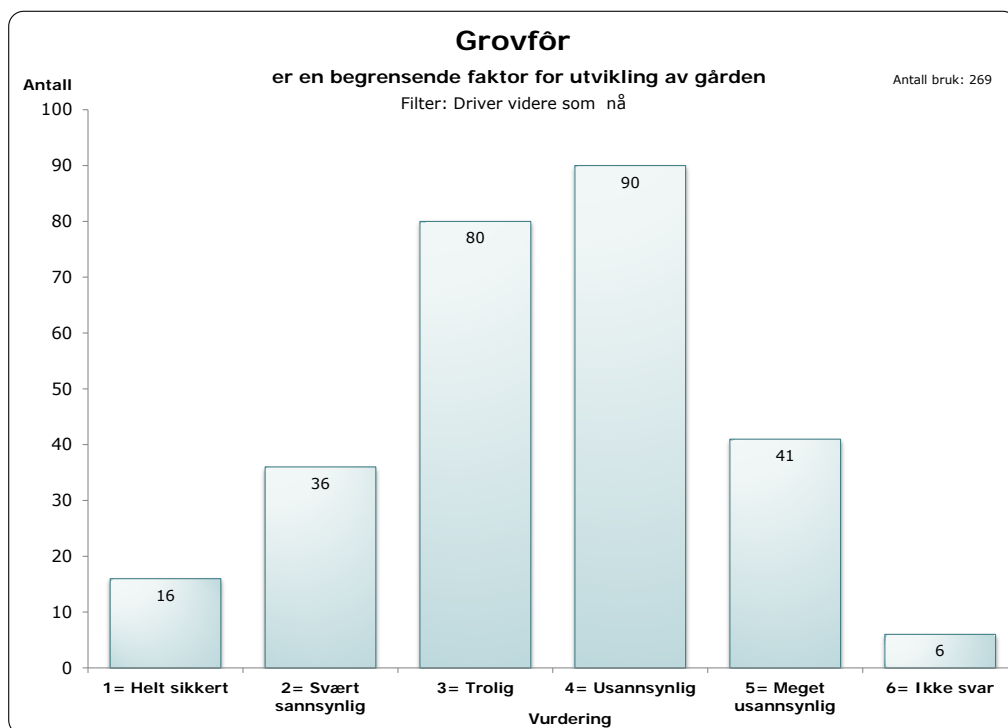
De som vil øke og de som vil «drive som nå» har omtrent de samme begrensninger; bygninger og grovfôrtilgang. Mange av de vurderinger som er gjort for dem som skal øke, vil også passe for denne gruppa. For grovfôrtilgang vil de

samme konklusjonene gjelde, mens det for bygninger kan være litt mer nyansert.

Grovfôrtilgang i rimelig nærhet av driftsbygningene, er en vesentlig forutsetning for effektiv og lønnsom drift. Grovfôrmengde og grovfôrkostnad er det i svært mange tilfeller mulig å gjøre noe med, også for leiejord.

Det kunne være interessant å vite om gruppa skal drive i samme skala som nå, har utnyttet gårdens kapasitet optimalt. Ofte vil det være slik at en gjennom produksjonsstyring vil kunne få en enda bedre utnyttelse av gårdens ressurser.

Det kunne også vært nyttig sammen med den enkelte bruker å se på mulighetene i forhold til bygningstilpasning og hva det ville medført, også i lys av bedre ordninger gjennom Innovasjon Norge.

Figur 16

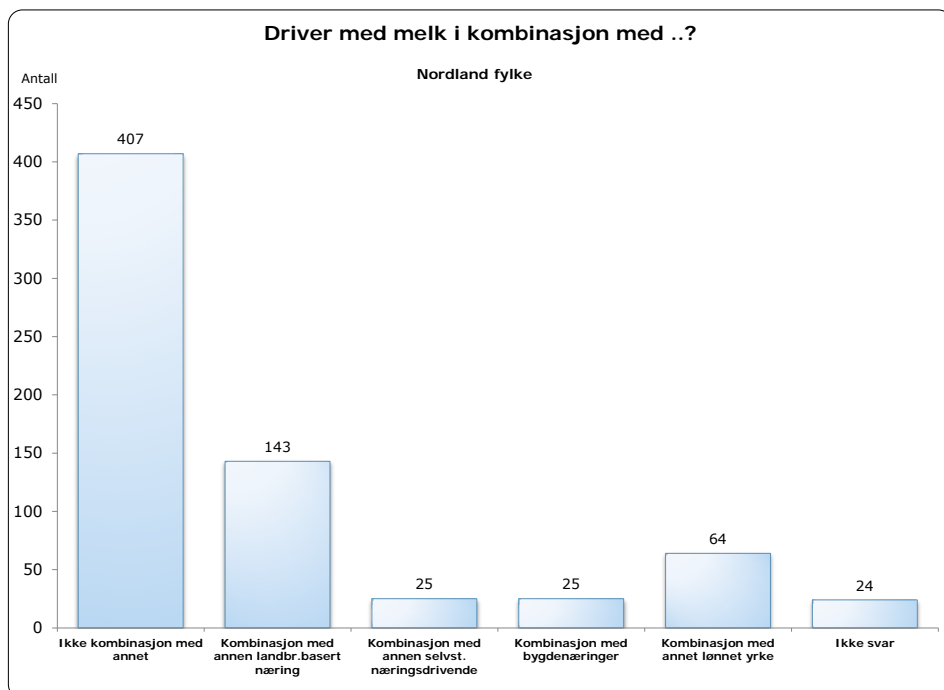
9.4 Viktige utfordringer

- Å få til en raskere og mer omfattende fornying og utbygging.
- Å få utnyttet arealene bedre mht avlingsmengde og kostnad.
- Å få økt motivasjon og lyst til å utvikle bruket for gruppa som skal «drive som nå»
- Å få alternativet med mindre utbygginger bedre belyst i hvert enkelt tilfelle.

10 Tilleggsnæringer og melk i kombinasjonsdrift.

Denne figuren viser at det er ca. 407 bruk (59 %) som bare driver melkeproduksjon, og ikke i kombinasjon med andre ting. 143 bruk (21 %) driver i kombinasjon med annen landbruksbasert næring. 25 bruk (4 %) driver i kombinasjon med annen selvstendig næringsvirksomhet. 25 bruk driver i kombinasjon med bygdenæringer og 64 bruk (9,3 %) i kombinasjon med annet lønnet yrke.

Figur nr 18 viser at tilleggsnæring ikke vil ha stor betydning hos 99 bruk (ca. 14 %). For omlag 60 % av brukene er det vurdert slik at tilleggsnæringer fremdeles vil ha liten eller ingen betydning.

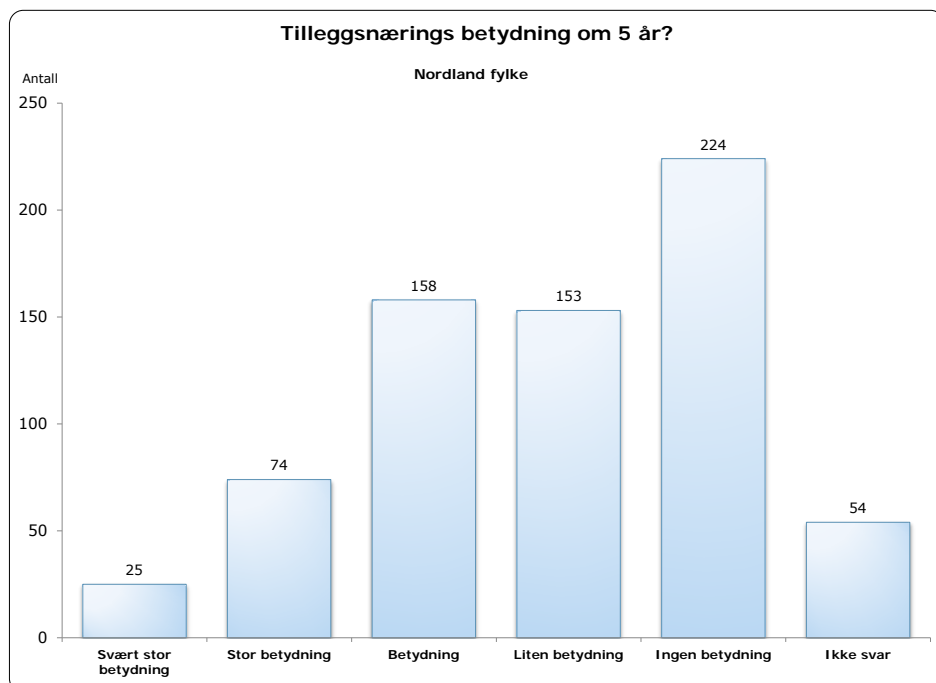

Figur 17

10.1 Utfordring i forhold til kombinasjons-drift

Når et bruk skal utvikles, er det svært viktig at alle muligheter vurderes godt. Utgangspunktet vil være at familien ønsker å bo og drive gården ut fra ressursgrunnlag, økonomiske og markedsmessige muligheter, interesser og egen kompetanse/ferdigheter. Ikke minst skal det gjennom valgene være mulig å få oppfylt familiens ønsker og behov, i alle fall til en viss grad.

Våre data viser at melkebonden i for liten grad ser gårdens ressurser og gårdens kompetanse i helhet som grunnlag for bedriftsutvikling. Arbeidsgruppa er klar på at kjernevirksomheten må ha høg økonomisk effektivitet, og det må også tilleggsnæringer ha. Og det må være mulig å finne fram til gode kombinasjoner og gjerne

Figur 18

ta ut synergier mellom utviklingsretningene.

Det vises for øvrig til notat fra Fylkesmannens landbruksavdeling i eget vedlegg.

Utfordringen vil derfor være å få til en like god vurdering av de alternativer og kombinasjoner som finnes, og å sette av nødvendig tid og sikre kvalitet i den strategiske fasen

11 Kumelkbruk som ønsker å avvikle drifta

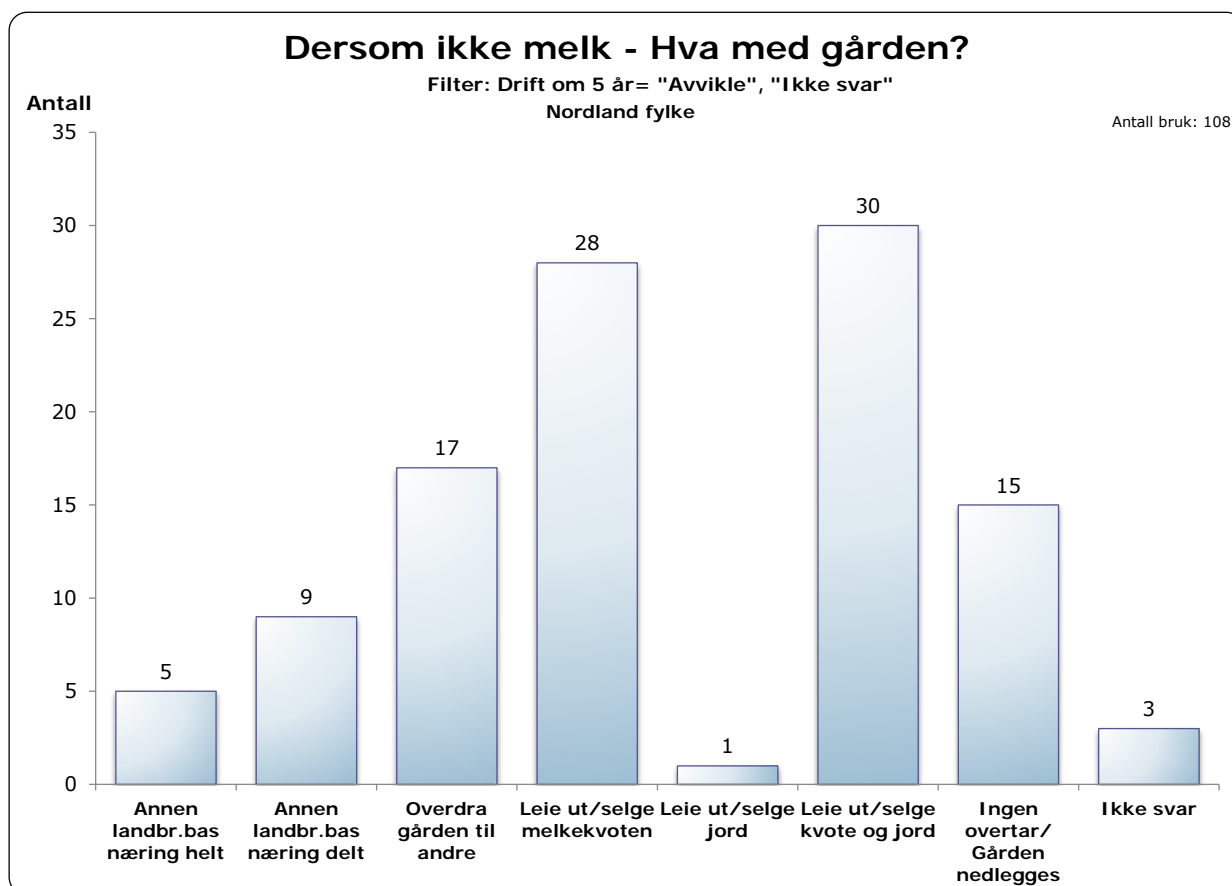
Det er ca. 100 produsenter som trolig kommer til å avvikle drifta i løpet av fem år. Av disse vil en del likevel bli forsøkt overdratt til andre, solgt jord eller kvote eller utleie av kvote. Arbeidsgruppa vil understreke at dette er et anslag fra TINE Rådgivere som kjenner brukerne og brukene godt, men dette er likevel et tall det knytter seg stor usikkerhet til.

Foto: TINE/ Rune Kongsro

11.1 Årsaker til avvikling

Analysematerialet viser at årsakene til avvikling er sammensatte, men at økonomi og motivasjon er de viktigste. Også alder er en viktig årsak, kombinert med at der ikke er rekrutter tilgjengelig. Ved avvikling vil de aller fleste produsentene selge eller leie ut kvote og/eller areal. Dette betyr at arealene og melkeknoten stilles til disposisjon for andre produsenter, om det er interesse for det.

Figur 19

11.2 Gruppas vurdering

Grappa tror at det kan være mulig å holde flere av disse bruksenhetene i fortsatt drift. Gjennom diskusjon med de aktuelle brukerne og deres familier om de muligheter som finnes, vil kanskje noen av disse gjøre andre valg enn avvikling. Muligheten vil kunne ligge i rekruttering og å få vist de økonomiske mulighetene som finnes. Ut fra dette ser det ut til at det meste av gårdene som legges ned som melkebruk, fortsatt blir i en eller annen form for landbruksproduksjon.

11.3 Viktige utfordringer

- Å holde flest mulig bruksenheter i fortsatt drift, herunder gjennom salg.
- Å få til en god arrondering når arealene brukes av andre bruk.
- At arealene sikres de aktive brukene gjennom salg eller funksjonelle leieavtaler.

12 Vedlegg – analysemateriell

Vedlegg A: Lysarkserie bestående av figurer generert av TINE Nord ut fra foreliggende grunnlagsmateriale

Vedlegg B: Notat fra Landbruk Nord vedrørende kostnadsforskjeller for kufjøs

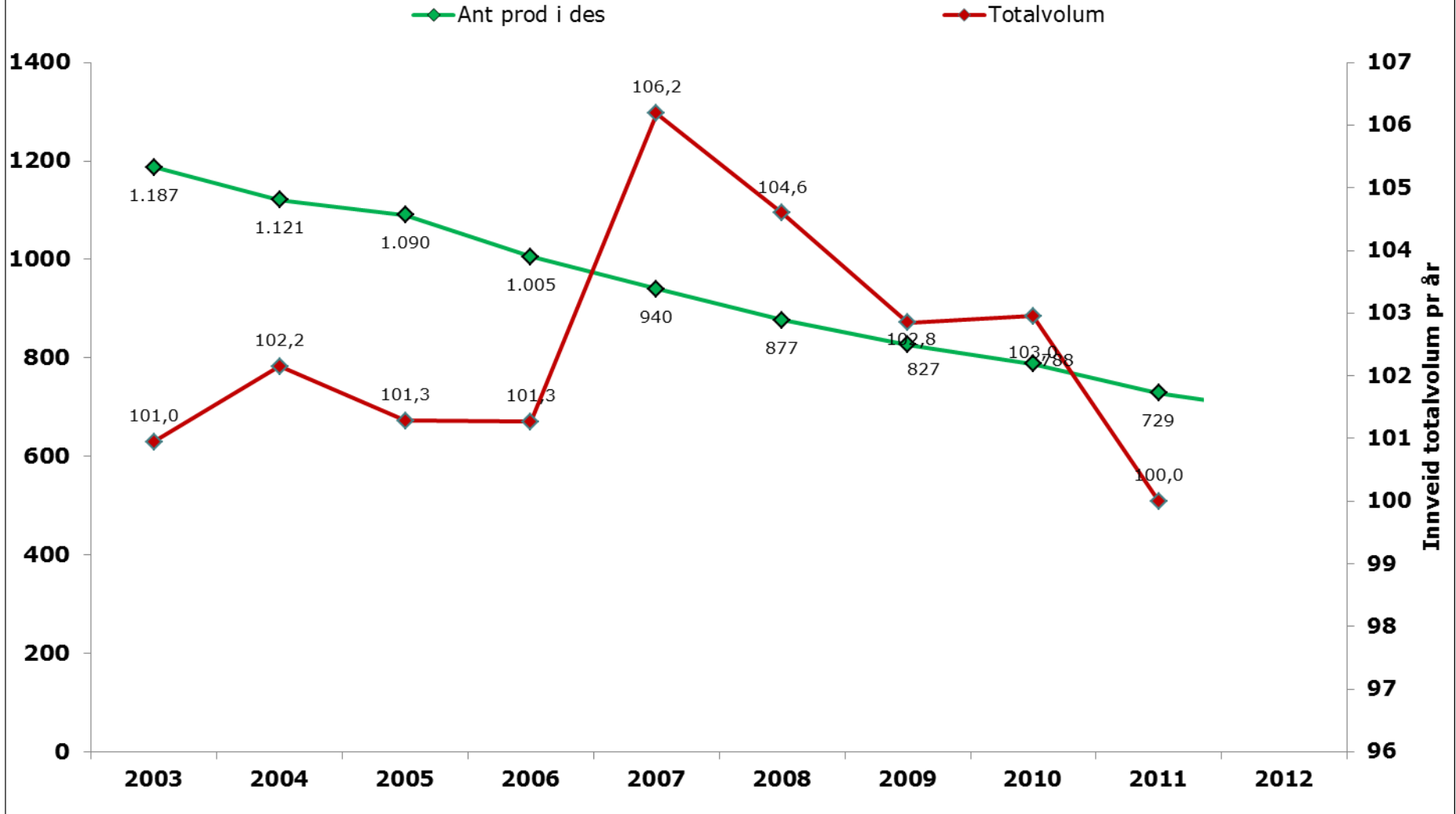
Vedlegg C: Notat fra Fylkesmannen i Nordland vedrørende bygdenæringer

Foto: TINE/ Rune Kongsro

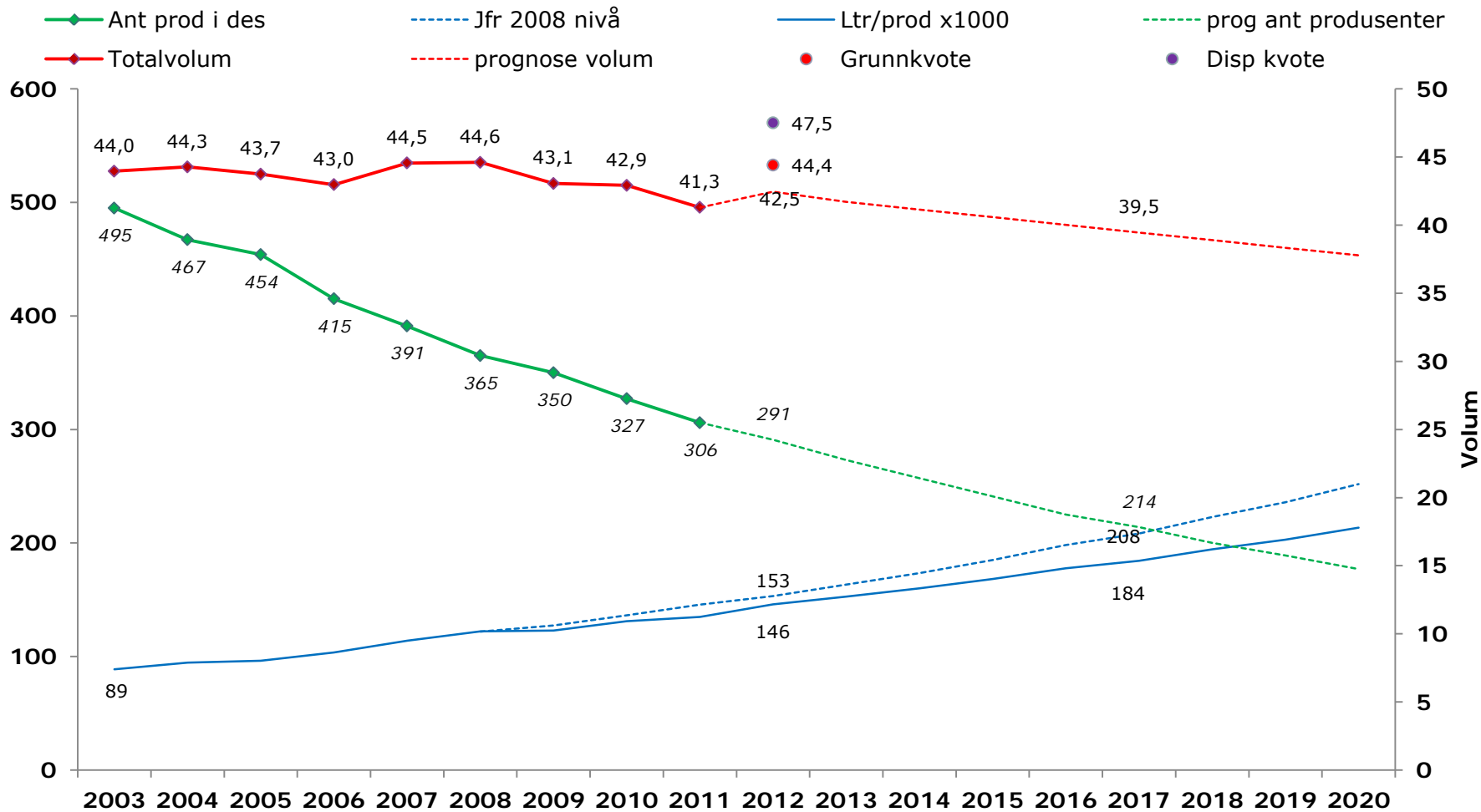
Utvikling i Nordland

Produsenter og volum melk siden 2003

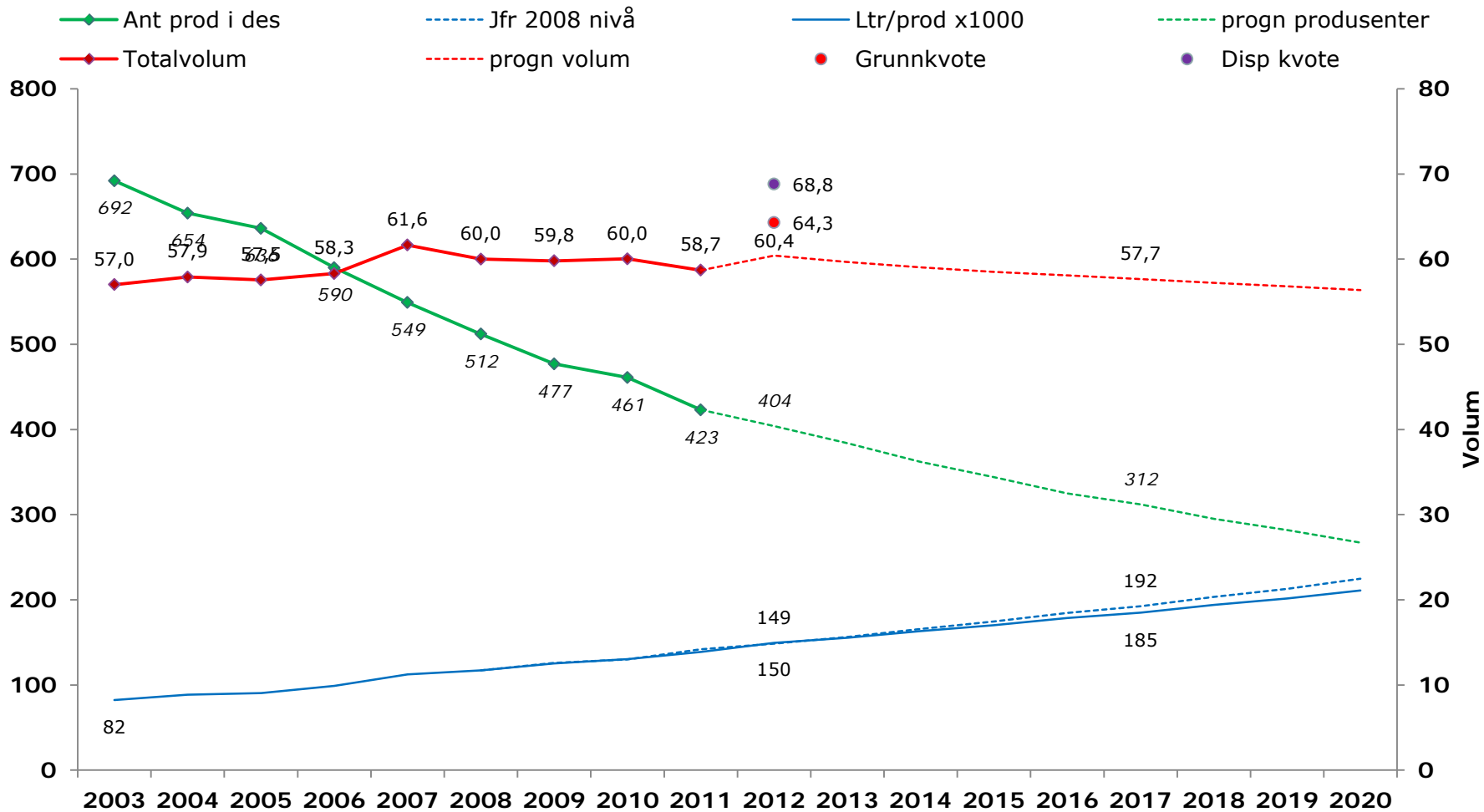
Utvikling i N.Nordland

Produsenter og volum melk siden 2003

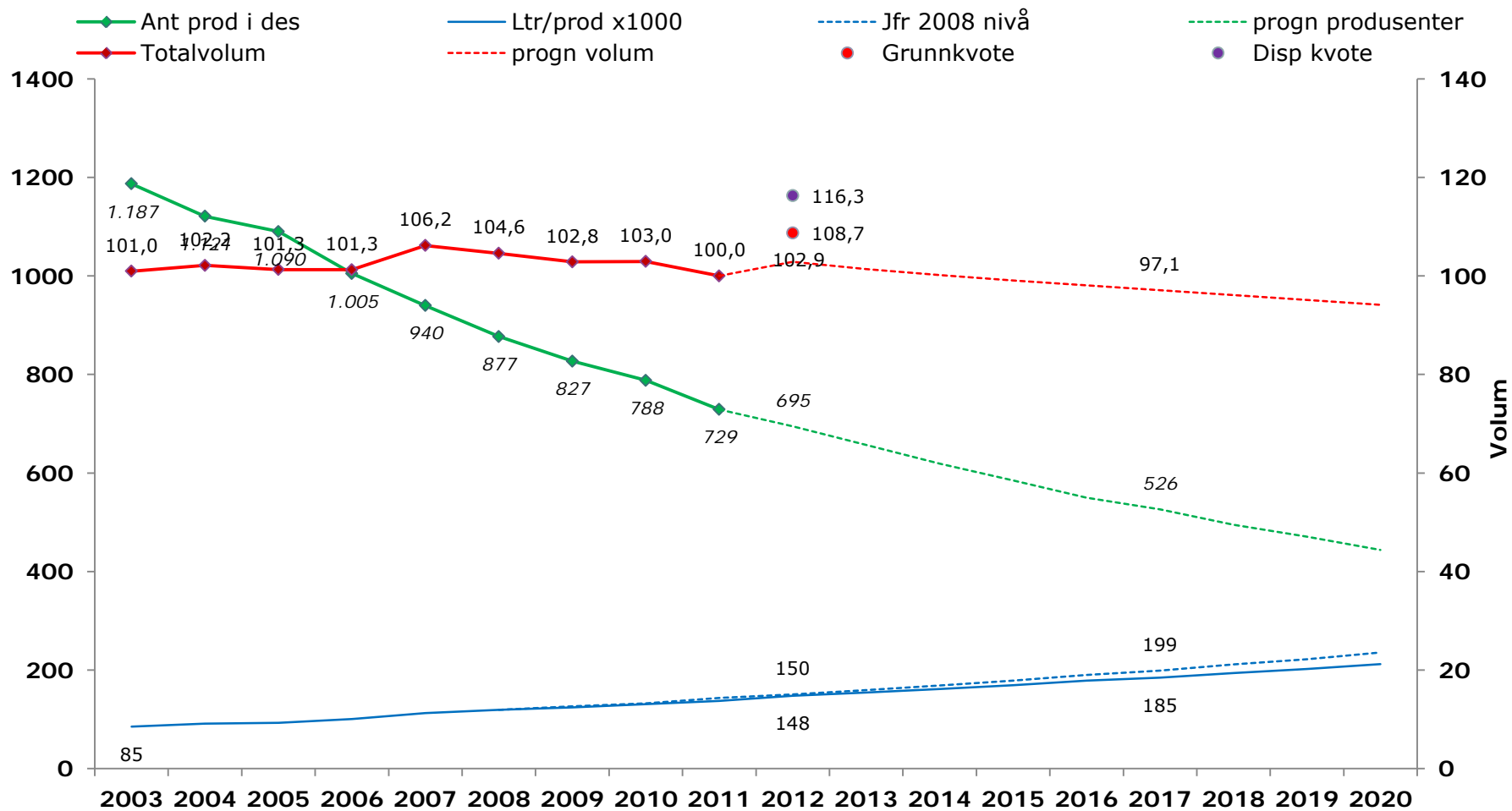
Utvikling i S.Nordland

Produsenter og volum melk siden 2003

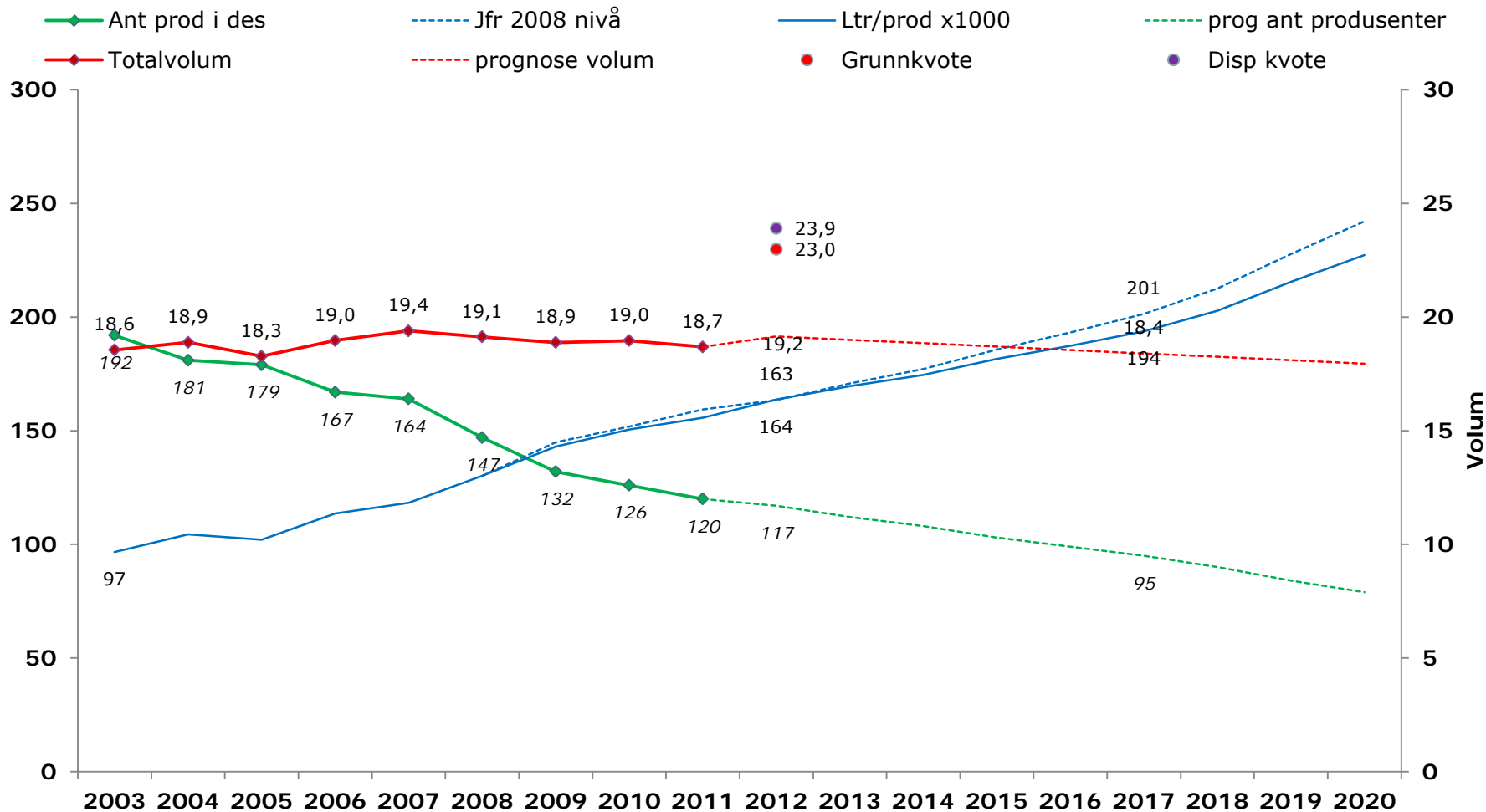
Utvikling i Nordland

Produsenter og volum melk siden 2003

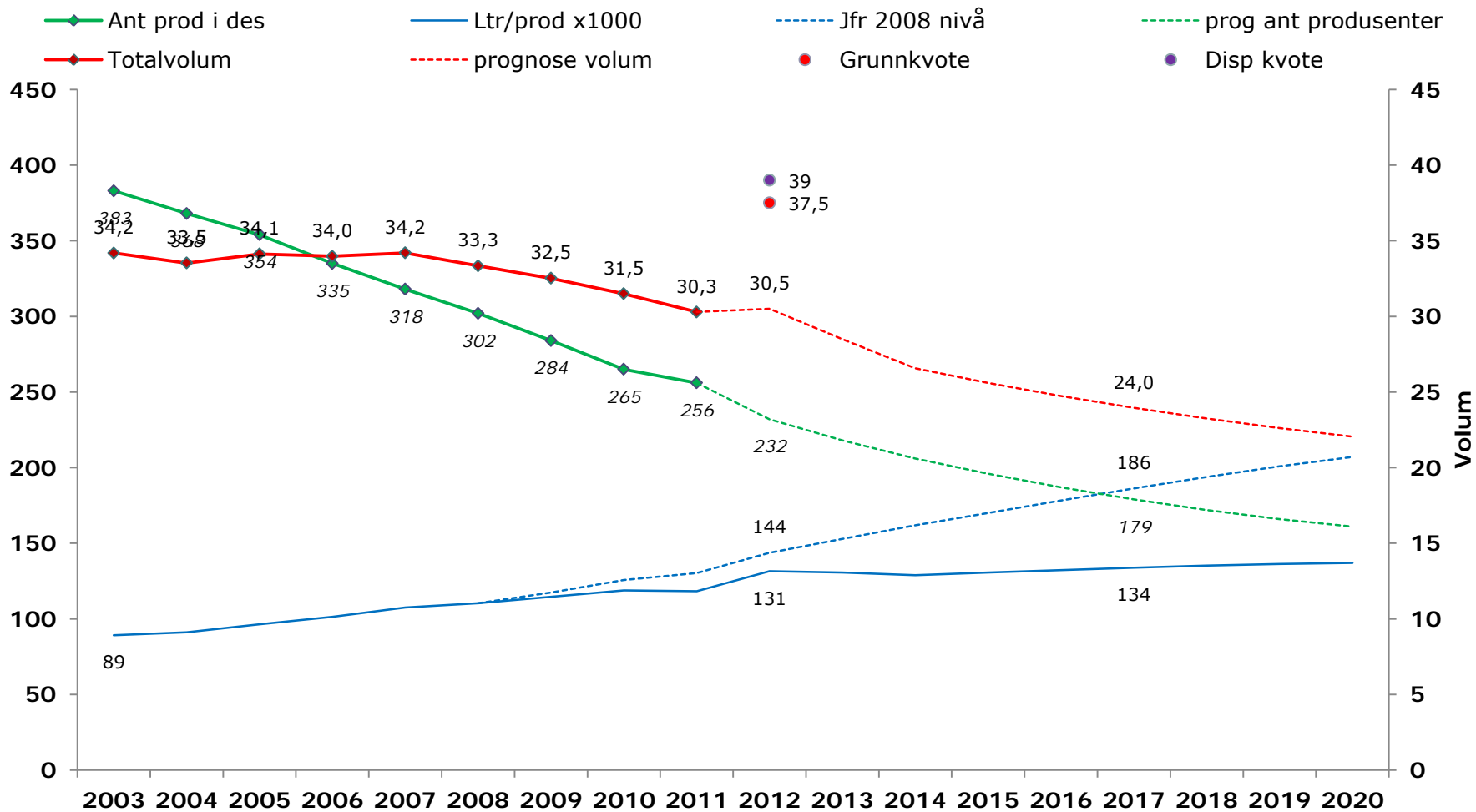
Utvikling i Finnmark

Produsenter og volum melk siden 2003

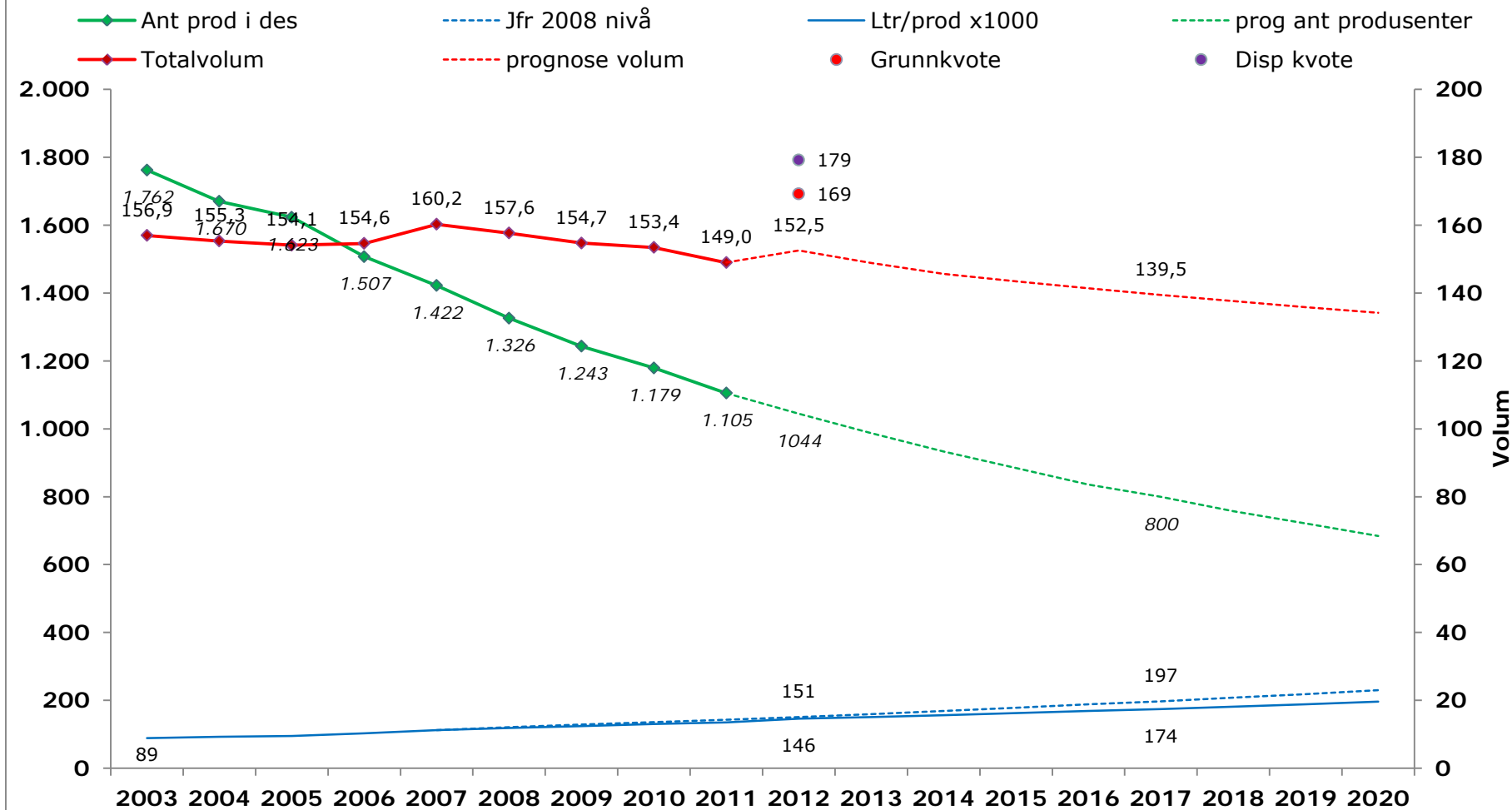
Utvikling i Troms

Produsenter og volum melk siden 2003

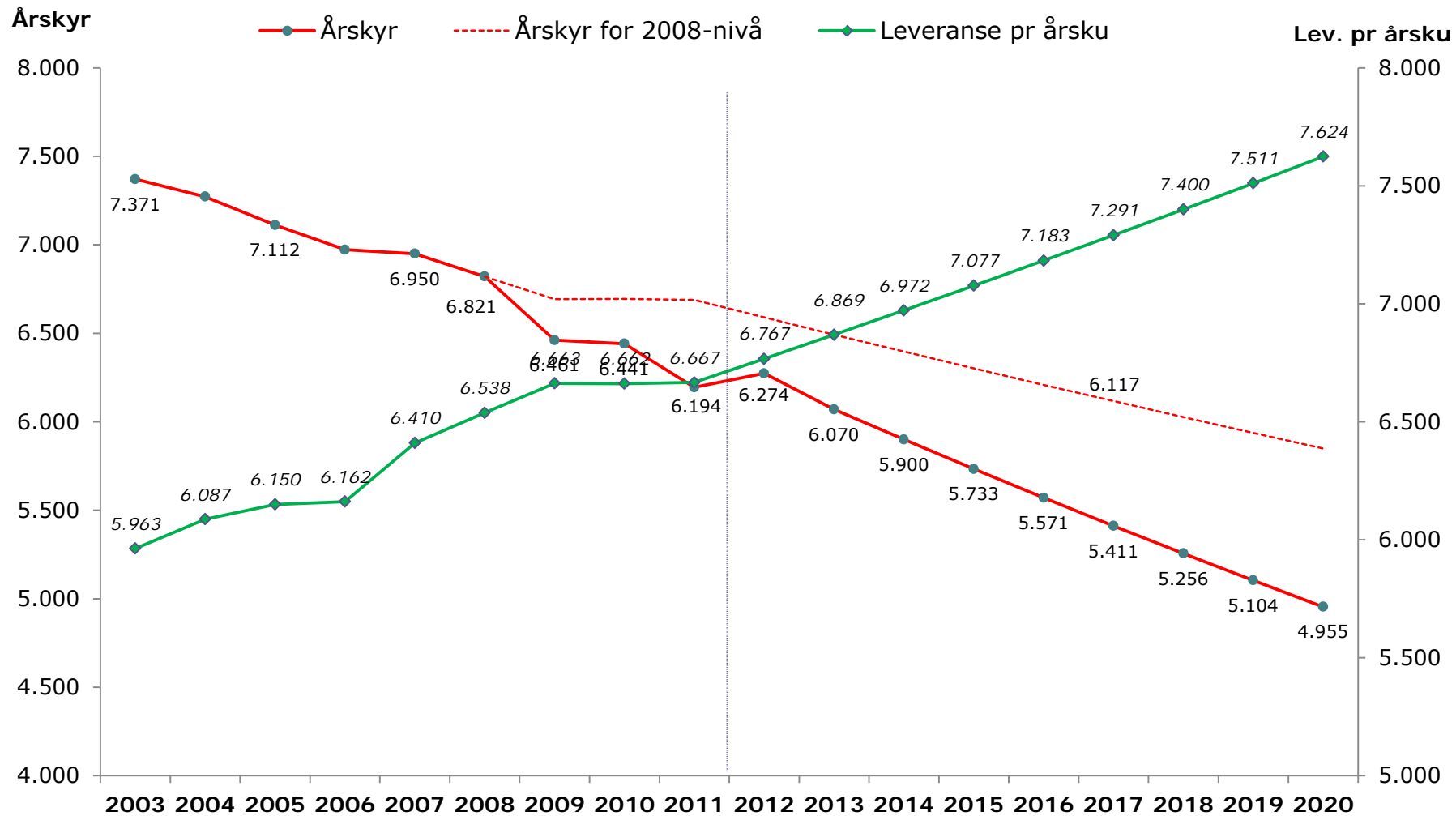
Utvikling i TINE Nord

Produsenter og volum melk siden 2003

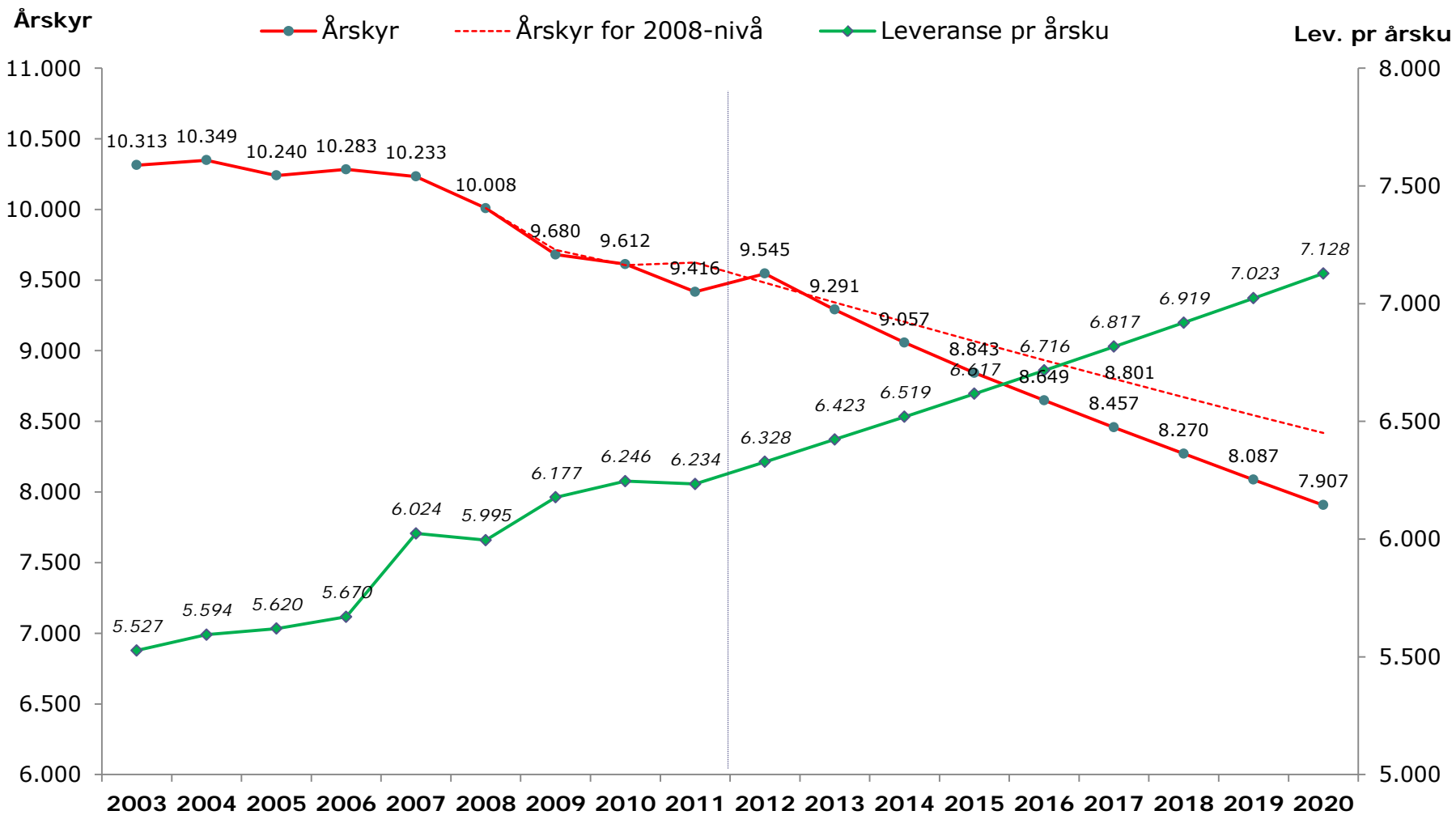
Utvikling i N. Nordland

Antall årskyr og Leveranse pr årsku

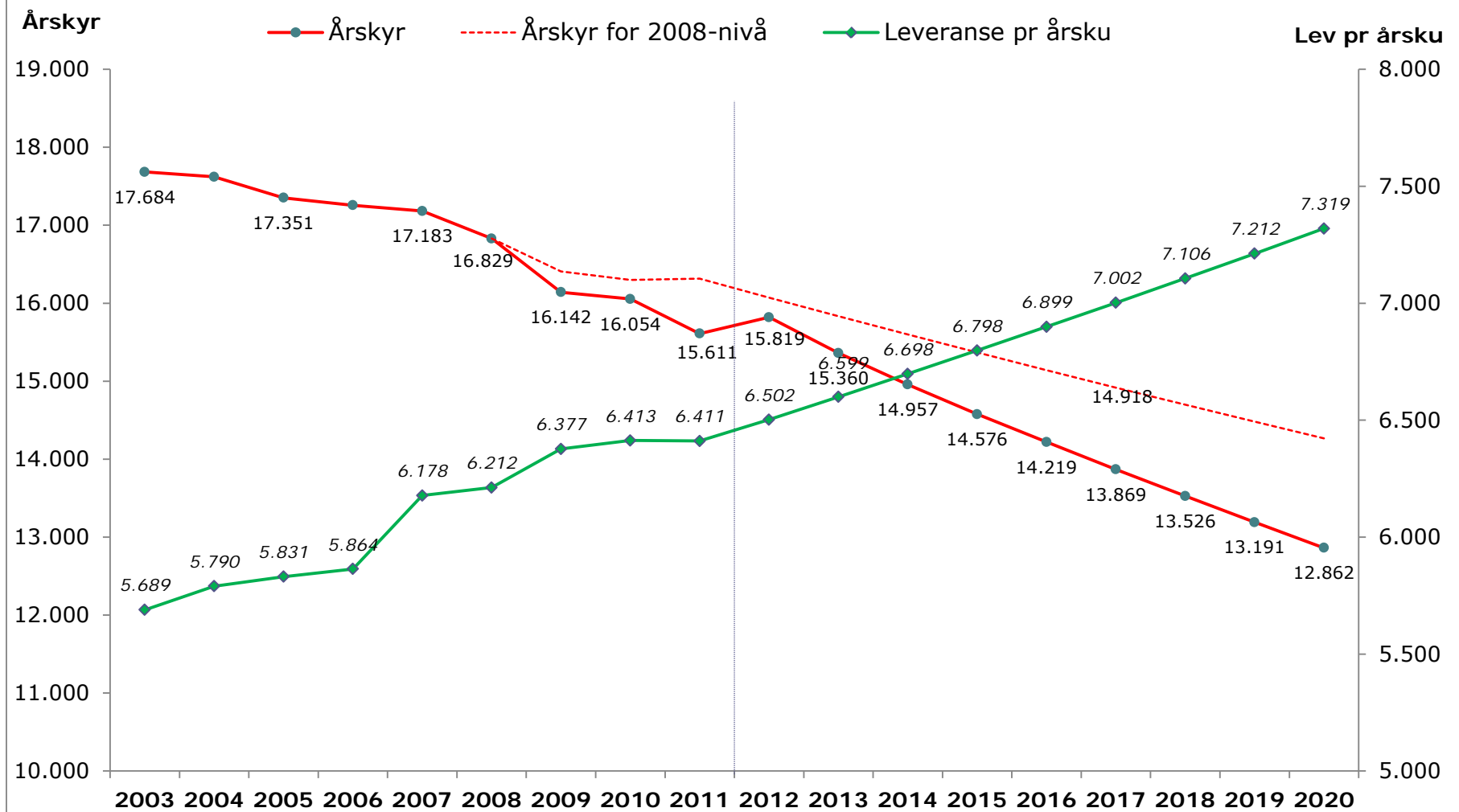
Utvikling i S. Nordland

Antall årskyr og leveranse pr årsku

Utvikling i Nordland

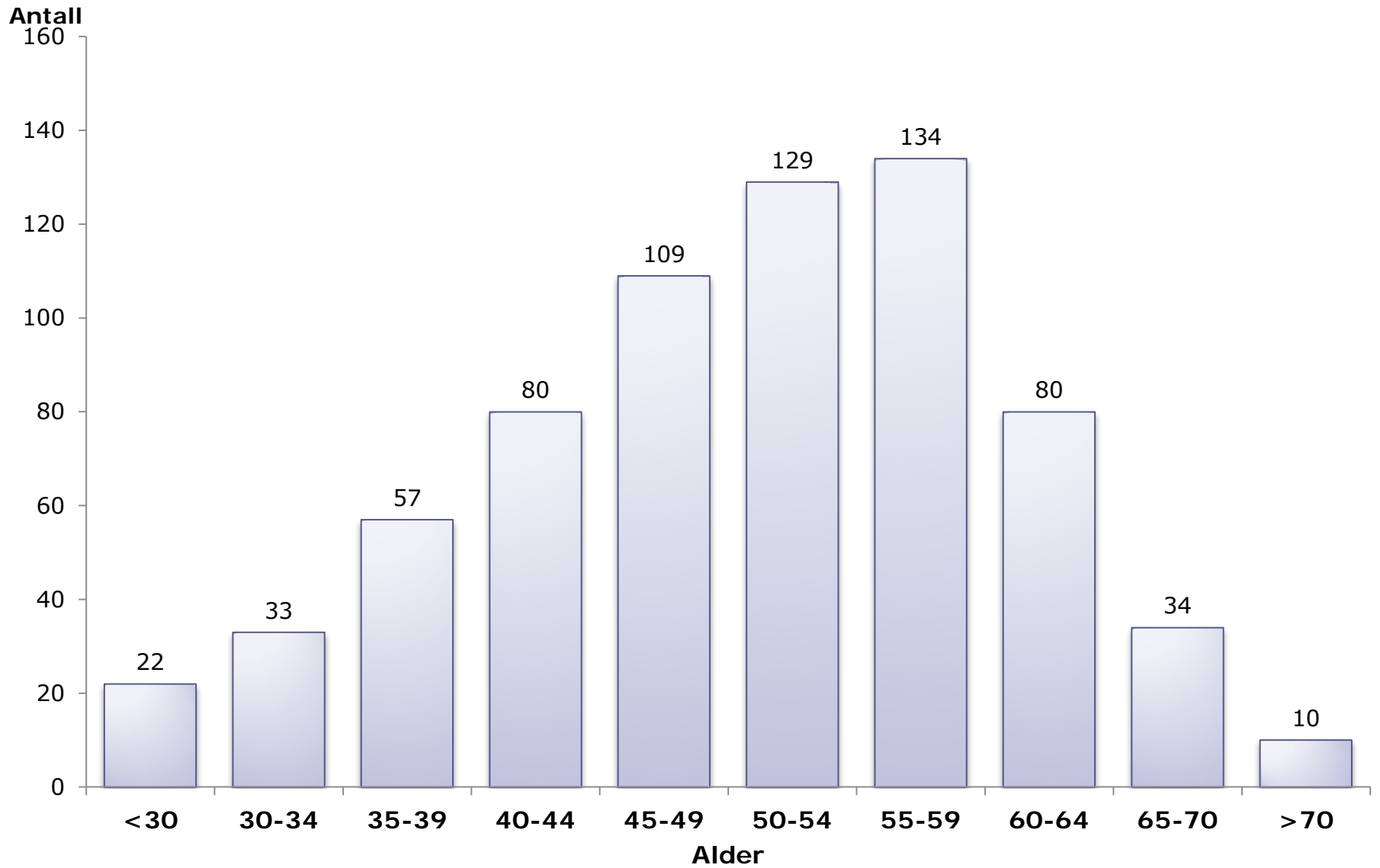
Antall årskyr og leveranse pr årsku

Aldersfordeling

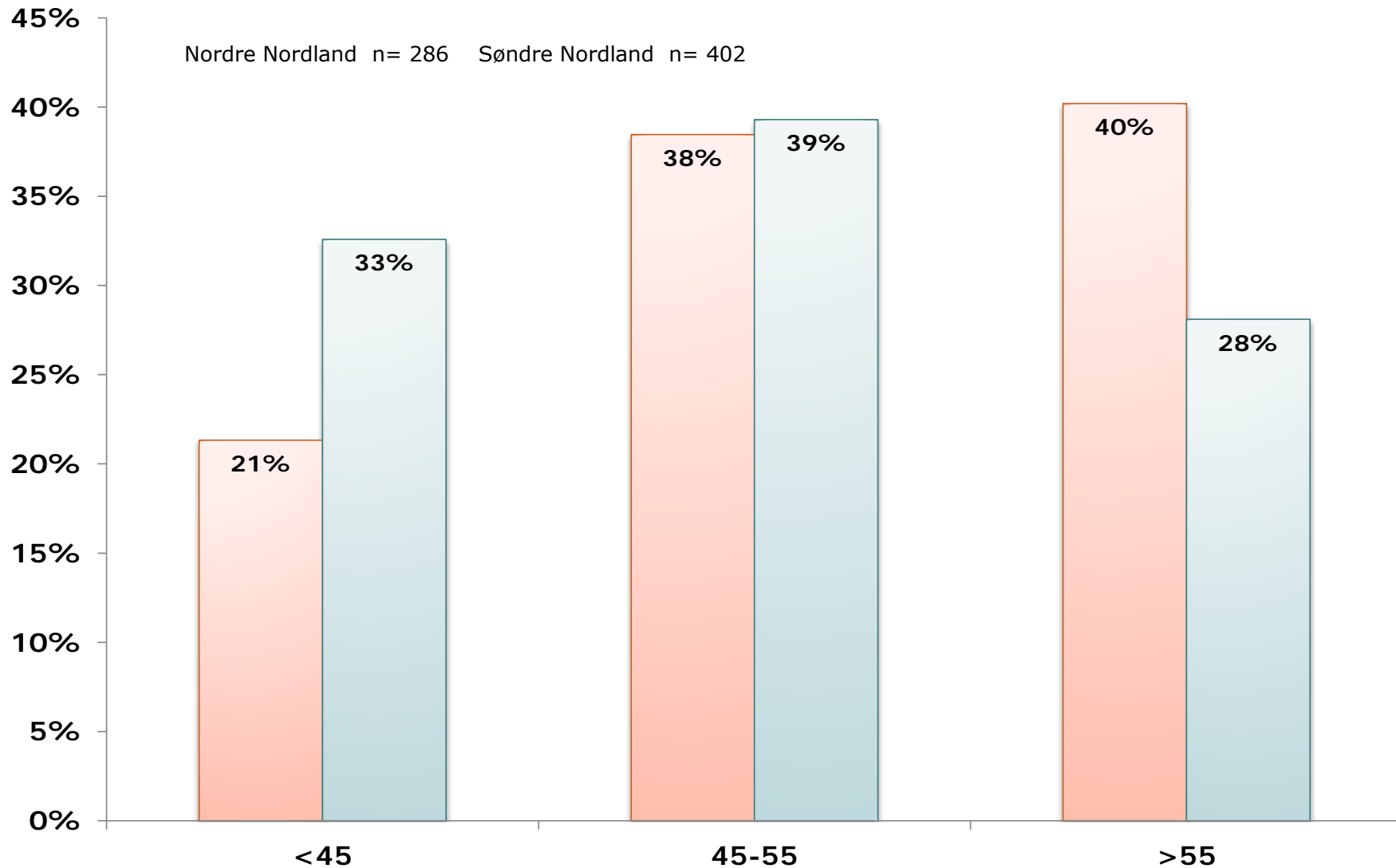
Antall kumelkprodusenter i Nordland fylke

Aldersfordeling innen nordre og søndre deler av fylket

■ Nordre Nordland ■ Søndre Nordland

Nordre Nordland n= 286 Søndre Nordland n= 402

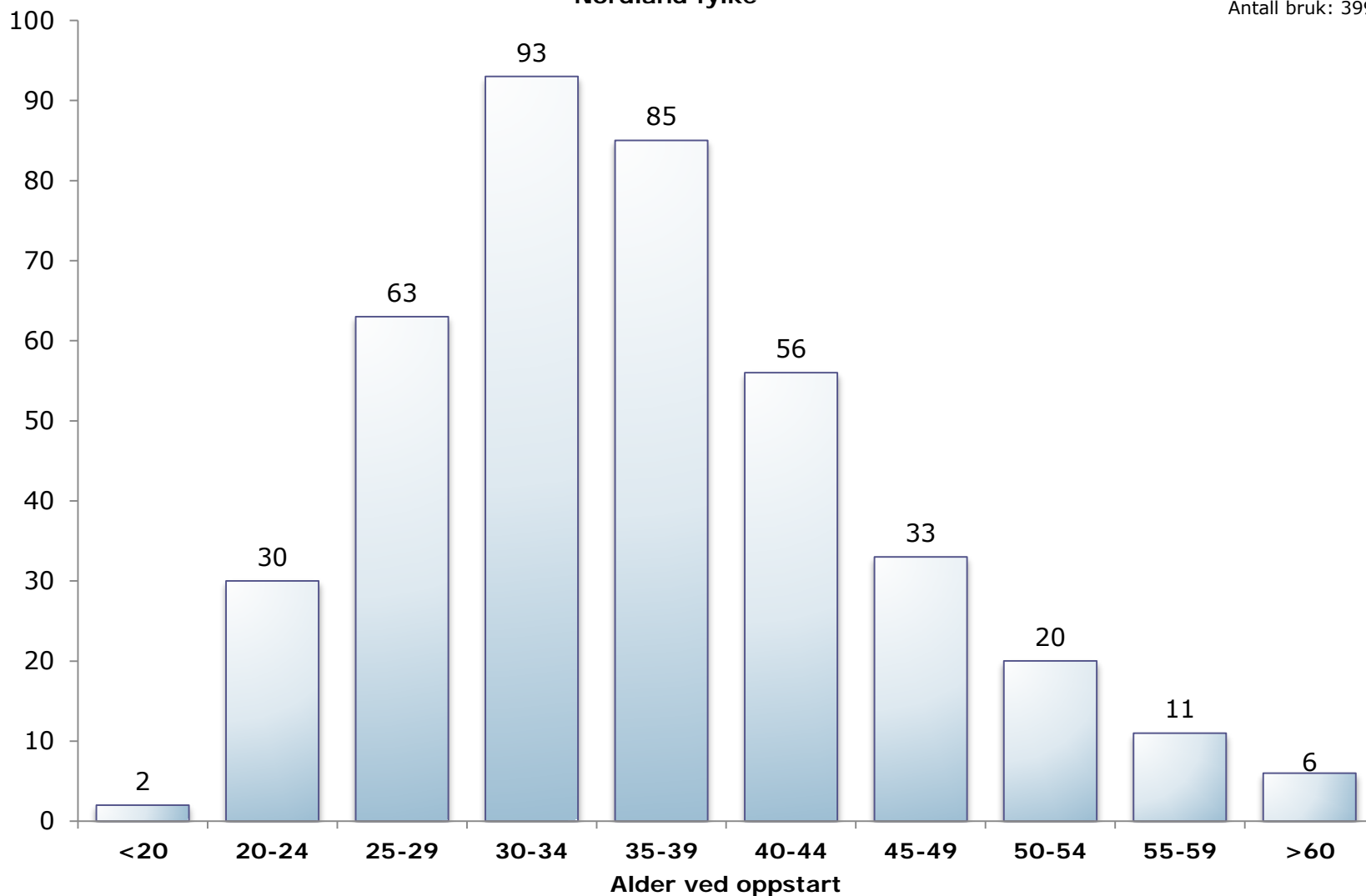
Alder ved oppstart

Oversikt over bruk som driver i dag og startet etter 1991

Nordland fylke

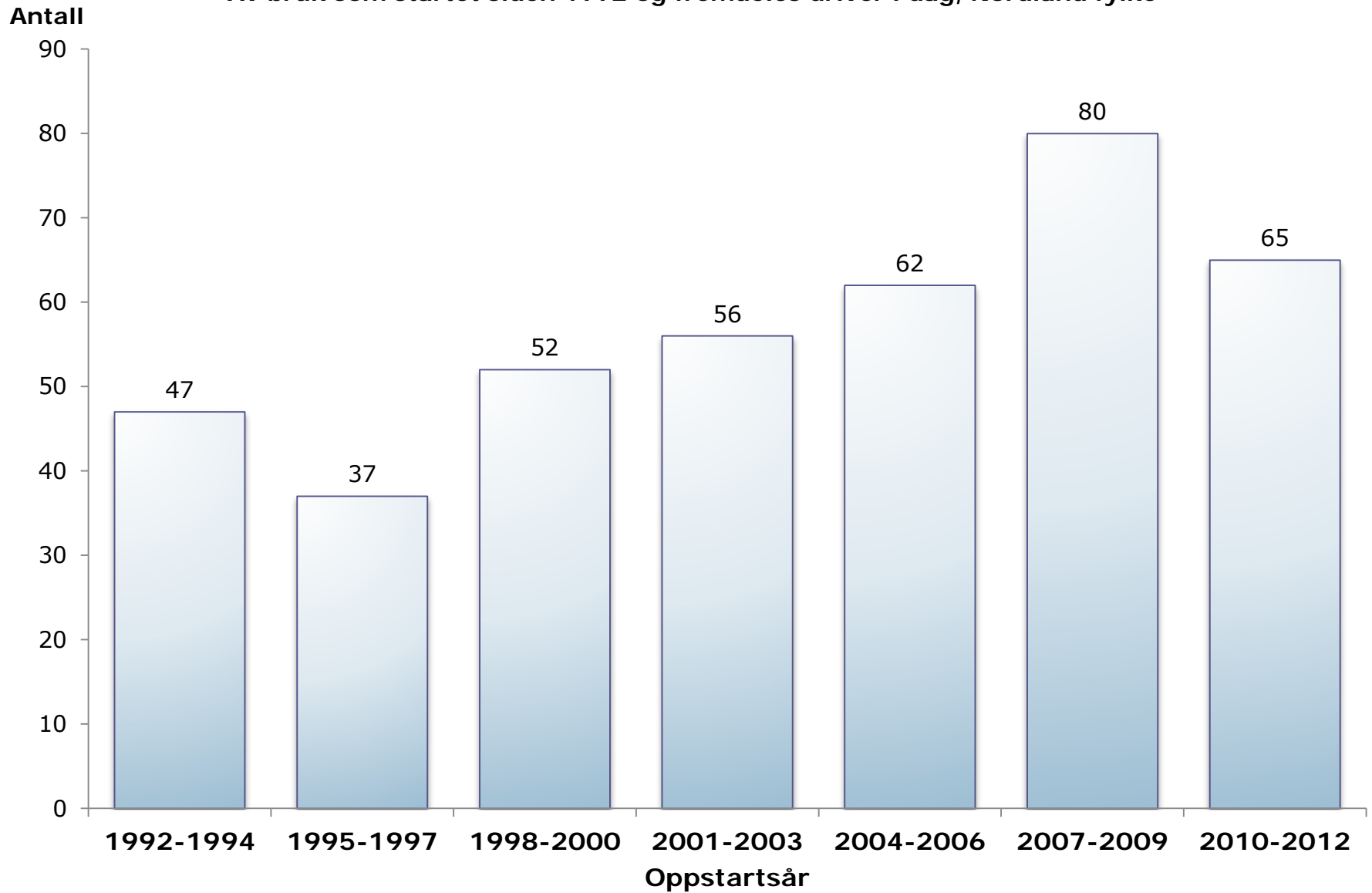
Antall bruk: 399

Antall bruk

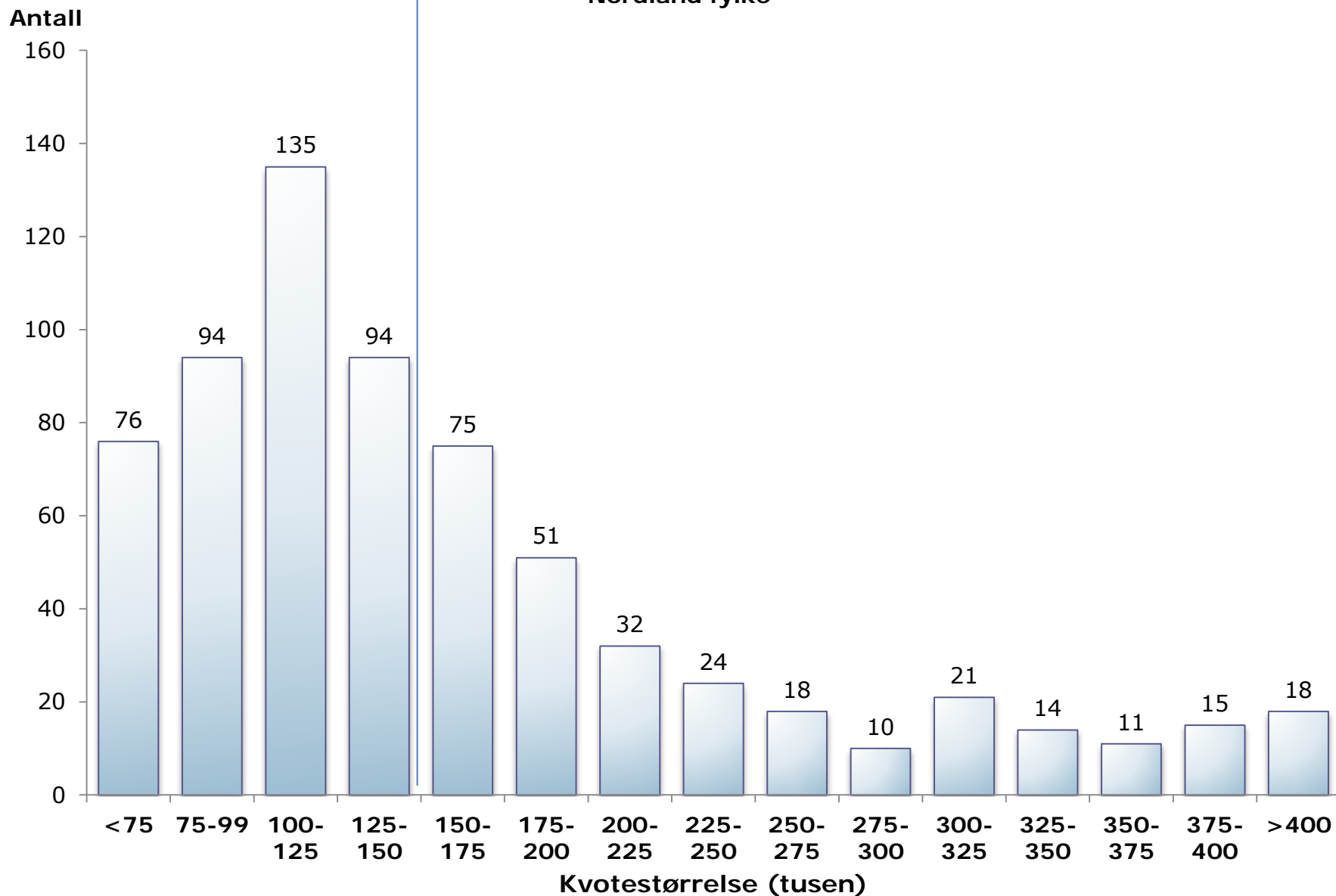
Antall bruk pr oppstartsår

Av bruk som startet siden 1992 og fremdeles driver i dag, Nordland fylke

Kvotefordeling

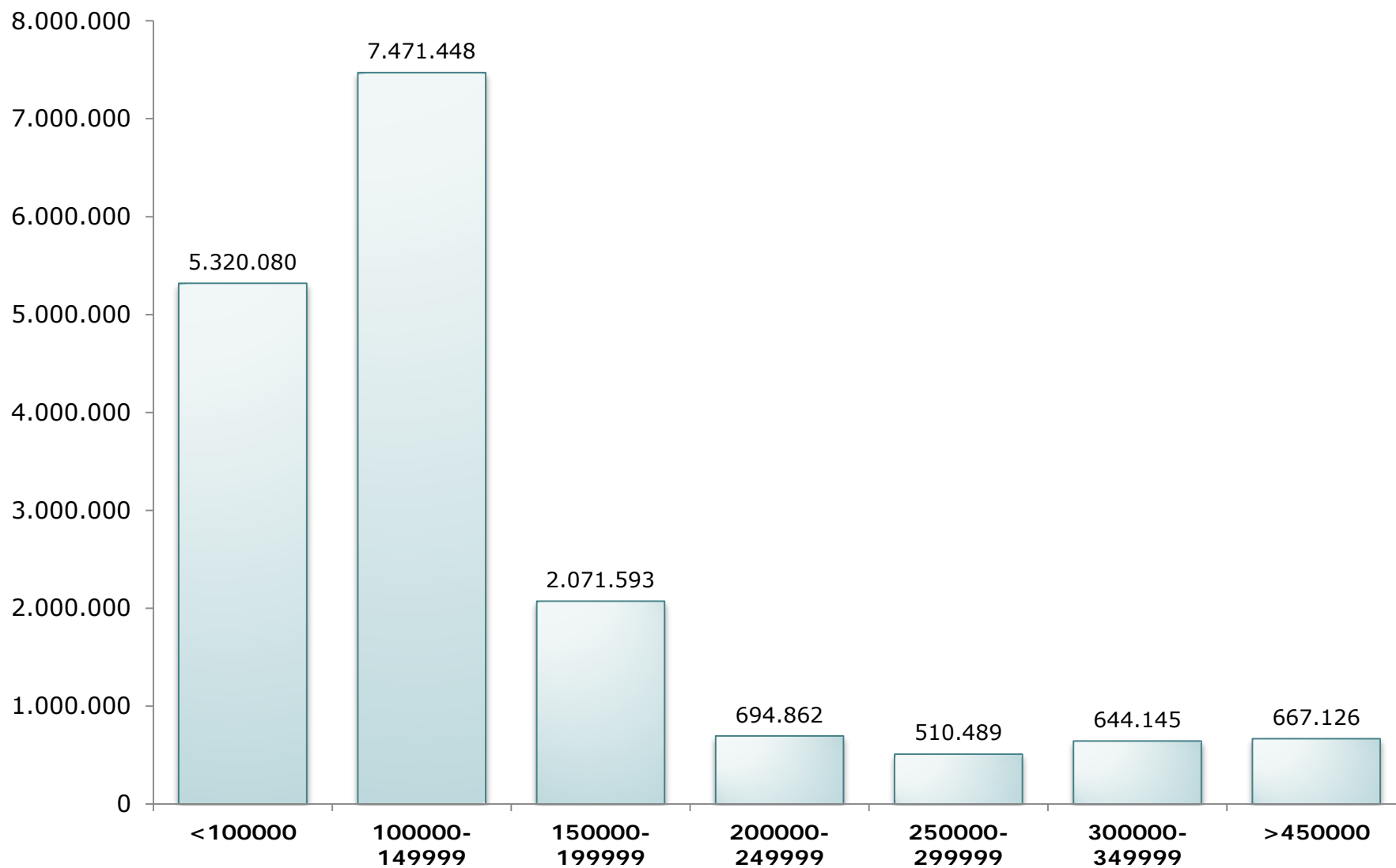
Nordland fylke

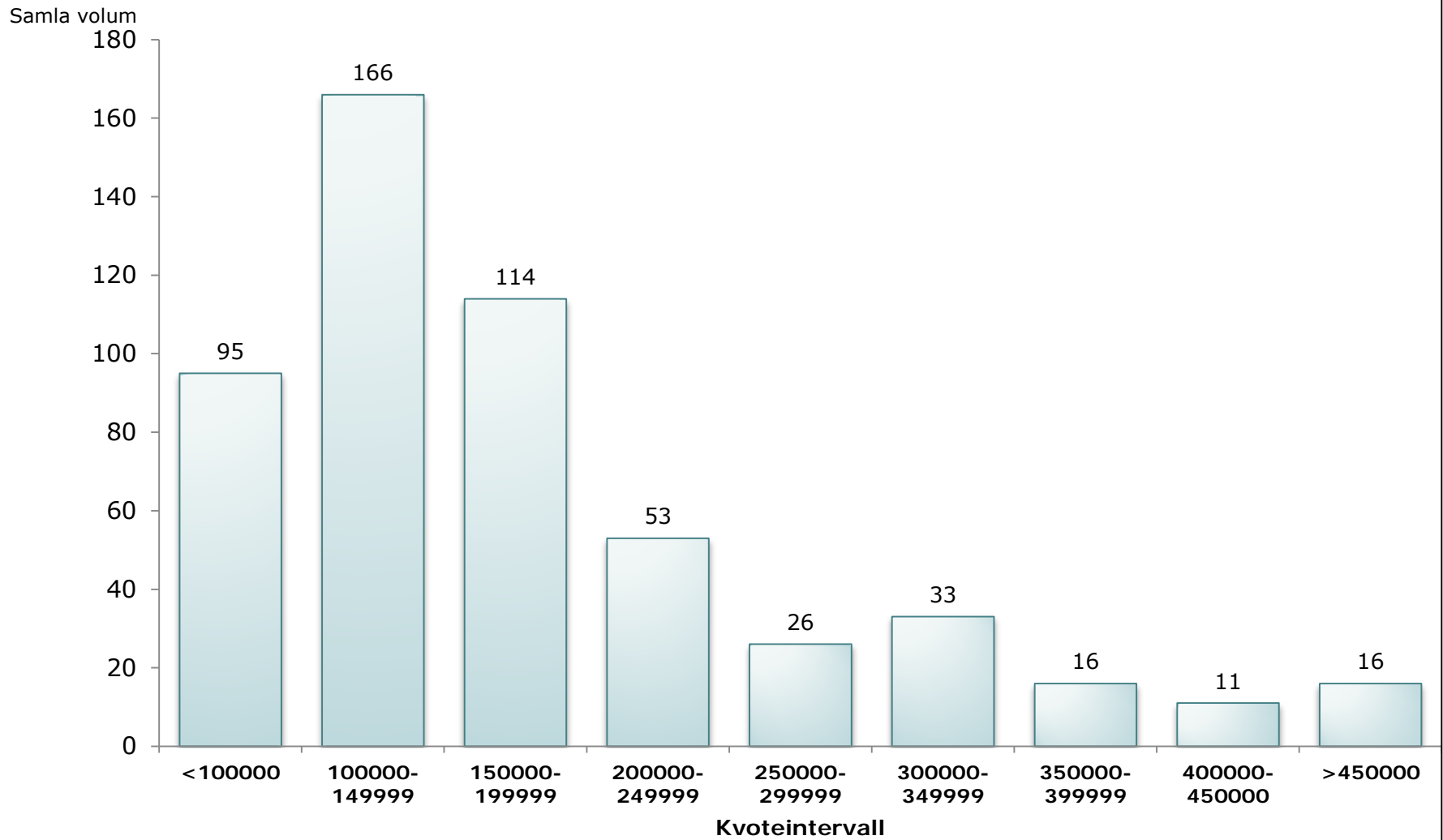

Kvotefordeling og volum

Bruk som trolig slutter innen 5 år

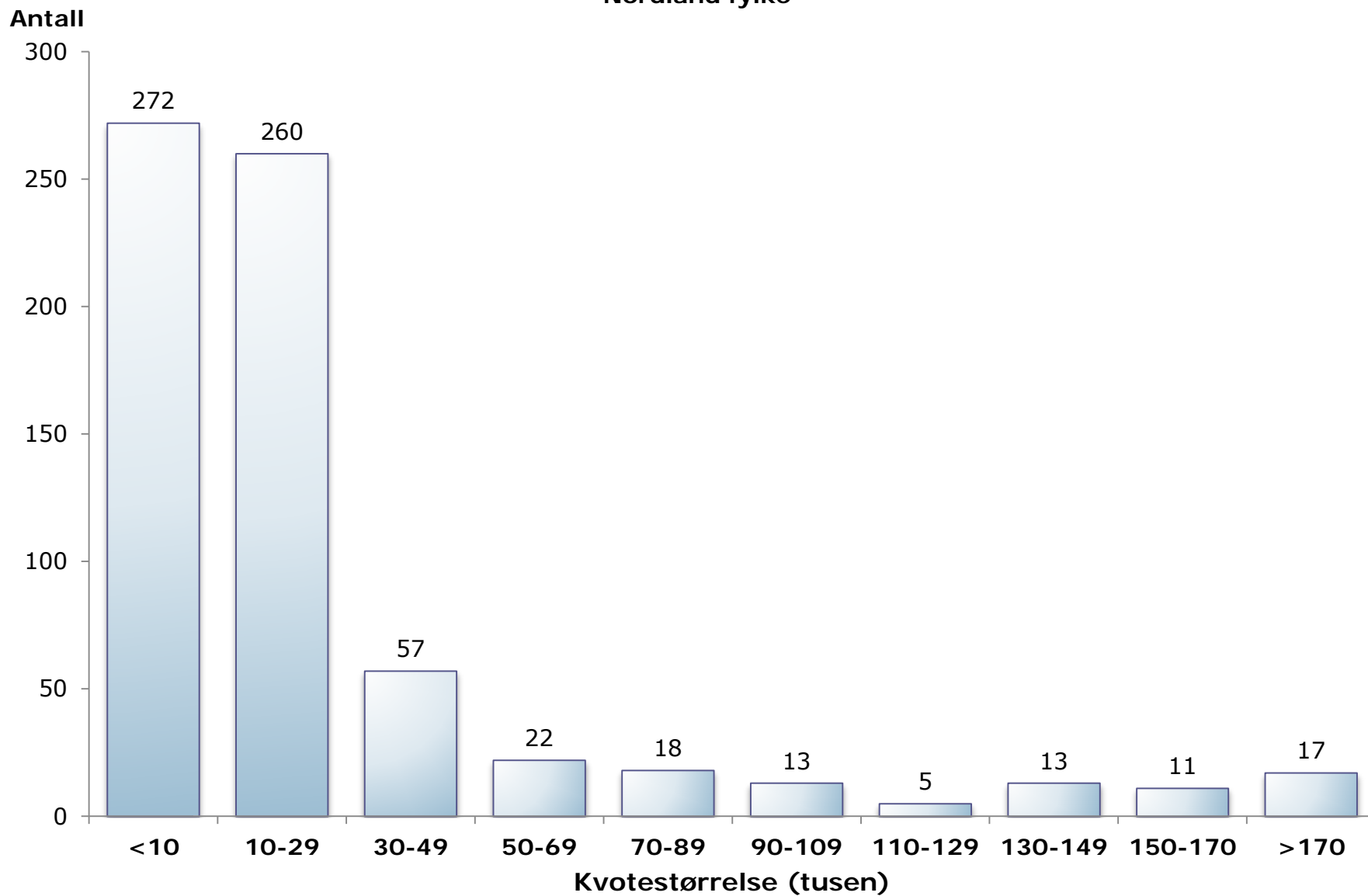

Bruk som satser videre

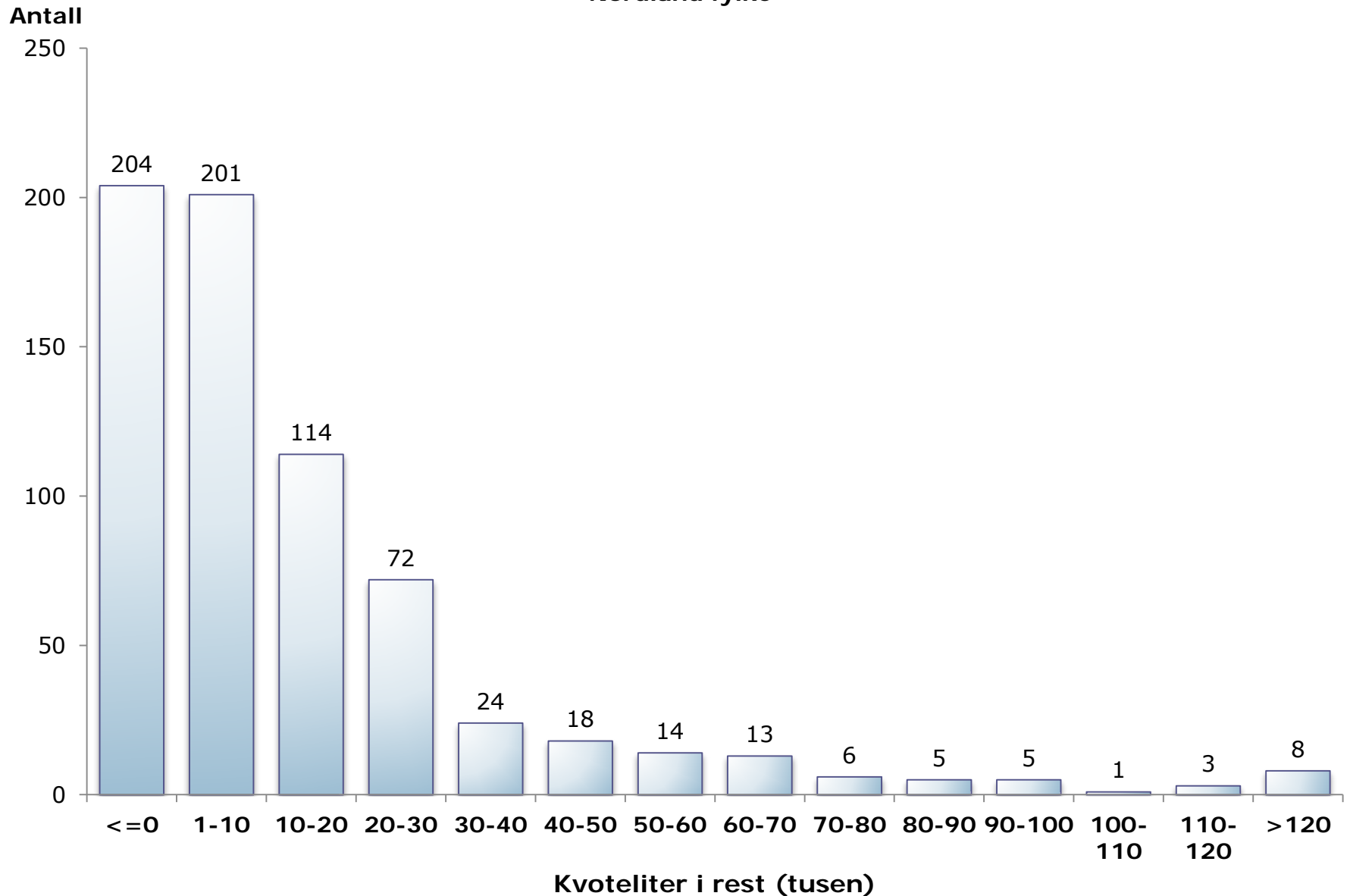
Kvoteøkning i perioden 2009-2012

Nordland fylke

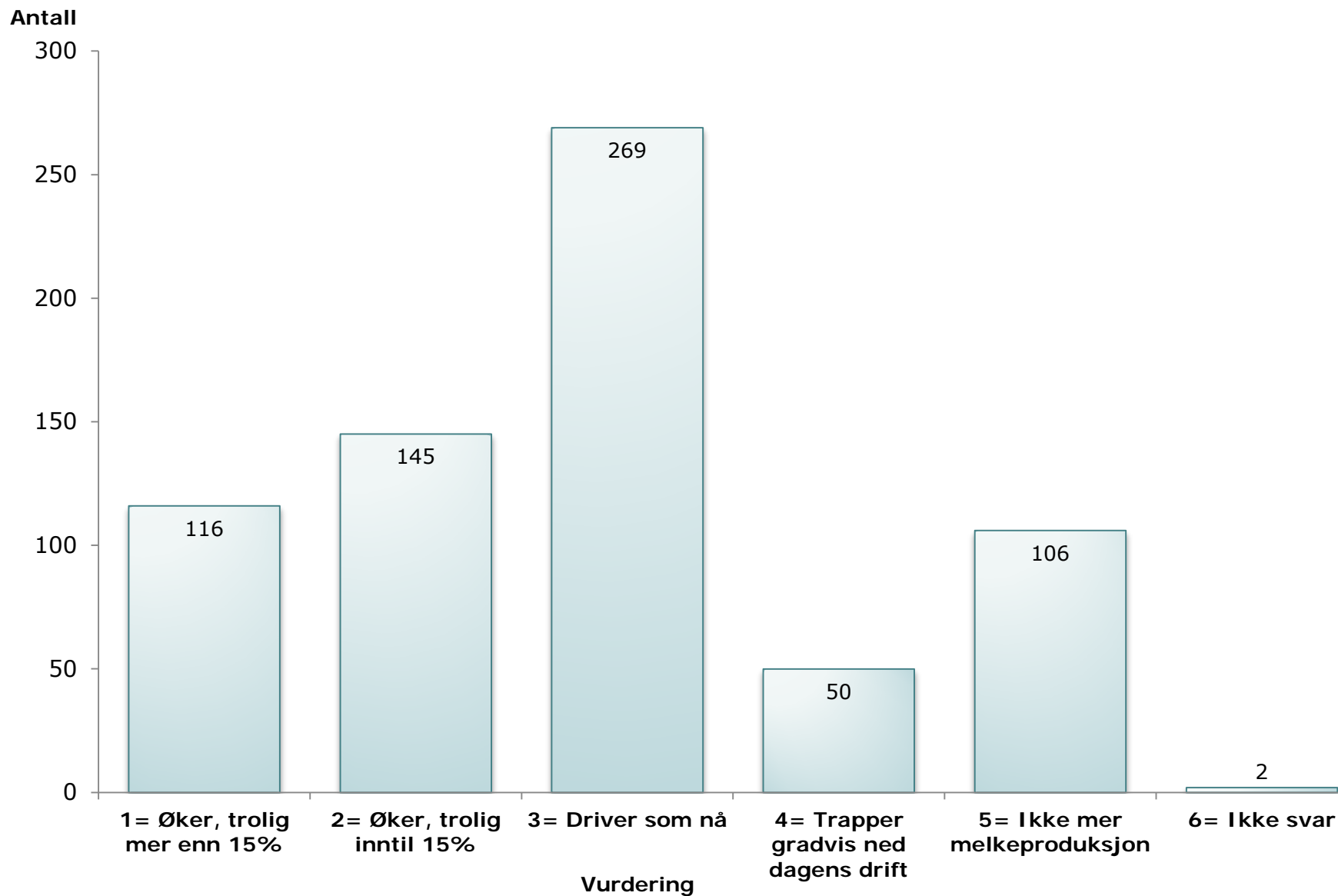

Fordeling av restkvote i 2011

Nordland fylke

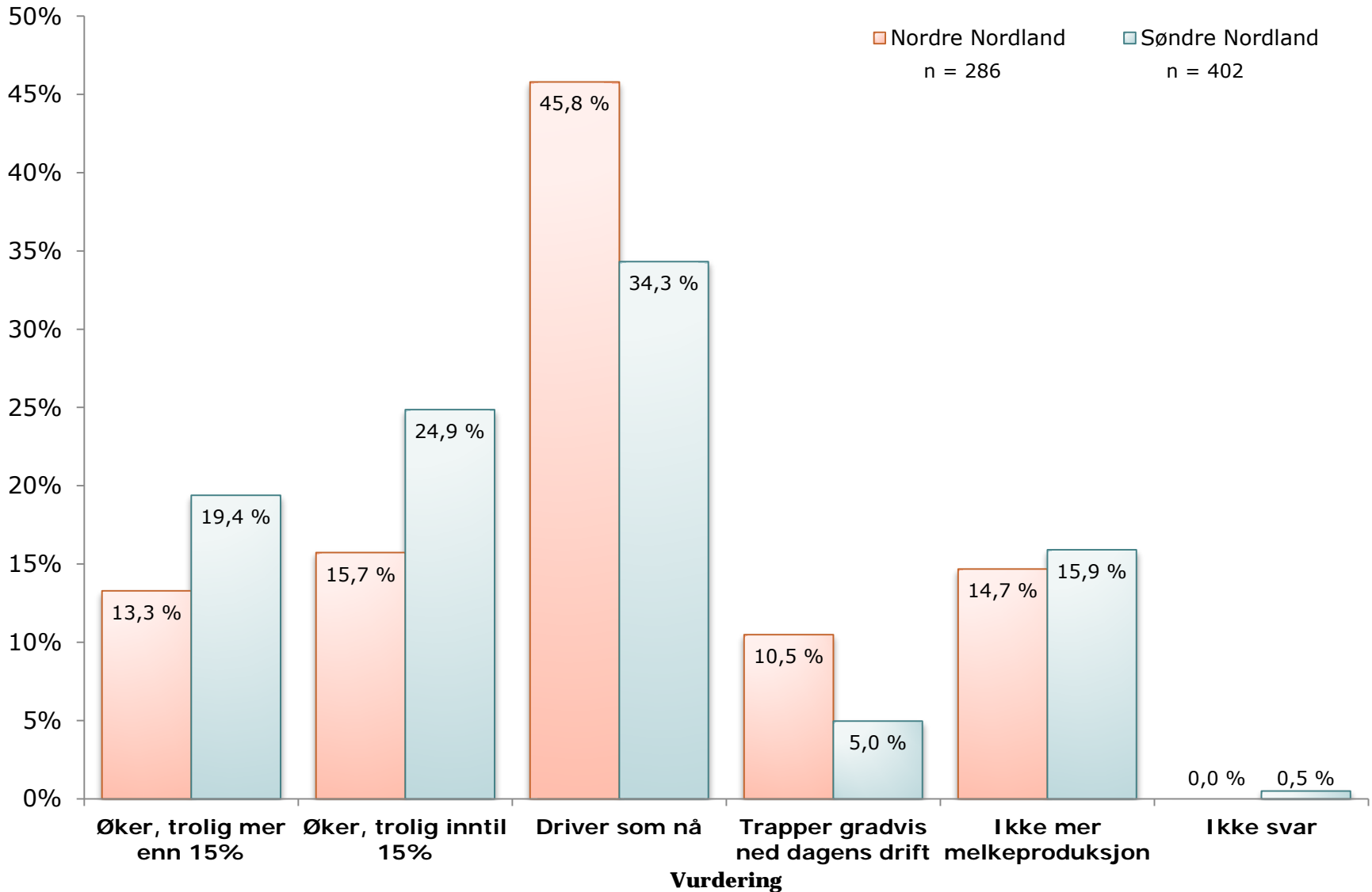
Melkeproduksjon om 5 år?

Melkeproduksjon om 5 år

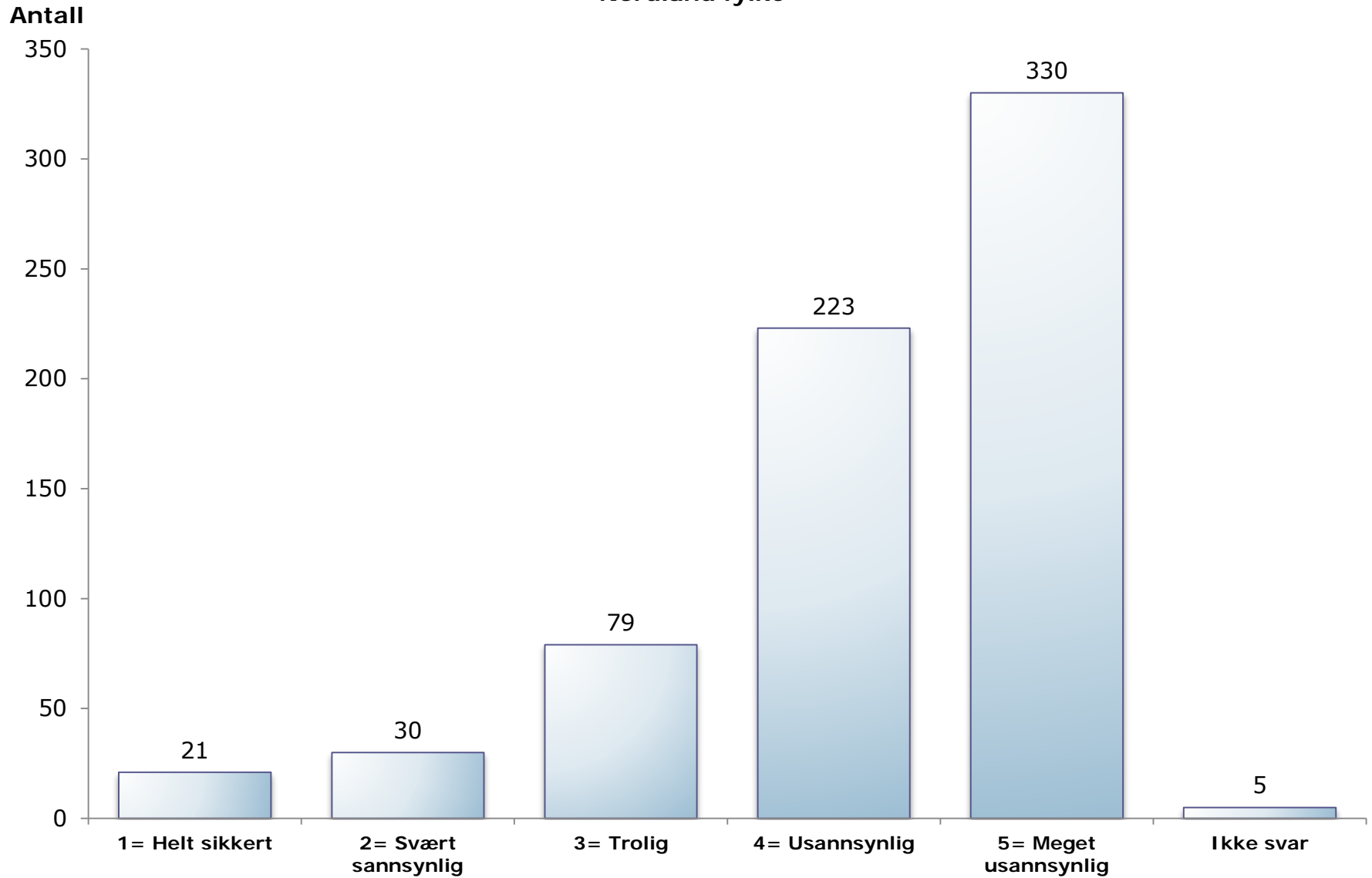
Nordland Fylke

Andel av brukene

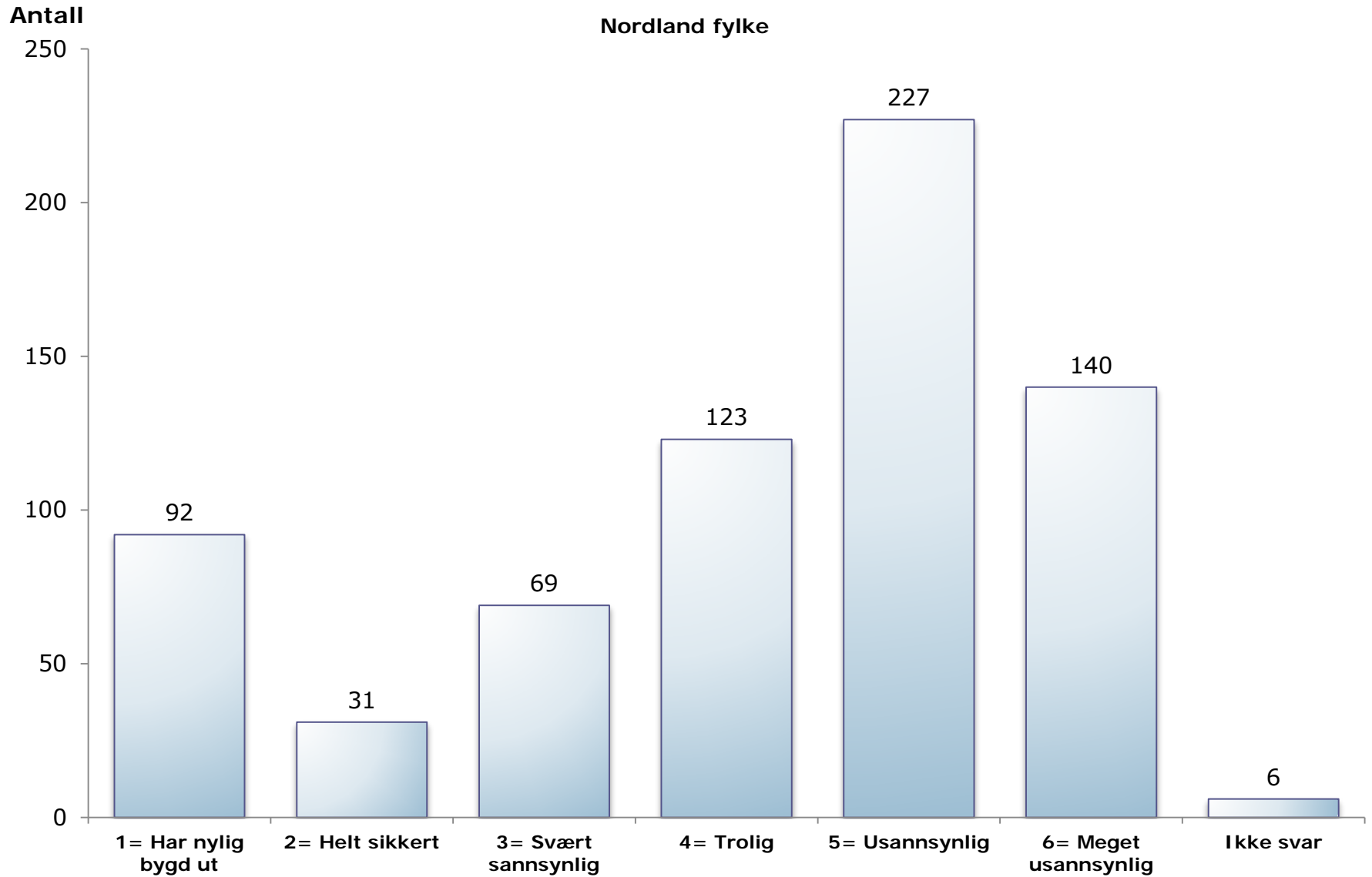

Brukerskifte innen 5 år

Nordland fylke

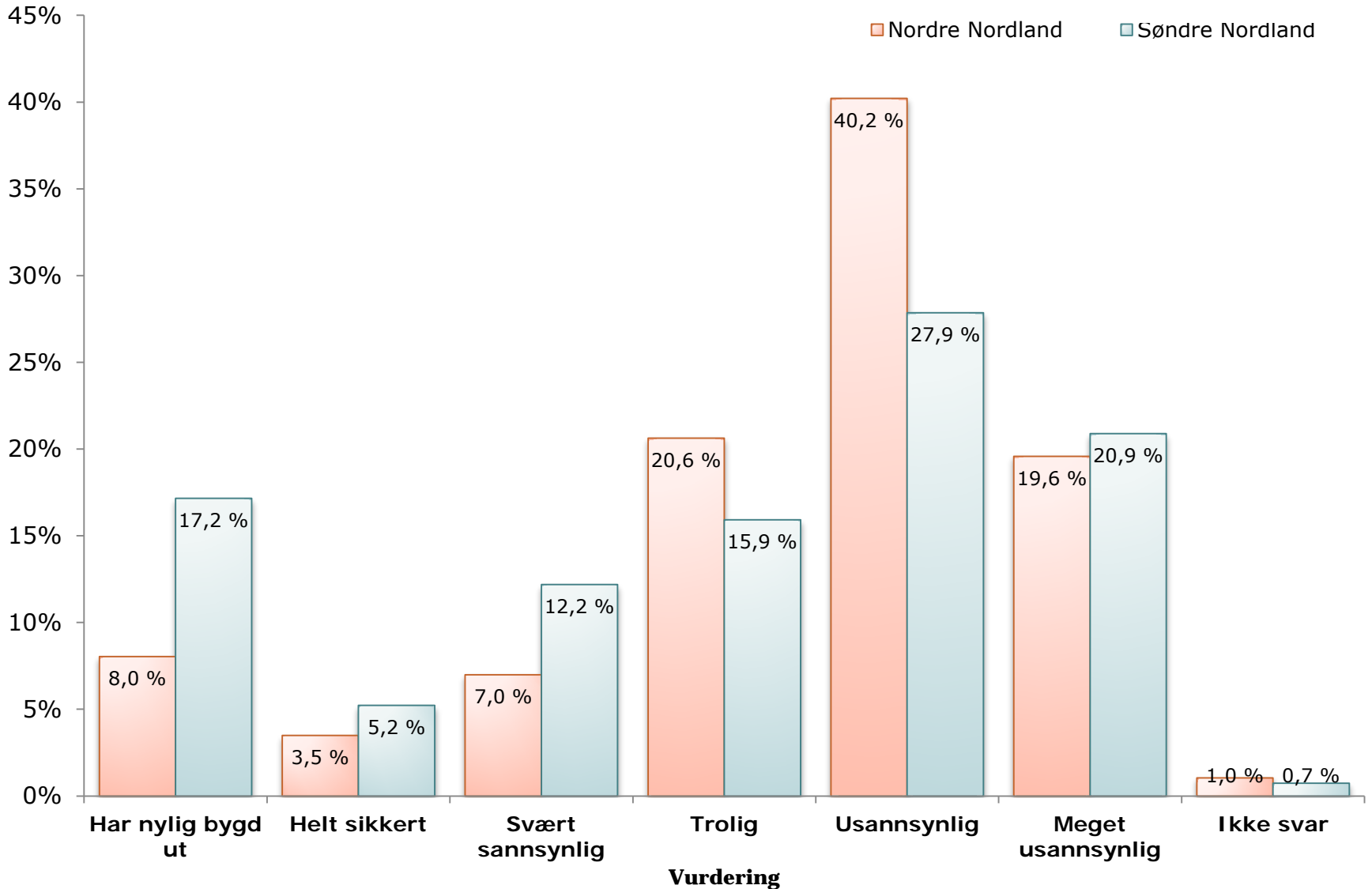
Bruk med utbyggingsplaner

Bruk med utbyggingsplaner i løpet av 5 år

Nordland Fylke

Andel av brukene

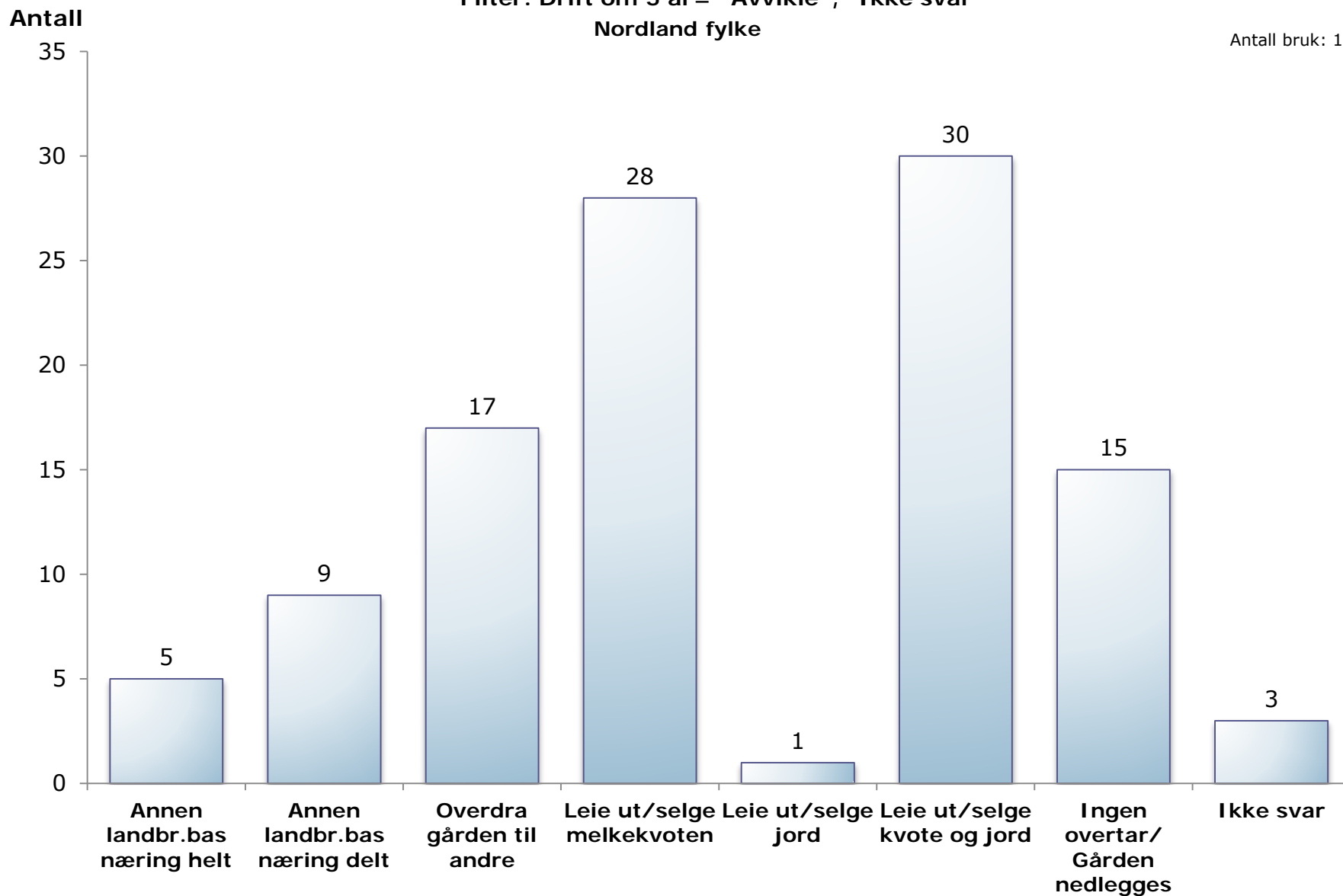

Dersom ikke melk - Hva med gården?

Filter: Drift om 5 år= "Avvikle", "Ikke svar"

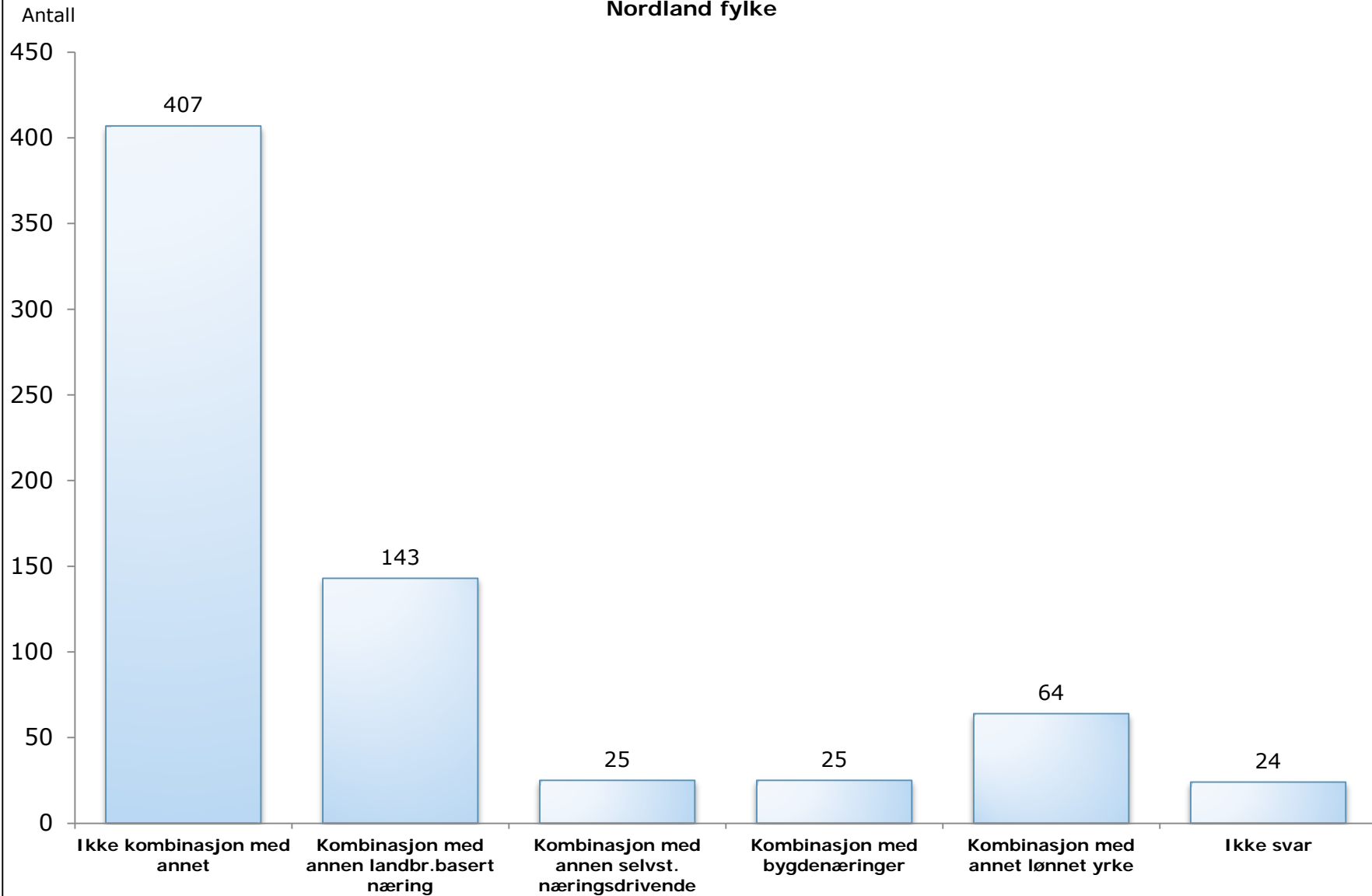
Nordland fylke

Antall bruk: 108

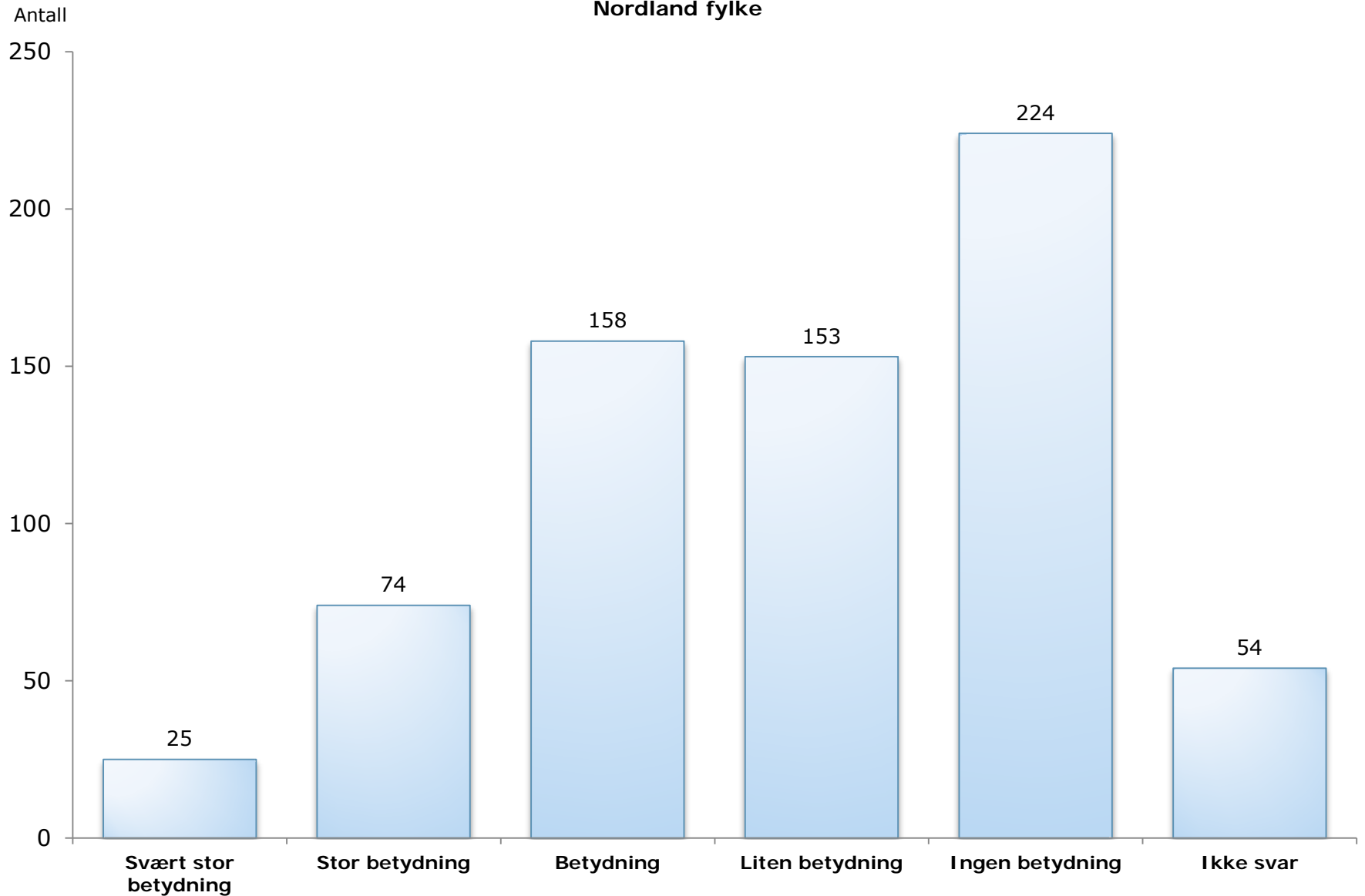
Driver med melk i kombinasjon med ..?

Nordland fylke

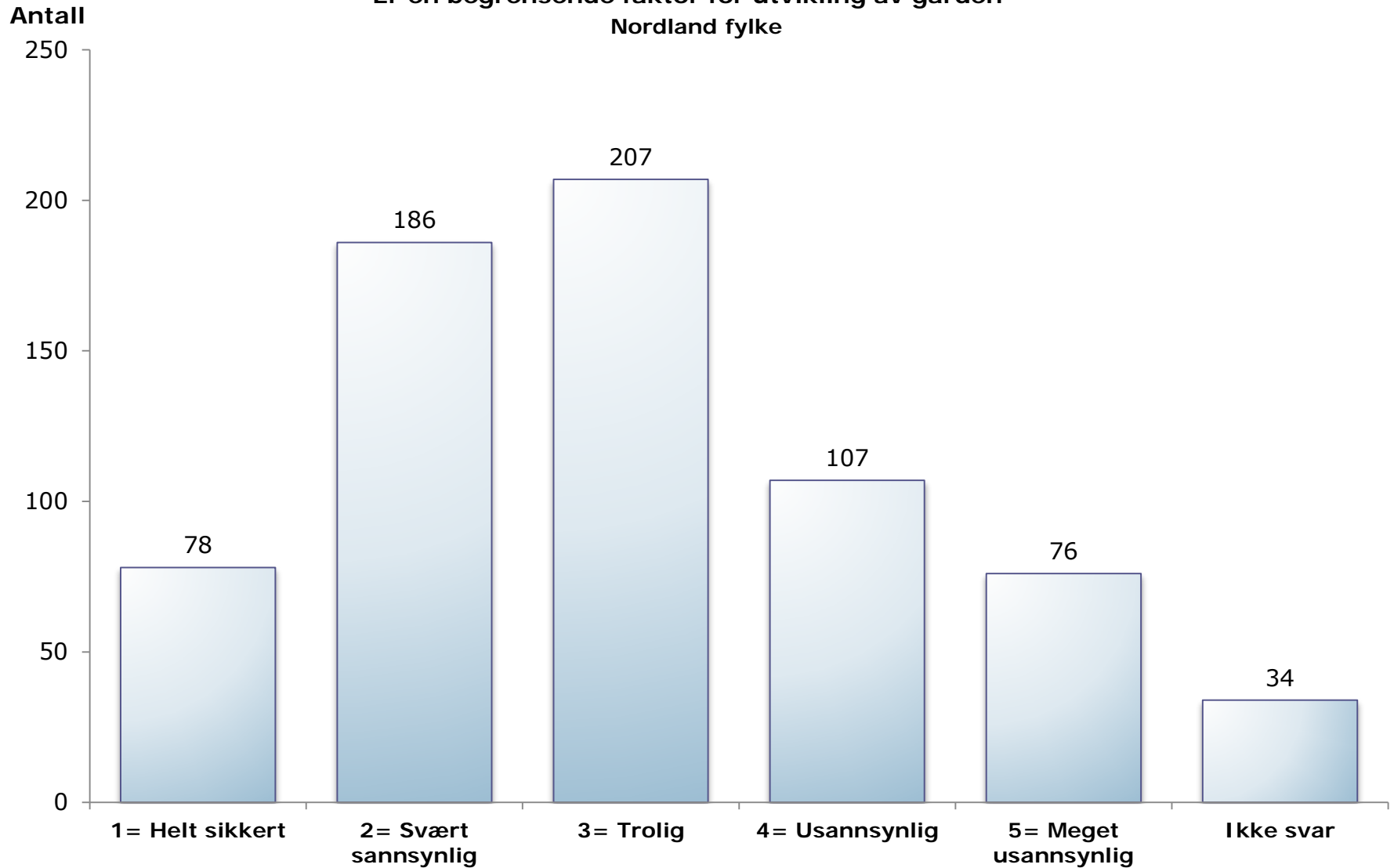
Tilleggsnærings betydning om 5 år?

Nordland fylke

Bygninger

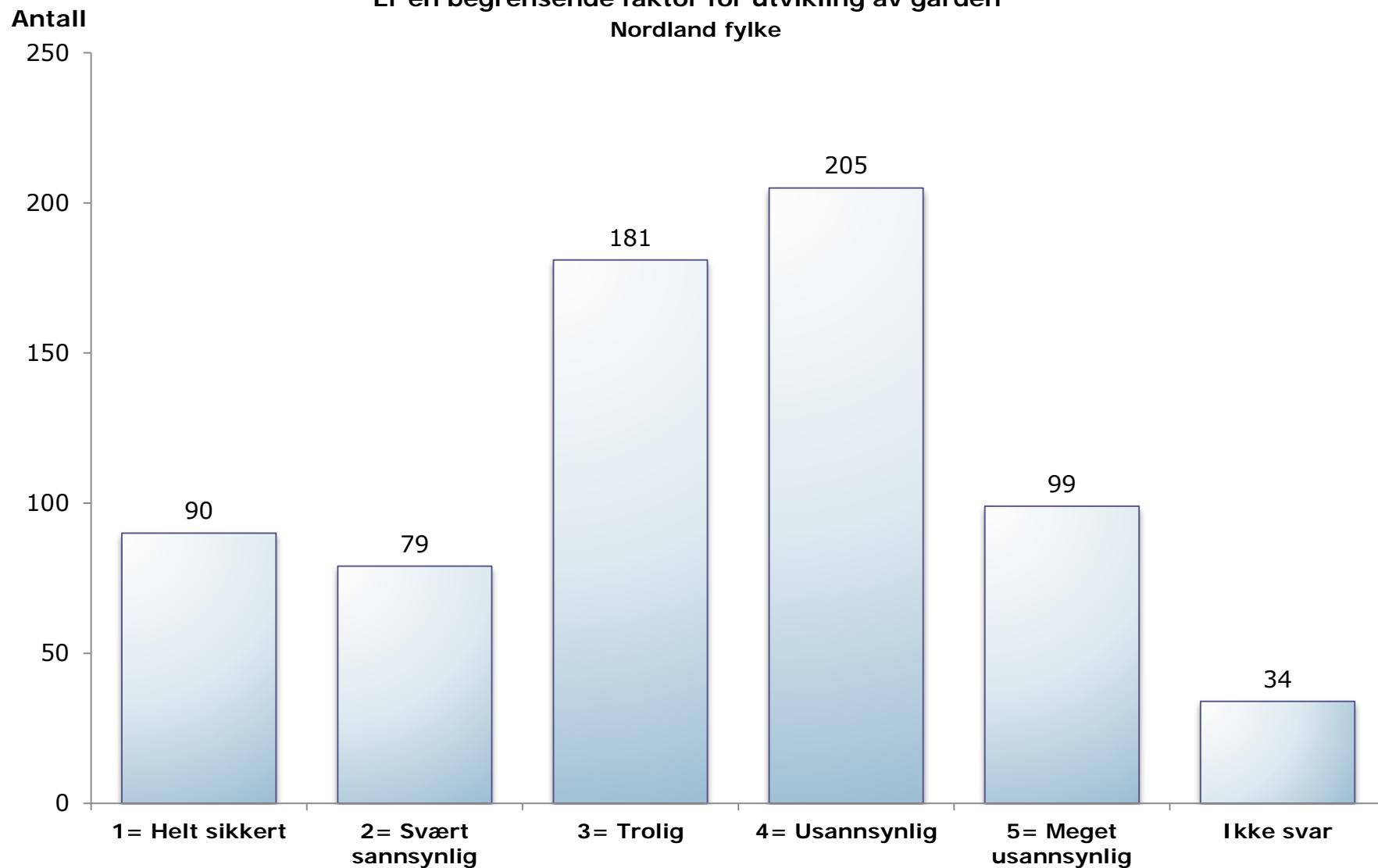
Er en begrensende faktor for utvikling av garden
Nordland fylke

Tilgang på nok grovfôr/ areal/ leiejord

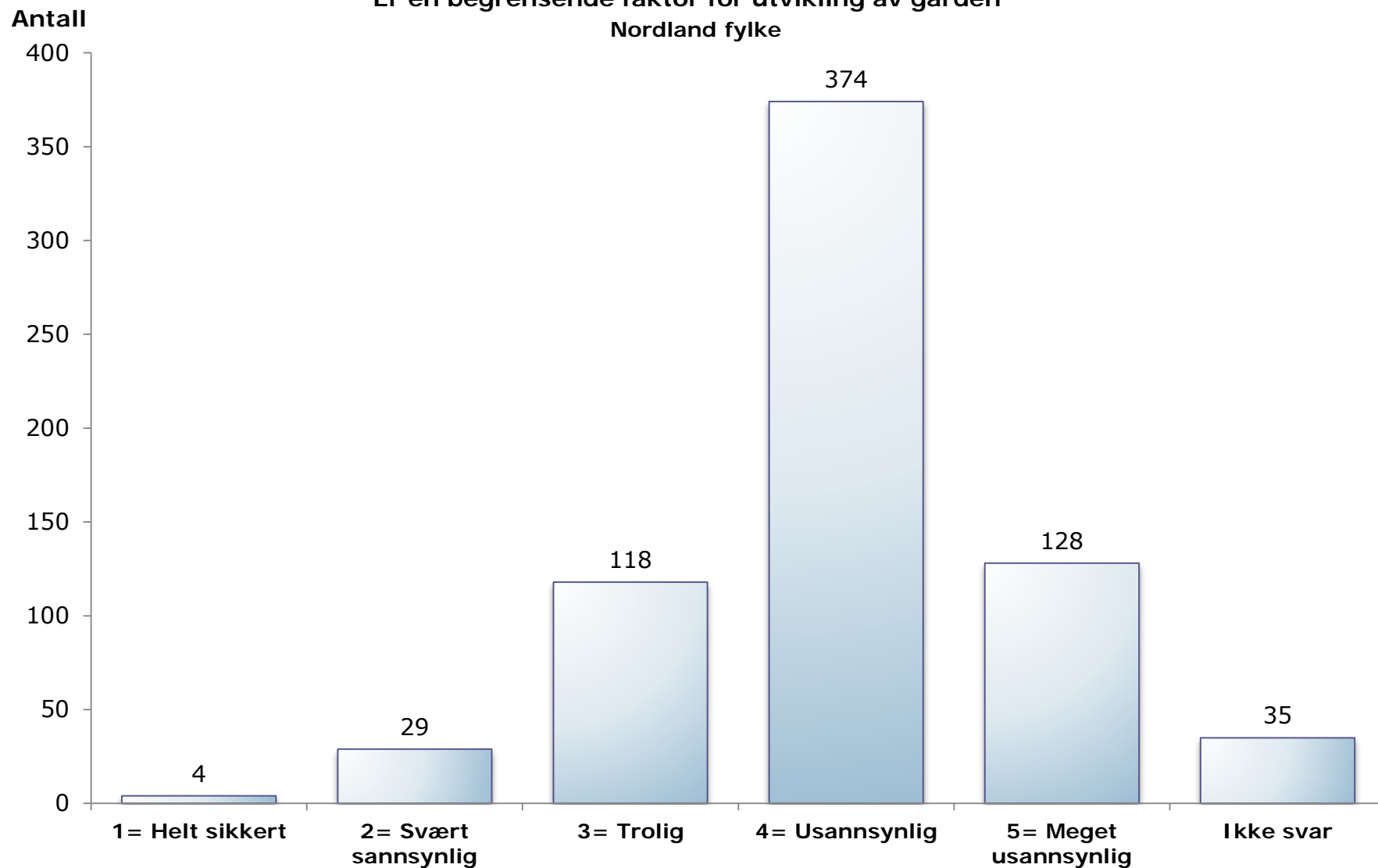
Er en begrensende faktor for utvikling av garden

Nordland fylke

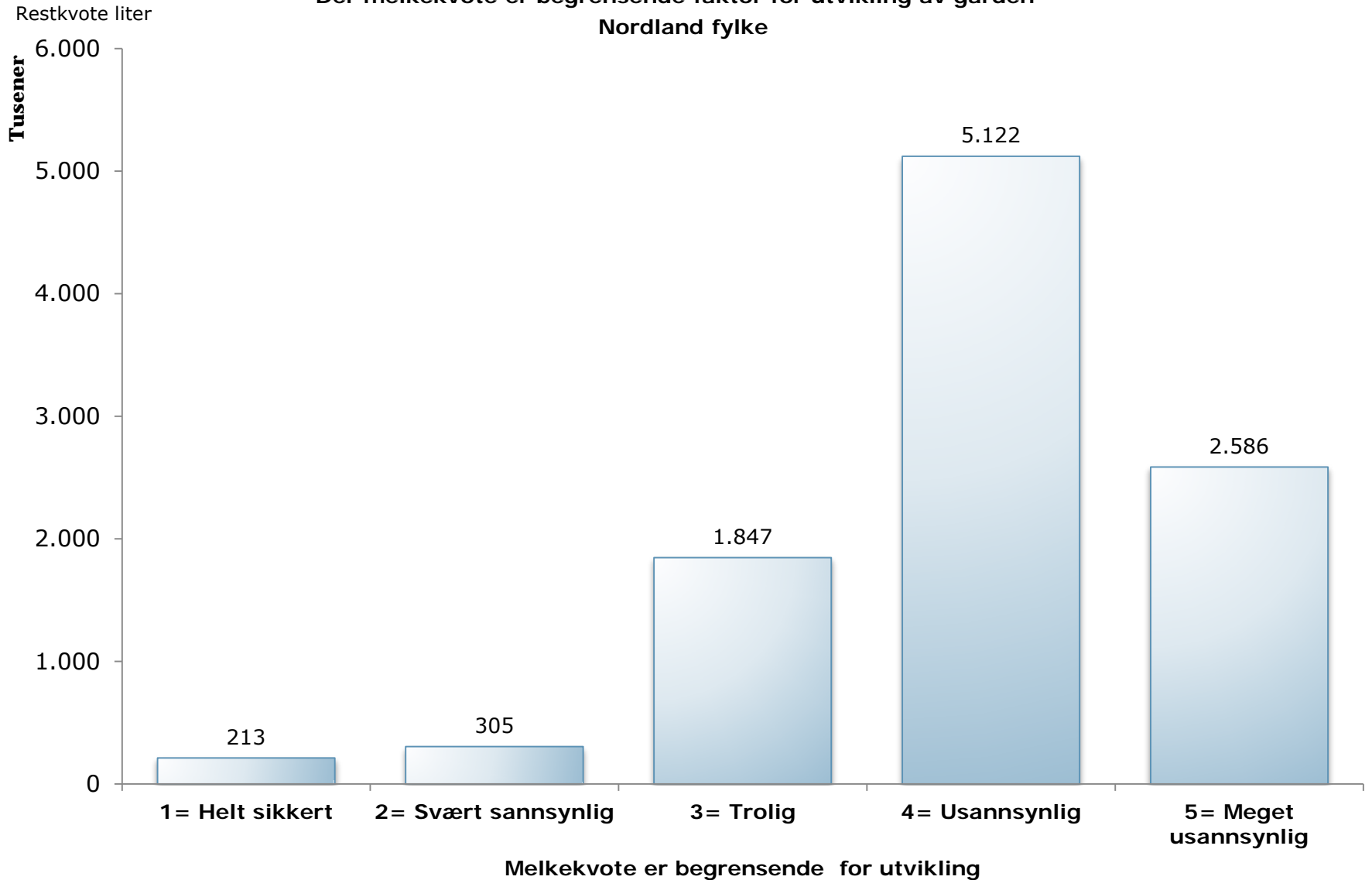
Tilgang på nok melkekvote

Er en begrensende faktor for utvikling av garden
Nordland fylke

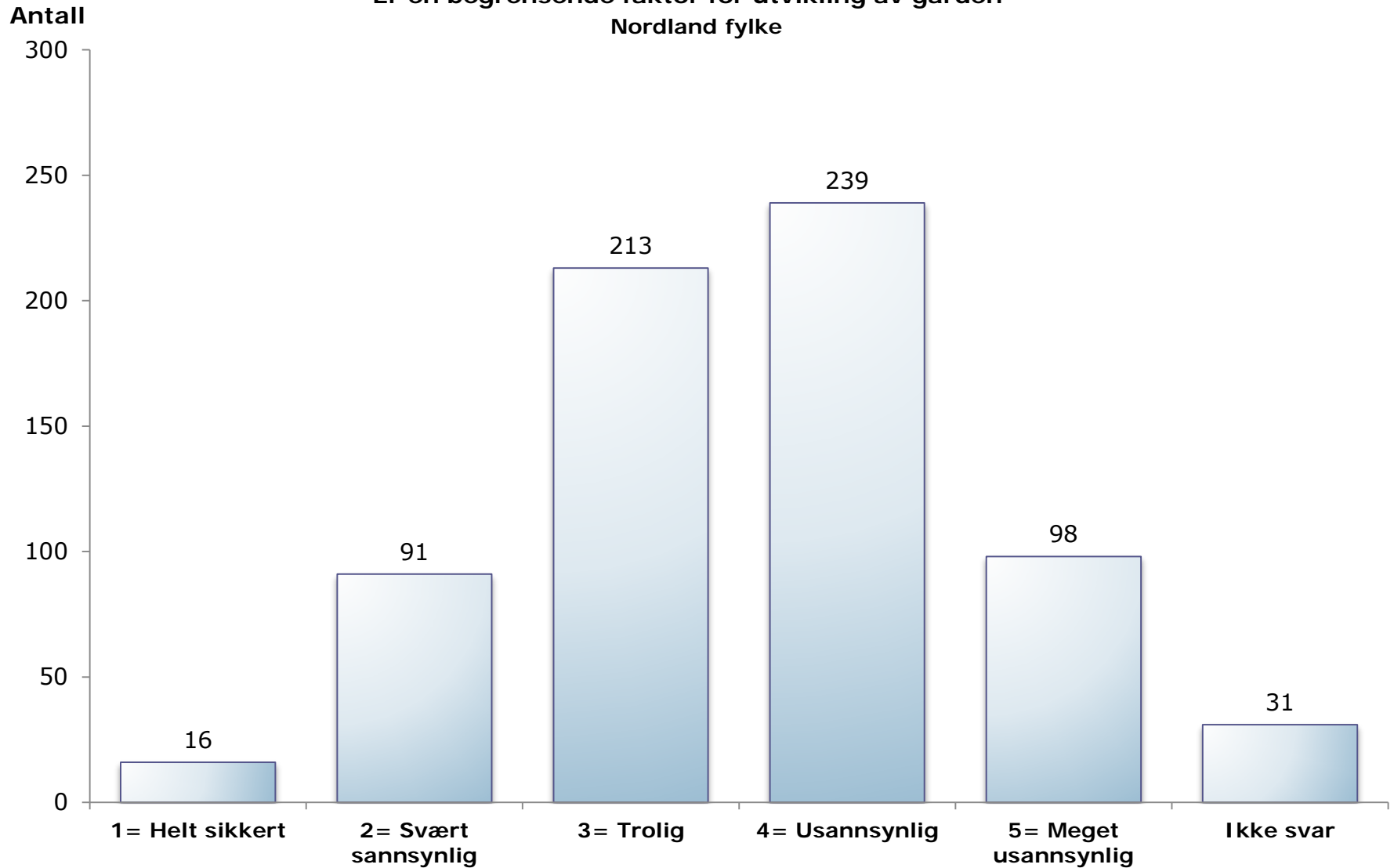
Gjennomsnittlig restkvote

Der melkekvote er begrensende faktor for utvikling av garden
Nordland fylke

Arbeidskraft

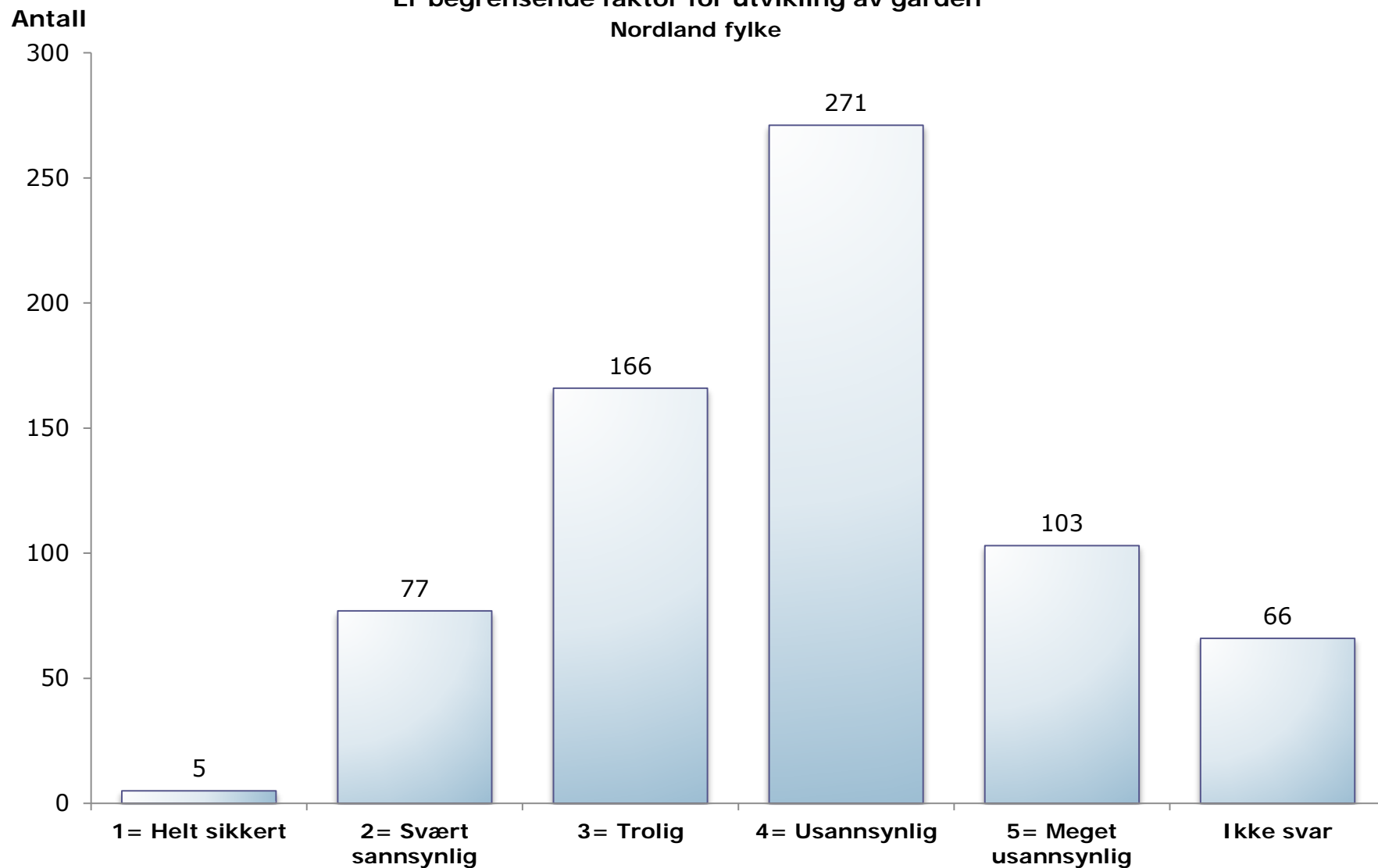
Er en begrensende faktor for utvikling av garden
Nordland fylke

Andre økonomiske grunner

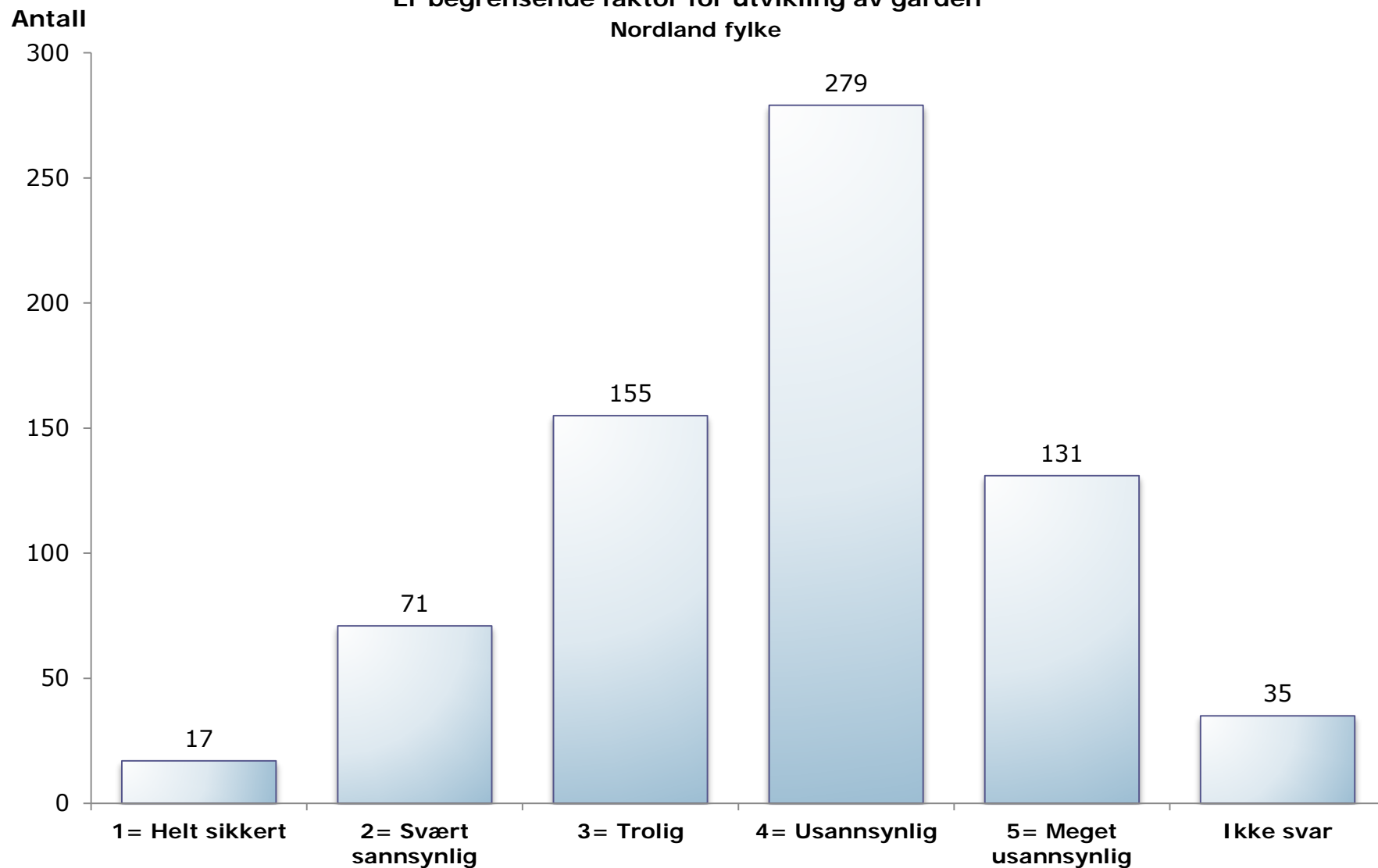
Er begrensende faktor for utvikling av garden

Nordland fylke

Motivasjon generelt

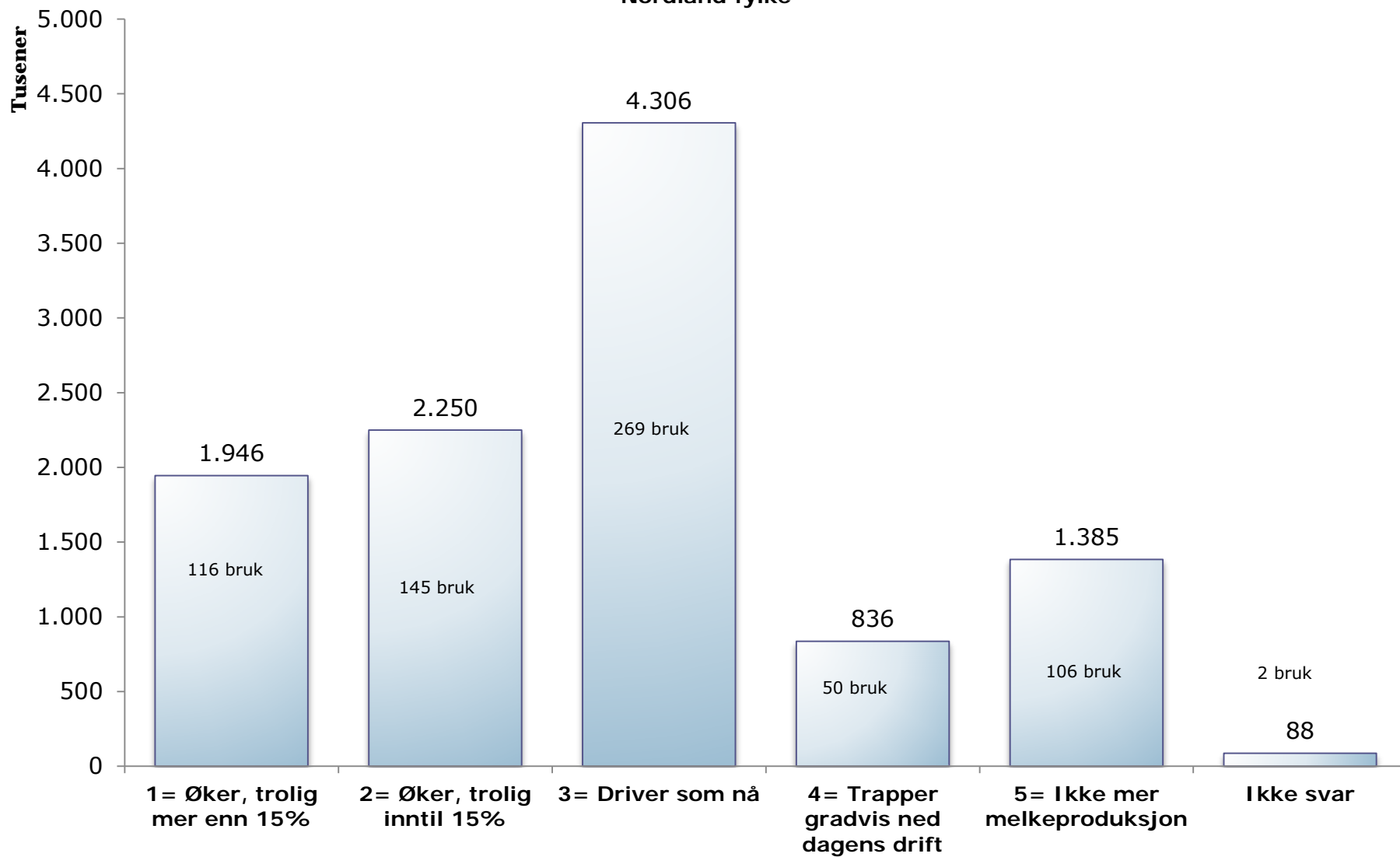
Er begrensende faktor for utvikling av garden
Nordland fylke

Fordeling av restkvote

Krysset mot fremtidsplaner (Drift om 5 år)
Nordland fylke

Restkvote liter

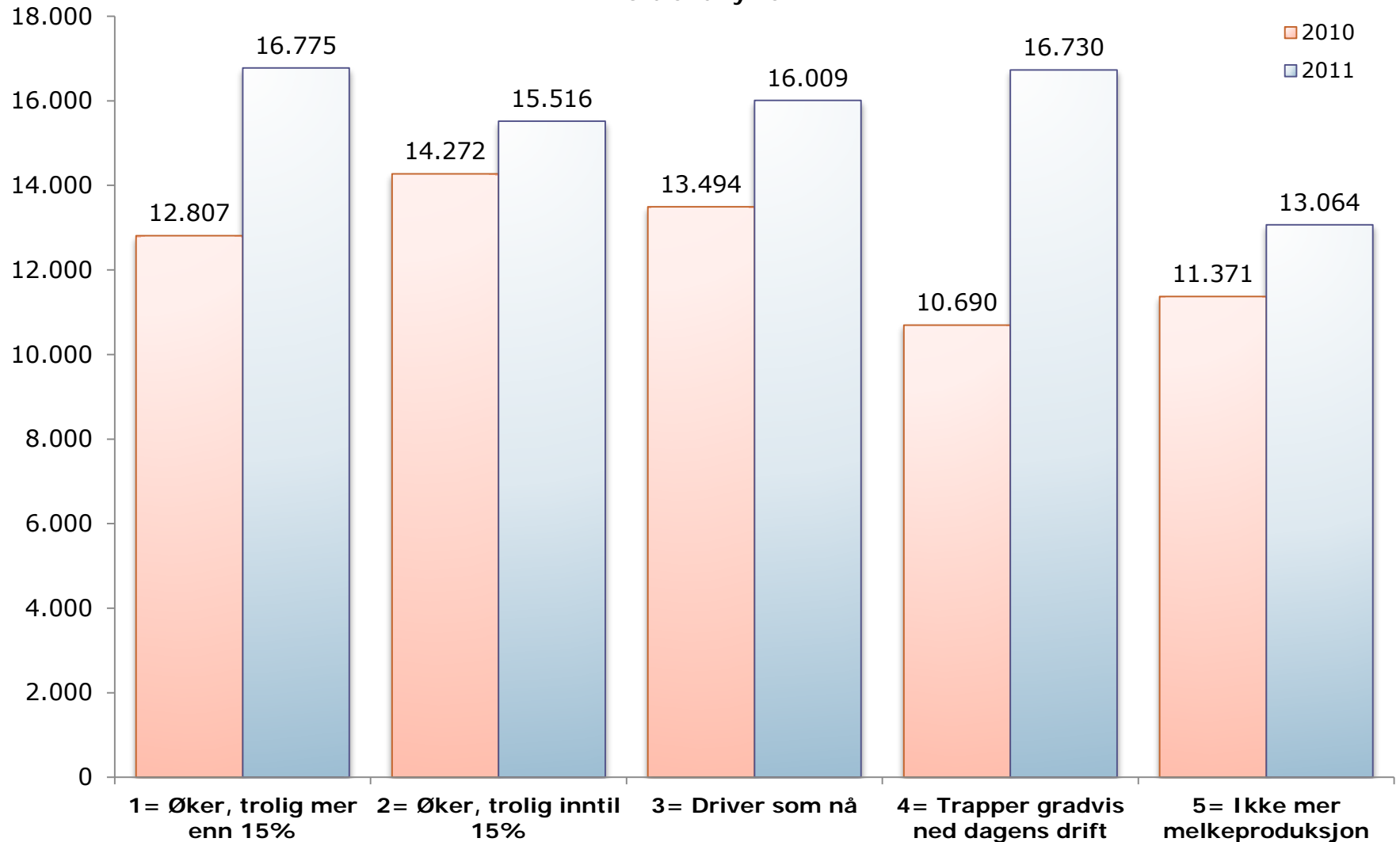

Fordeling av restkvote, gjennomsnitt ltr pr bruk

Krysset mot fremtidsplaner (Drift om 5 år)

Nordland fylke

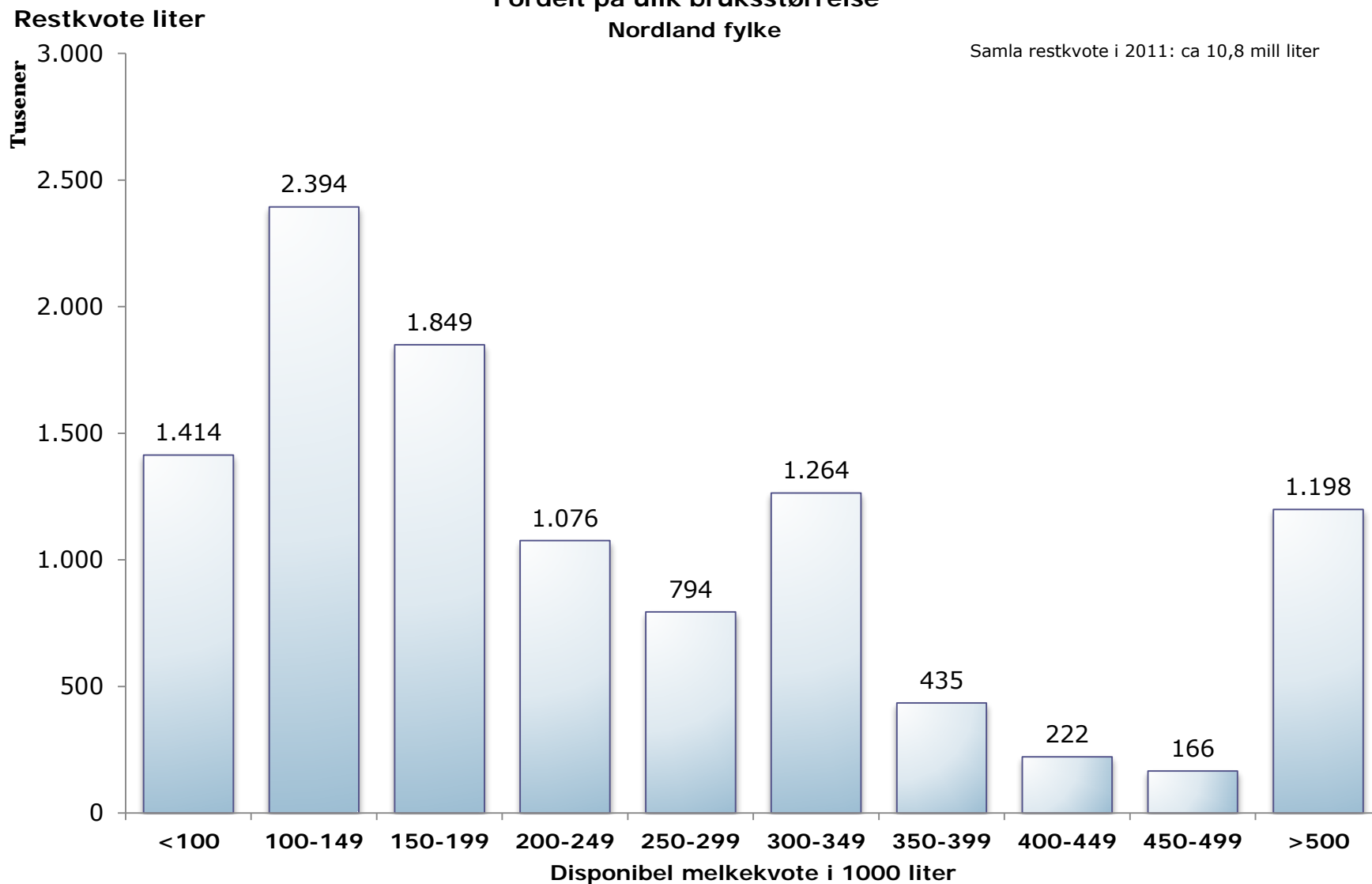
Restkvote liter

Fordeling av restkvote

Fordelt på ulik bruksstørrelse
Nordland fylke

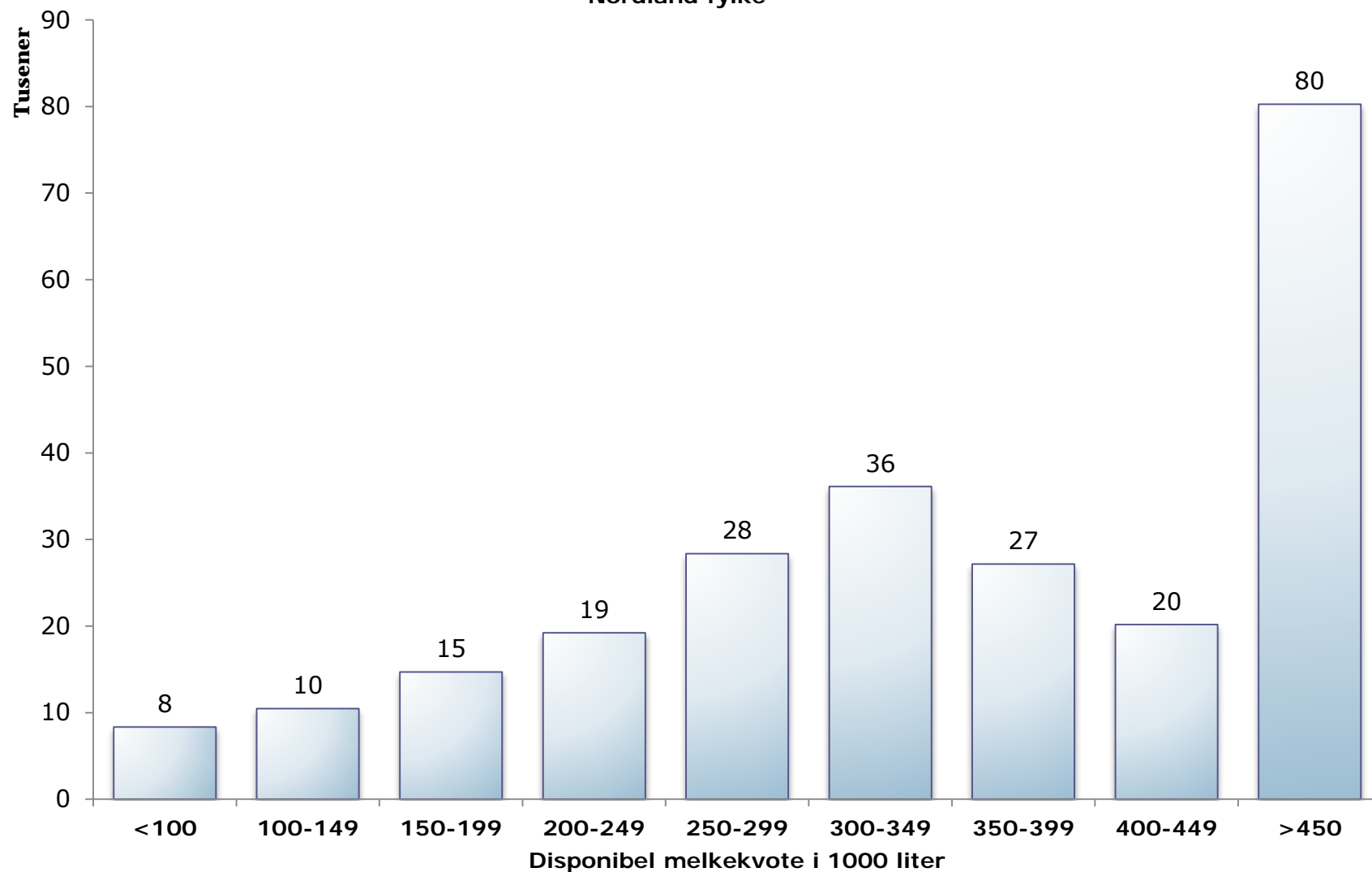
Samla restkvote i 2011: ca 10,8 mill liter

Fordeling av restkvote

Gjennomsnitt liter, fordelt på ulike bruksstørrelser
Nordland fylke

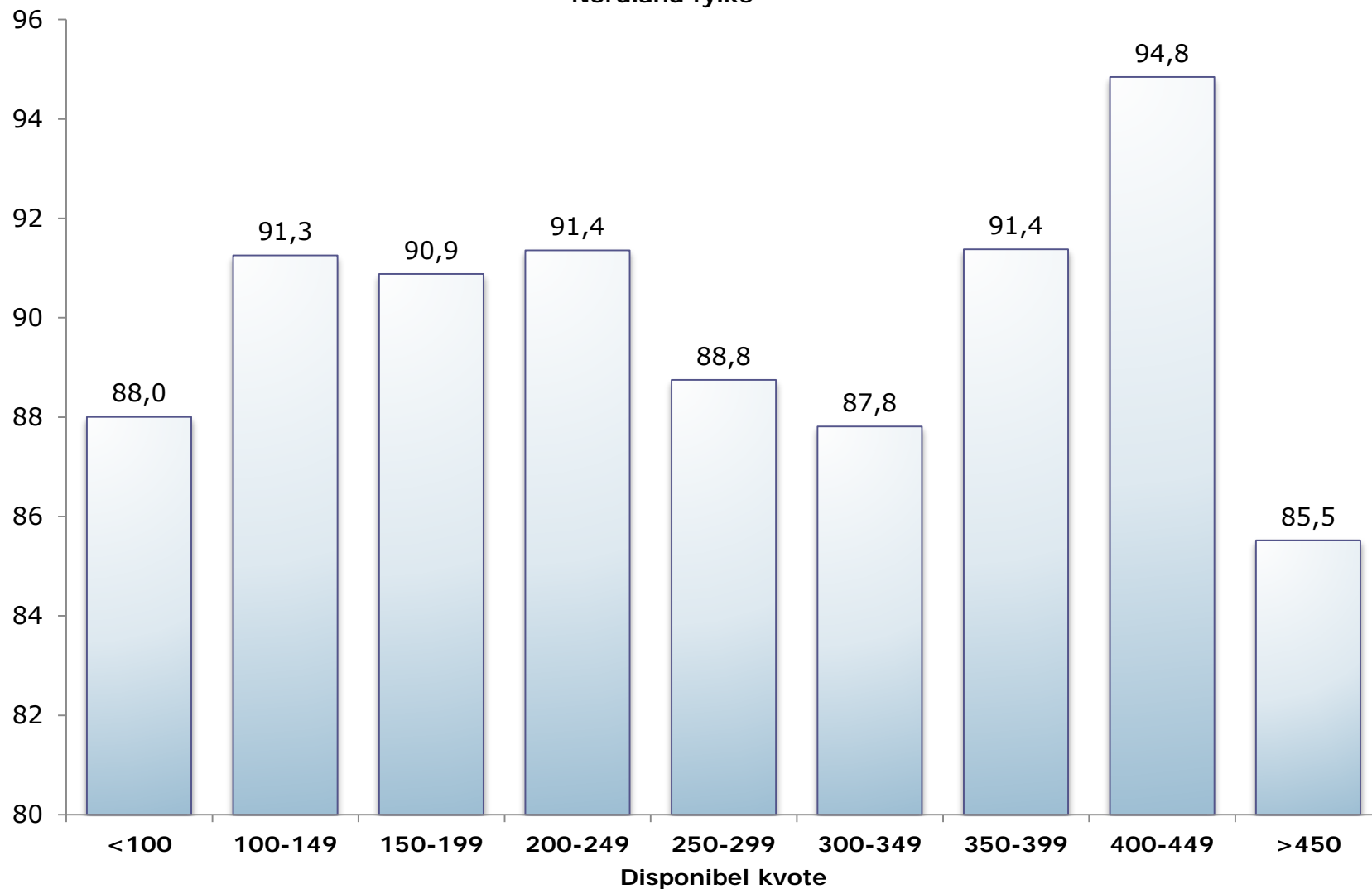
Restkvote liter

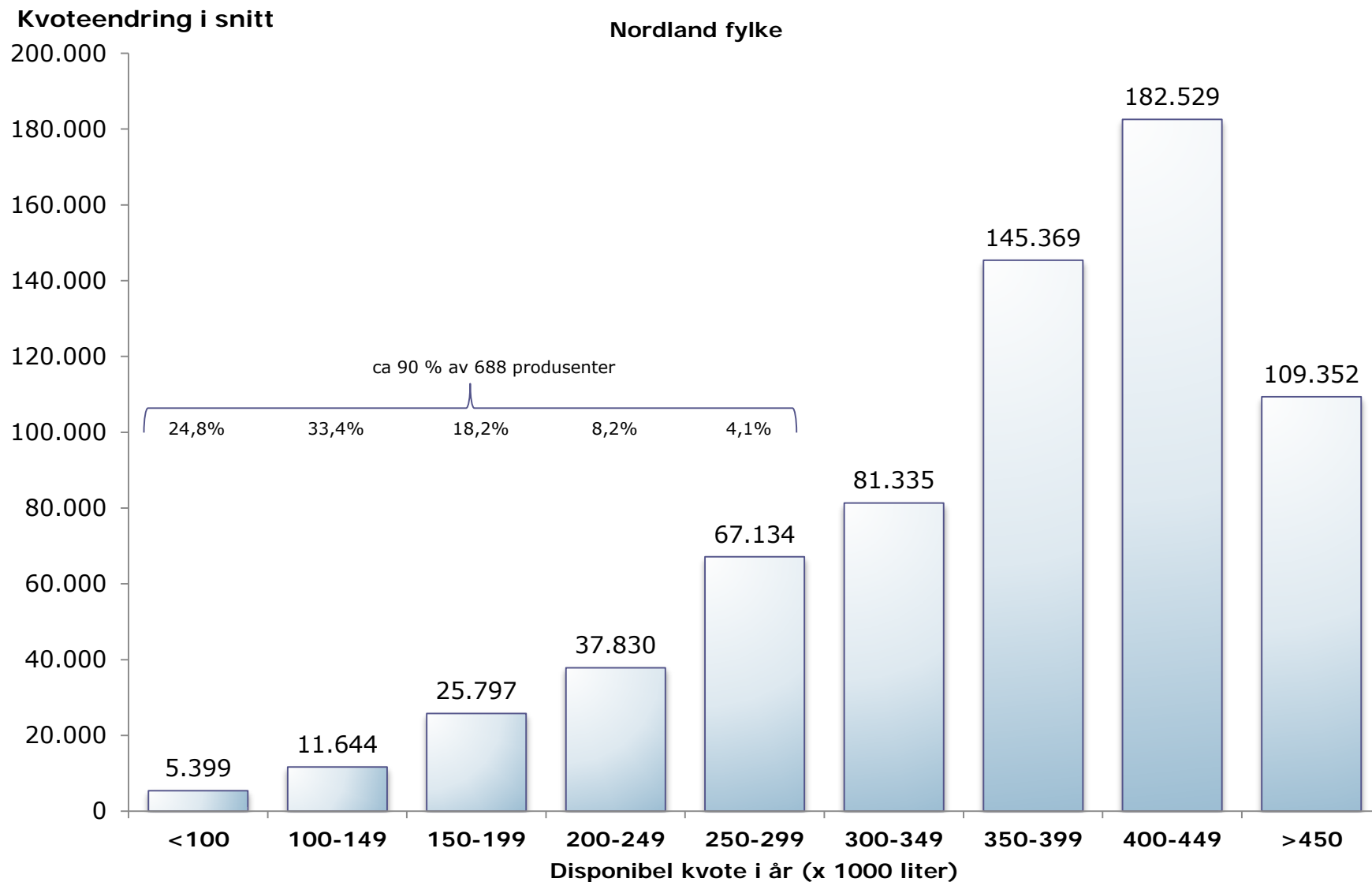
Kvotefylling og bruksstørrelse

Kvotefylling %

Nordland fylke

Kvoteendring 2009-2012 vs kvotestørrelse

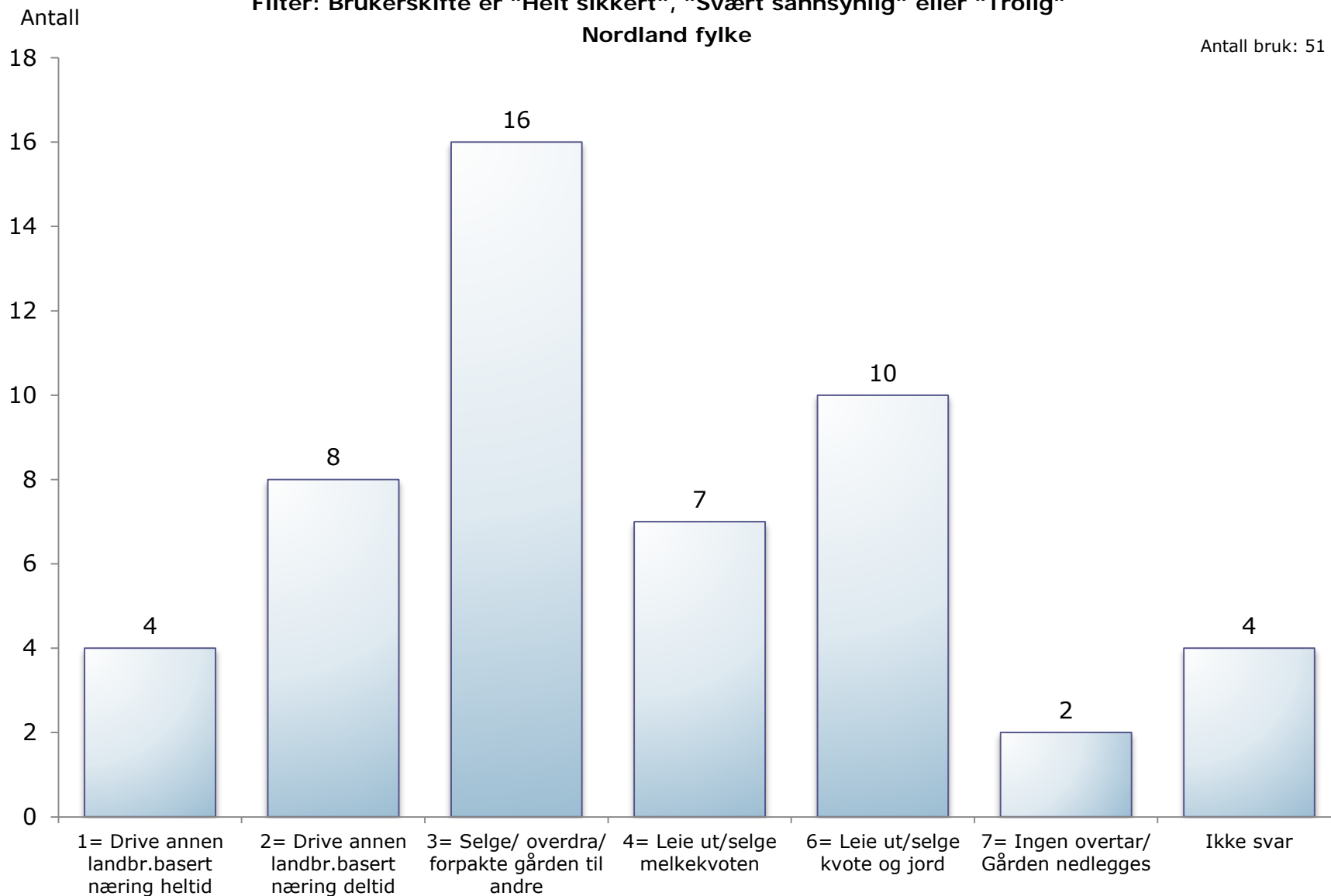

Dersom ikke melk - Hva med gården?

Filter: Brukerskifte er "Helt sikkert", "Svært sannsynlig" eller "Trolig"

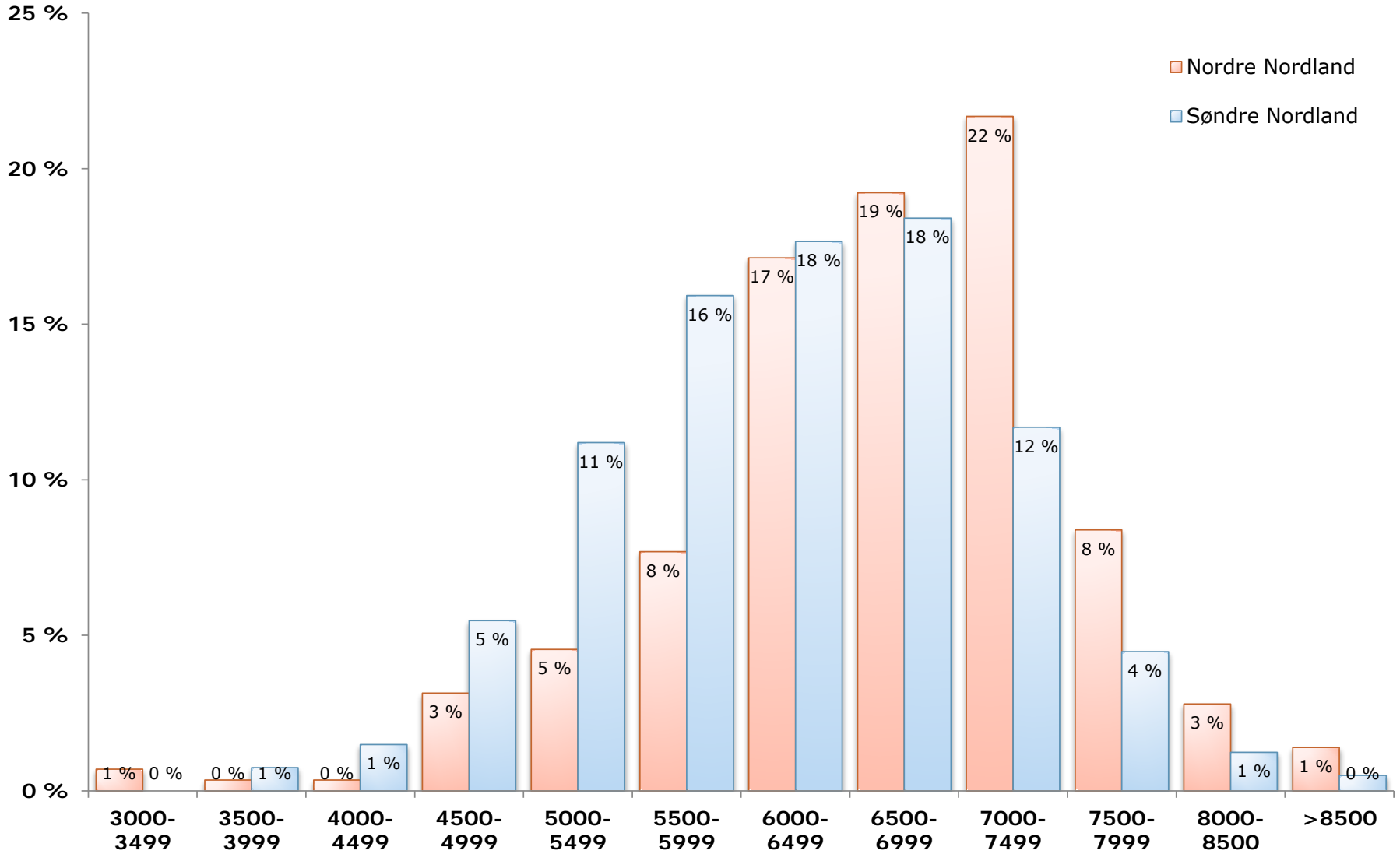
Nordland fylke

Antall bruk: 51

Variasjon i meierileveranse pr årsku

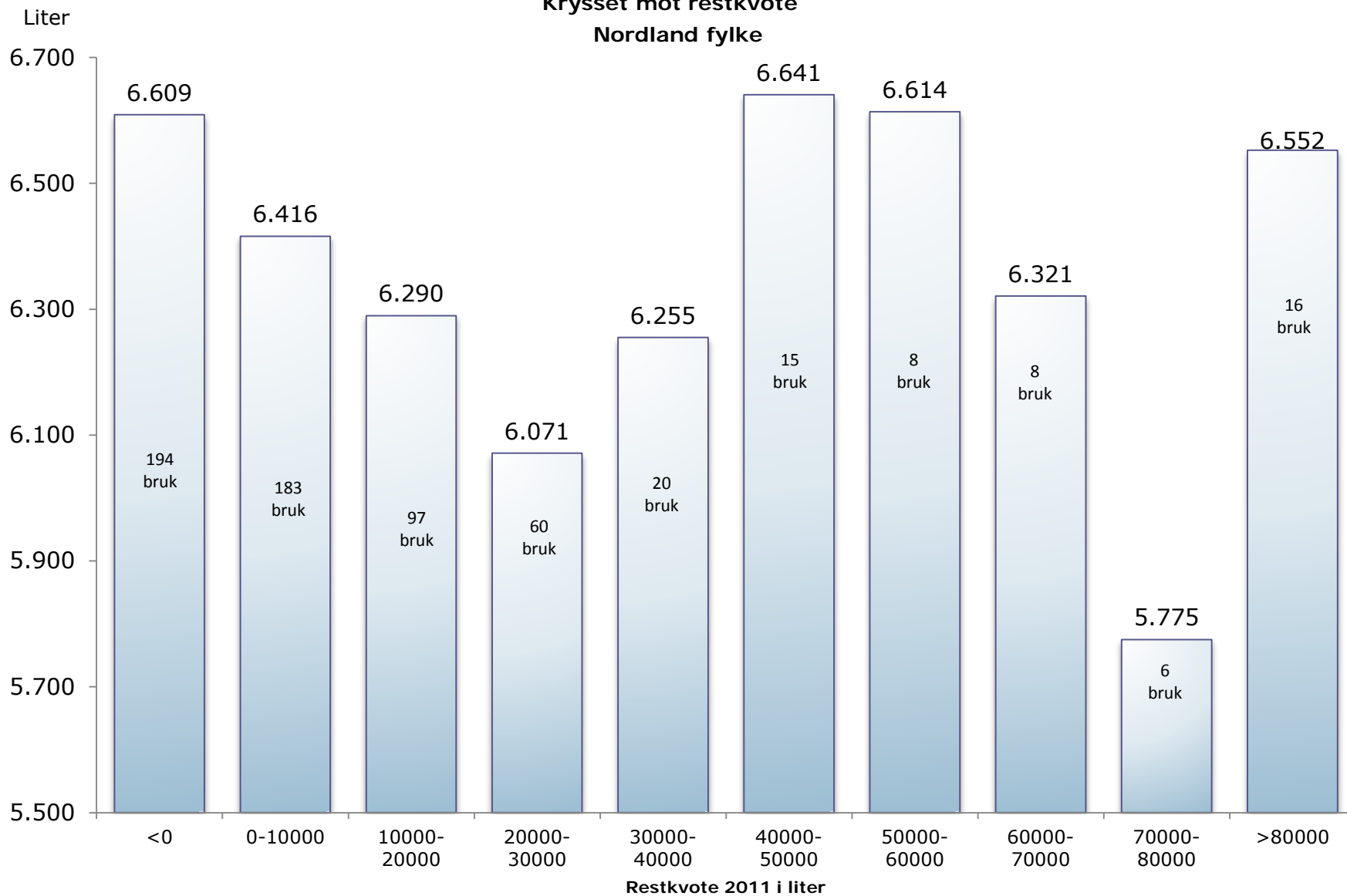
Andel av bruk

Meierileveranse pr årsku

Krysset mot restkvote

Nordland fylke

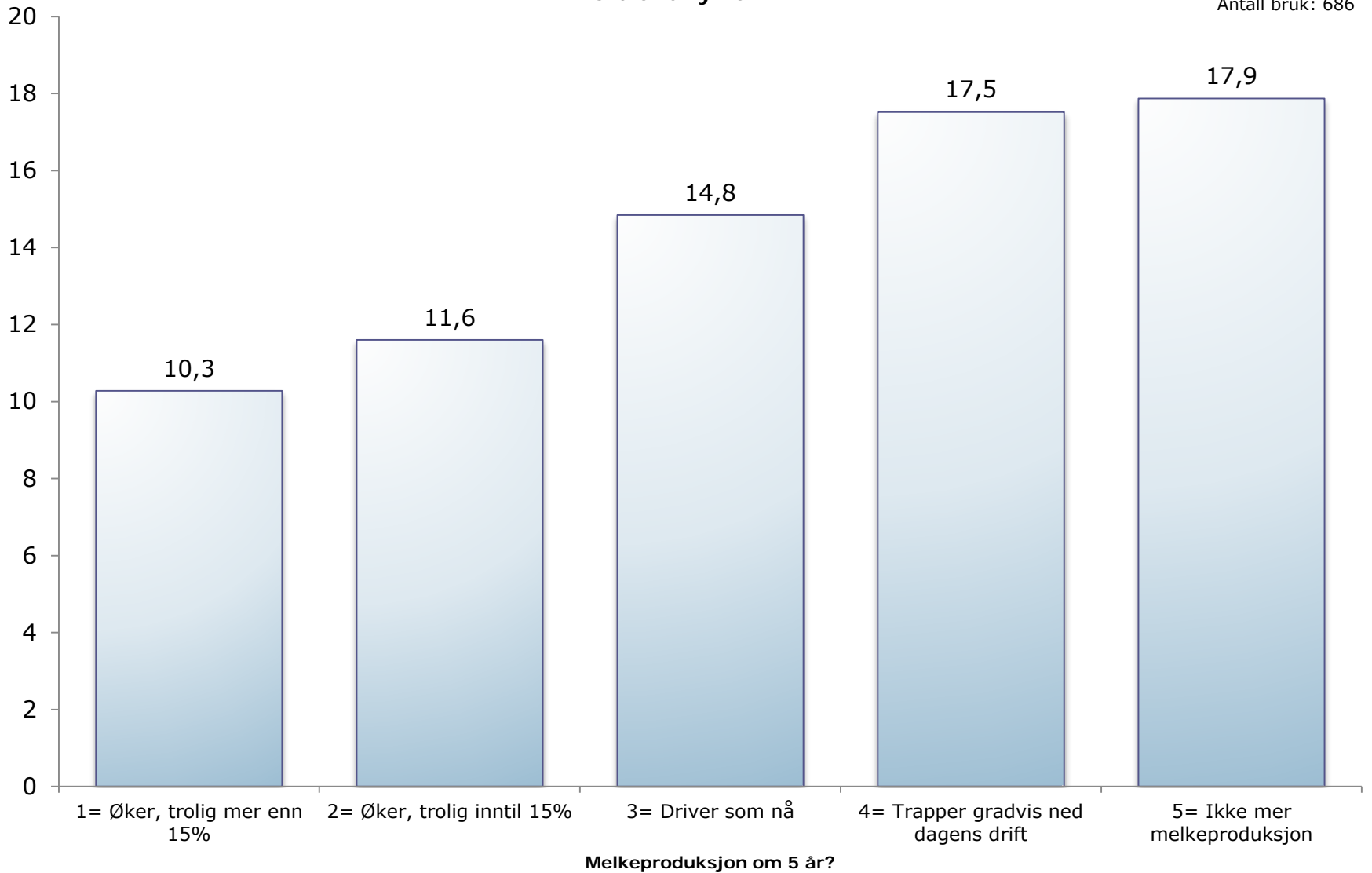

Antall år som melkeprodusent

Gjennomsnitt
Nordland fylke

Antall bruk: 686

Fartstid år

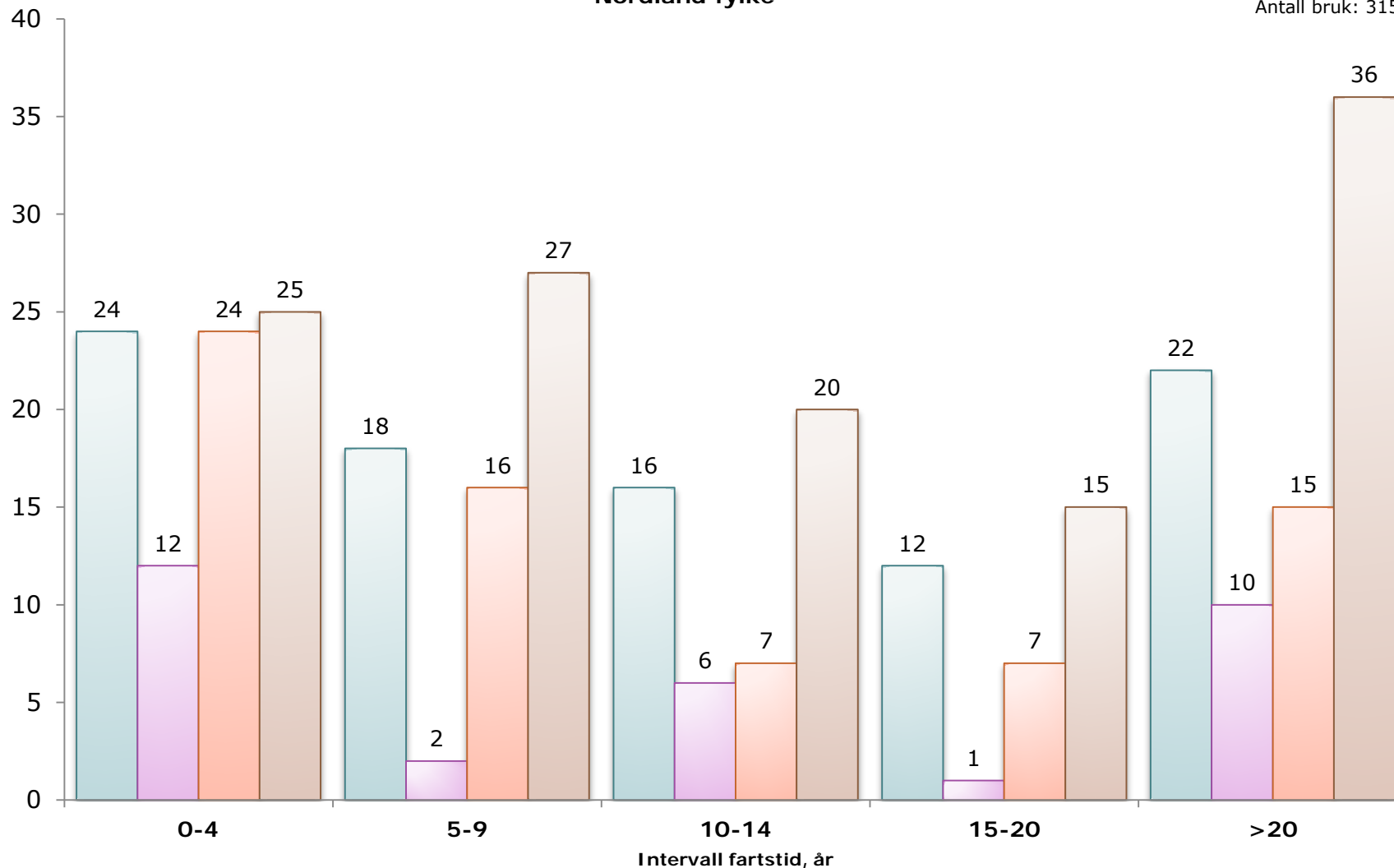

Bruk med utbyggingsplaner og fartstid

Har nylig bygd ut Helt sikkert Svært sannsynlig Trolig
Nordland fylke

Antall bruk

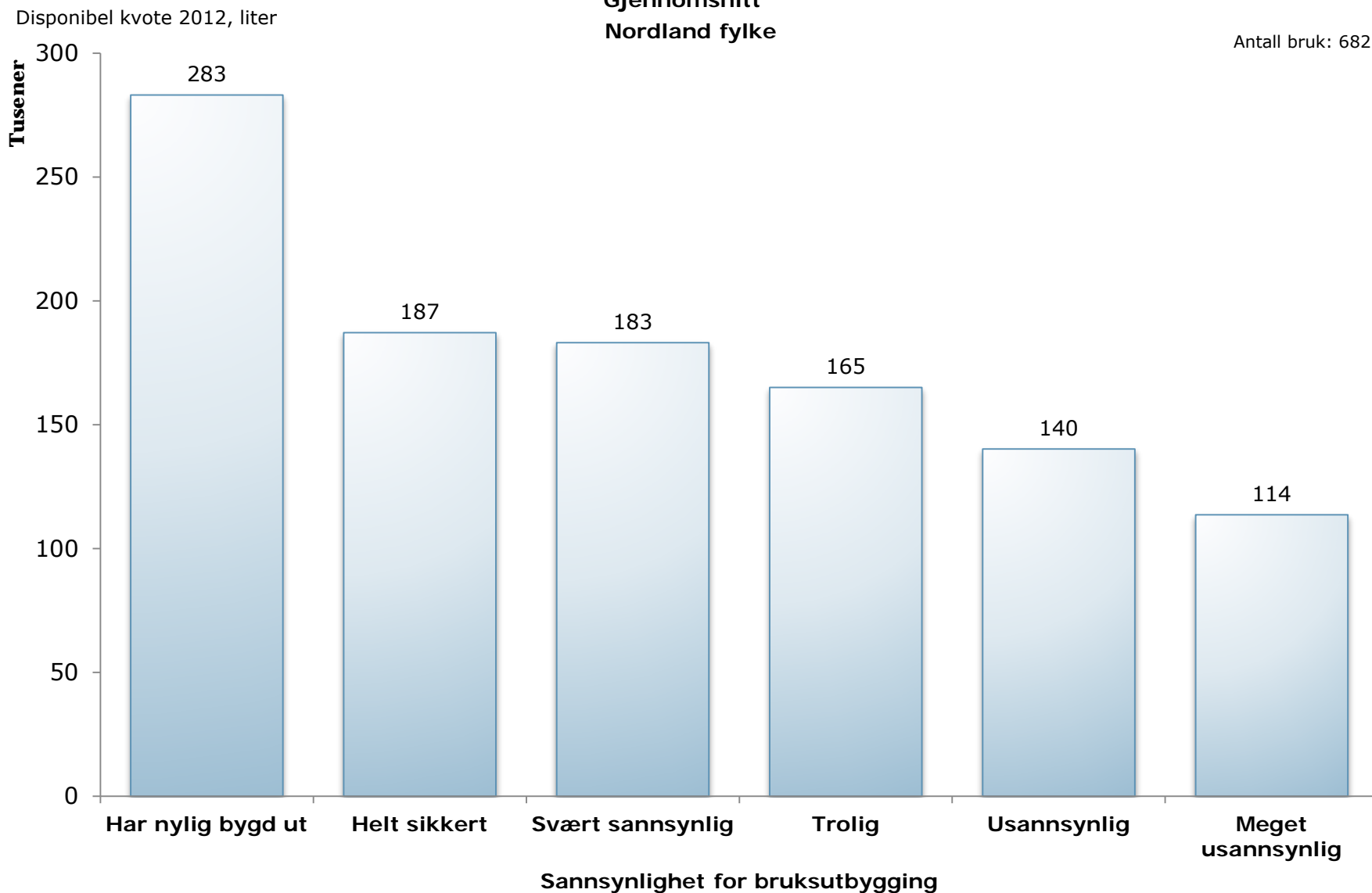
Antall bruk: 315

Evt. utbyggingsplaner og disp kvote 2012

Gjennomsnitt
Nordland fylke

Antall bruk: 682

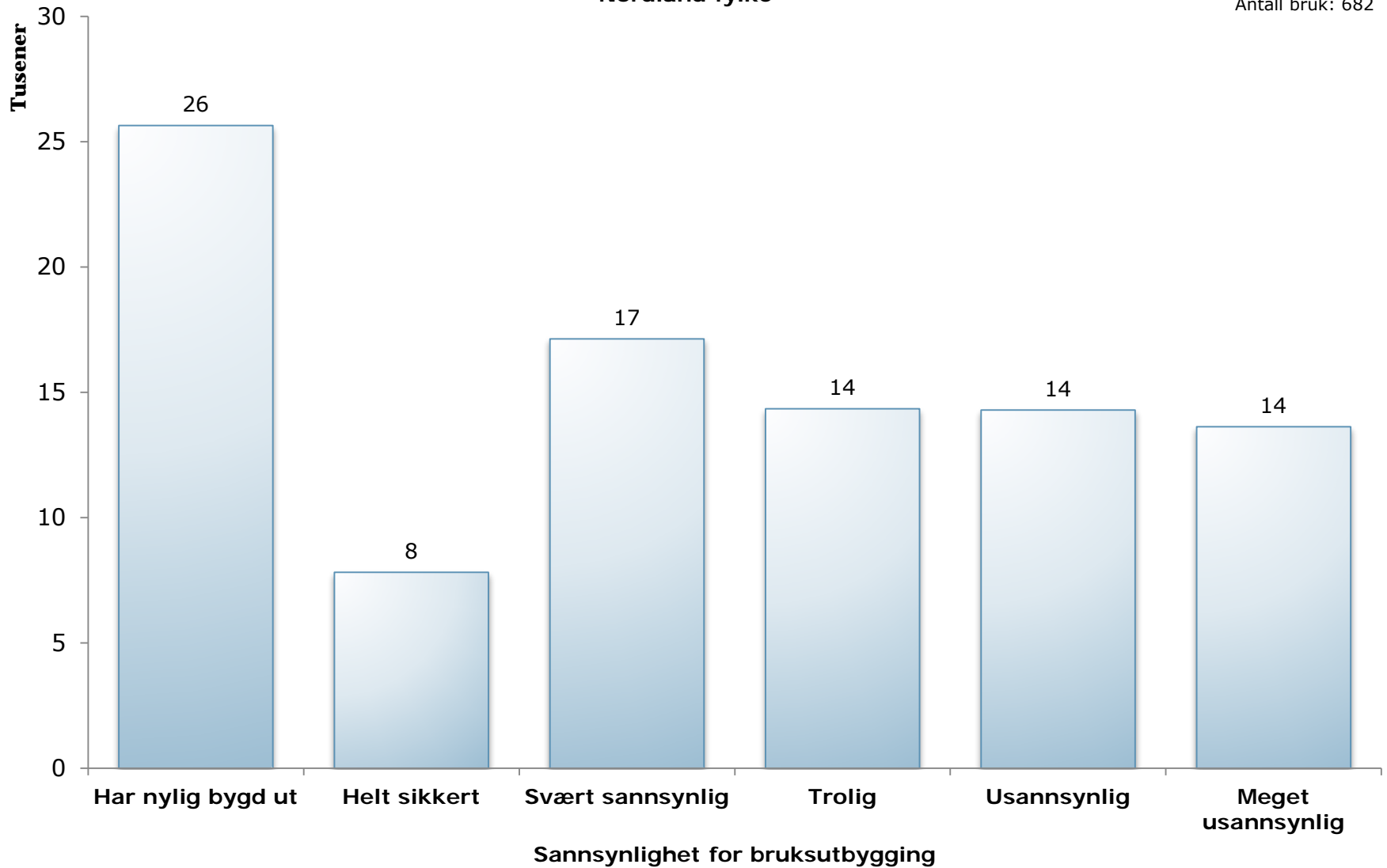

Evt. utbyggingsplaner og restkvote 2011

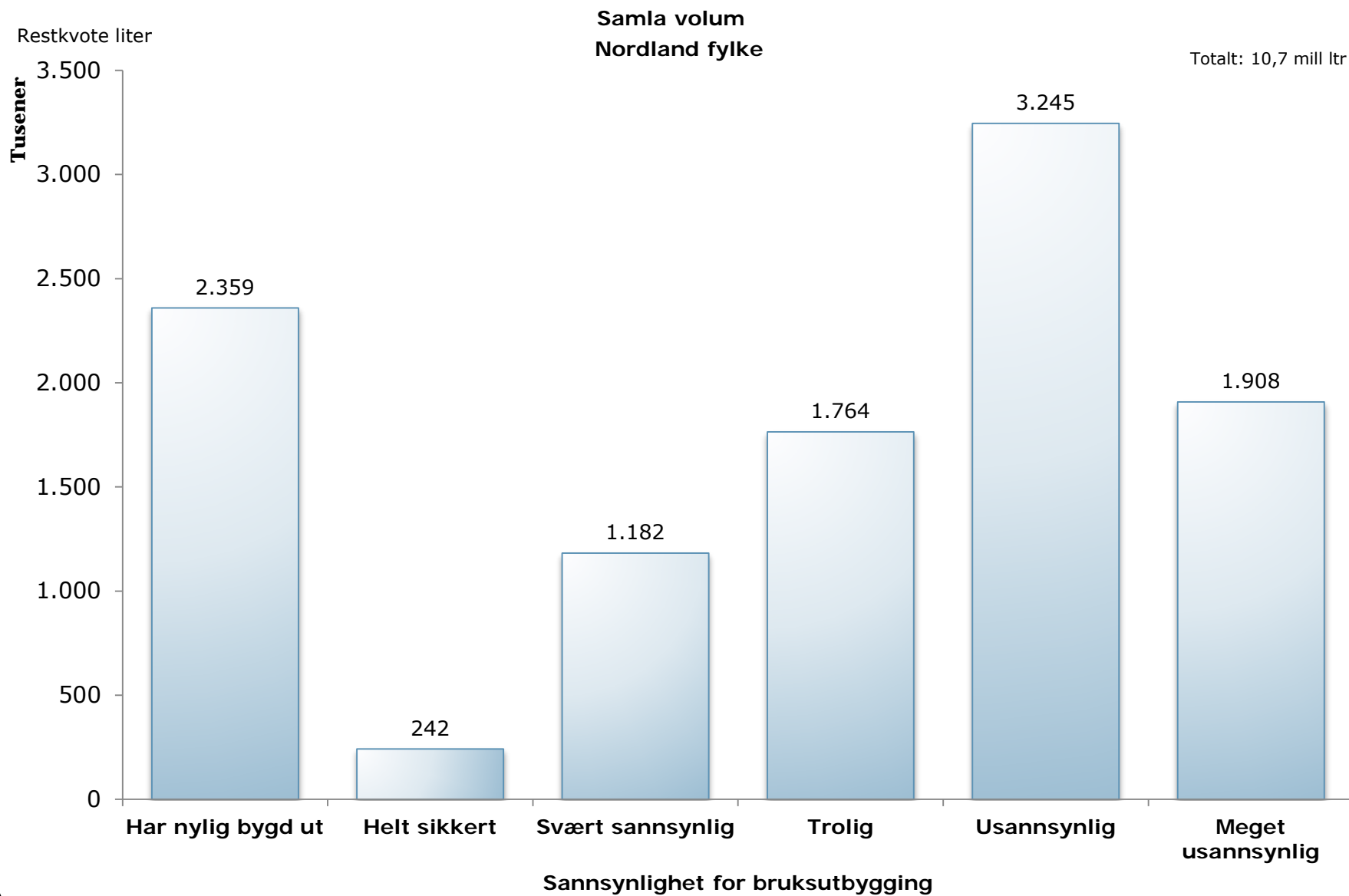
Gjennomsnitt
Nordland fylke

Antall bruk: 682

Snitt restkvote 2011, liter

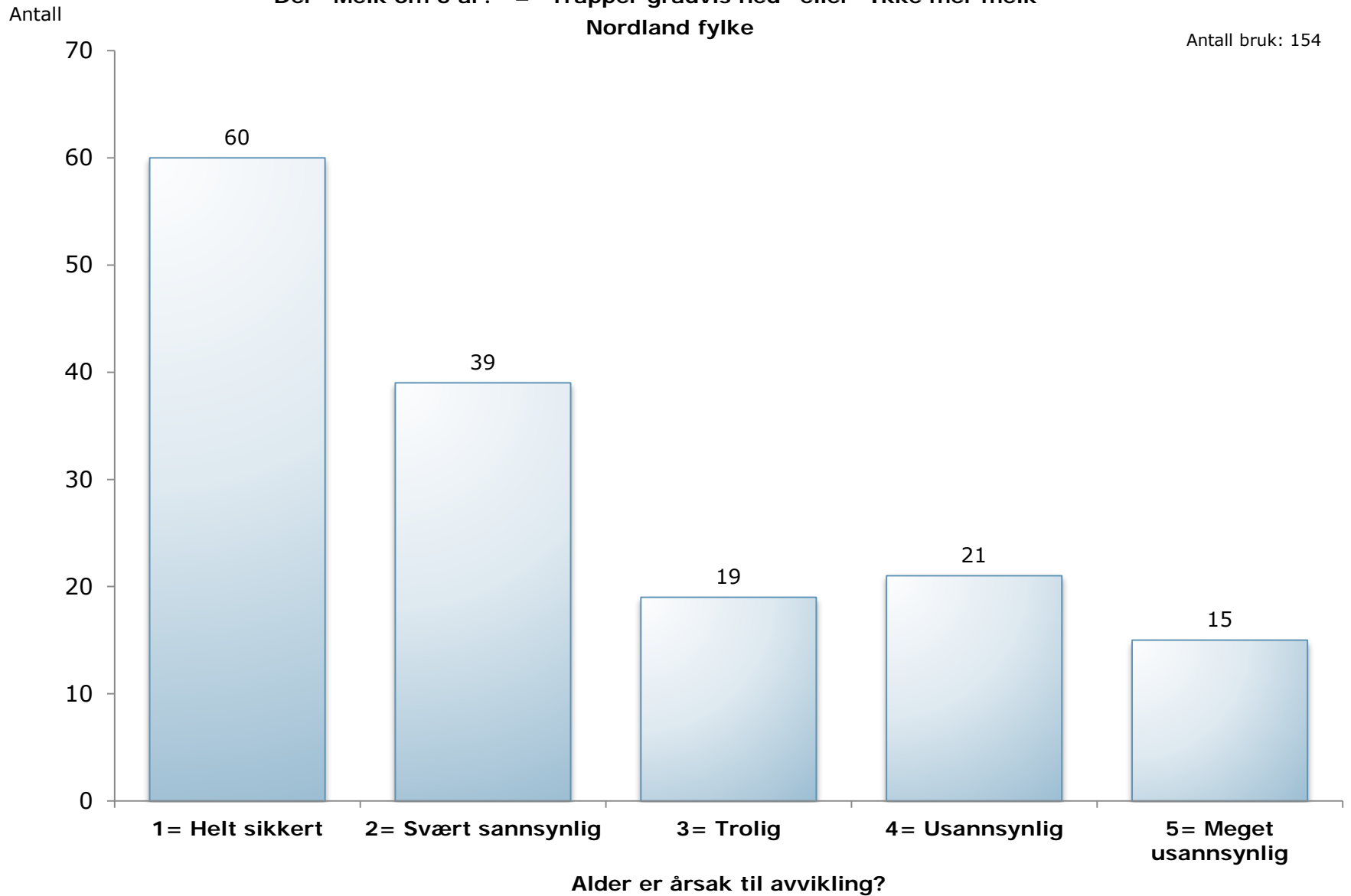
Evt. utbyggingsplaner og restkvote 2011

Alder er årsak til avvikling

Der "Melk om 5 år?" = "Trapper gradvis ned" eller "Ikke mer melk"
Nordland fylke

Antall bruk: 154

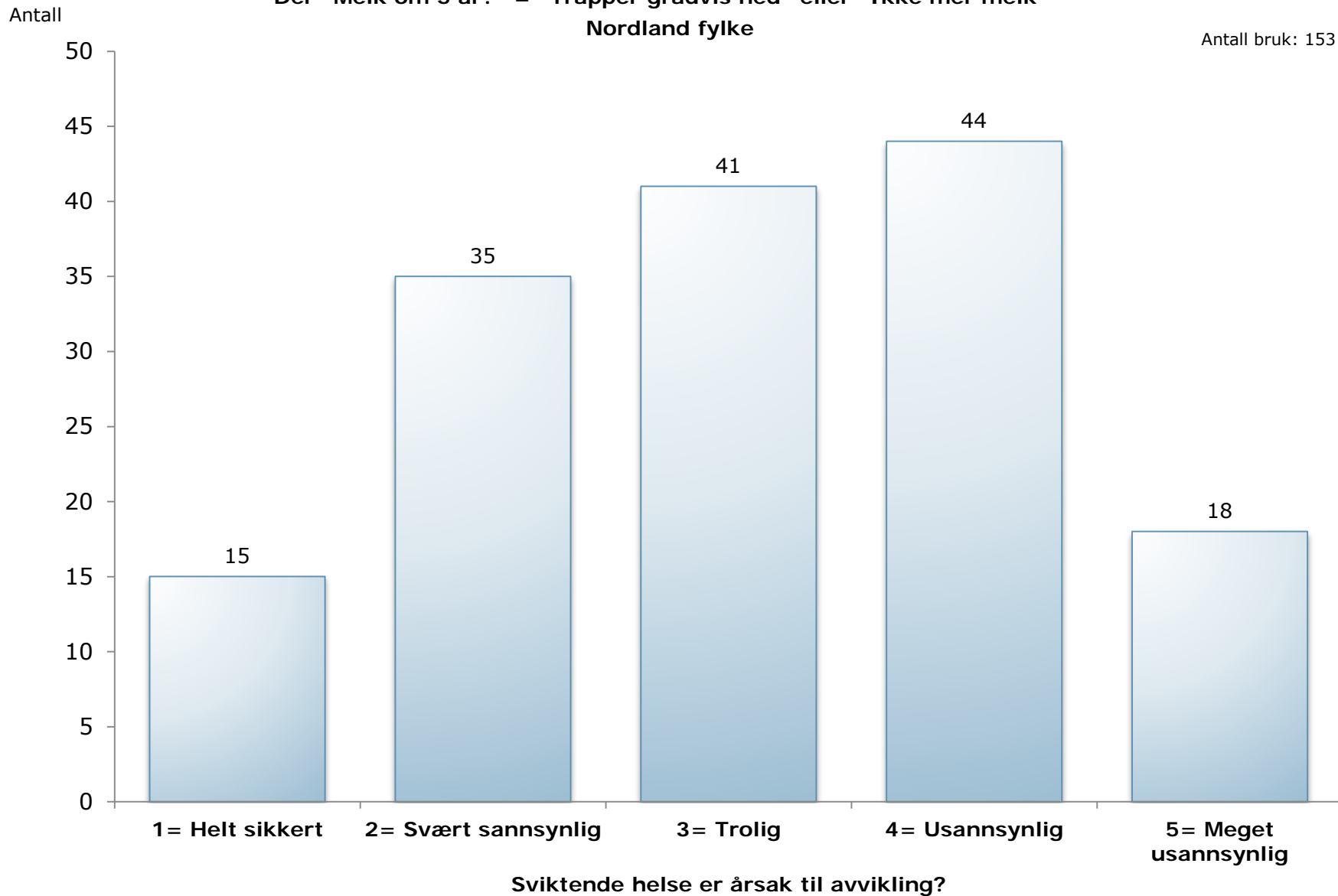

Sviktende helse er årsak til avvikling

Der "Melk om 5 år?" = "Trapper gradvis ned" eller "Ikke mer melk"

Nordland fylke

Antall bruk: 153

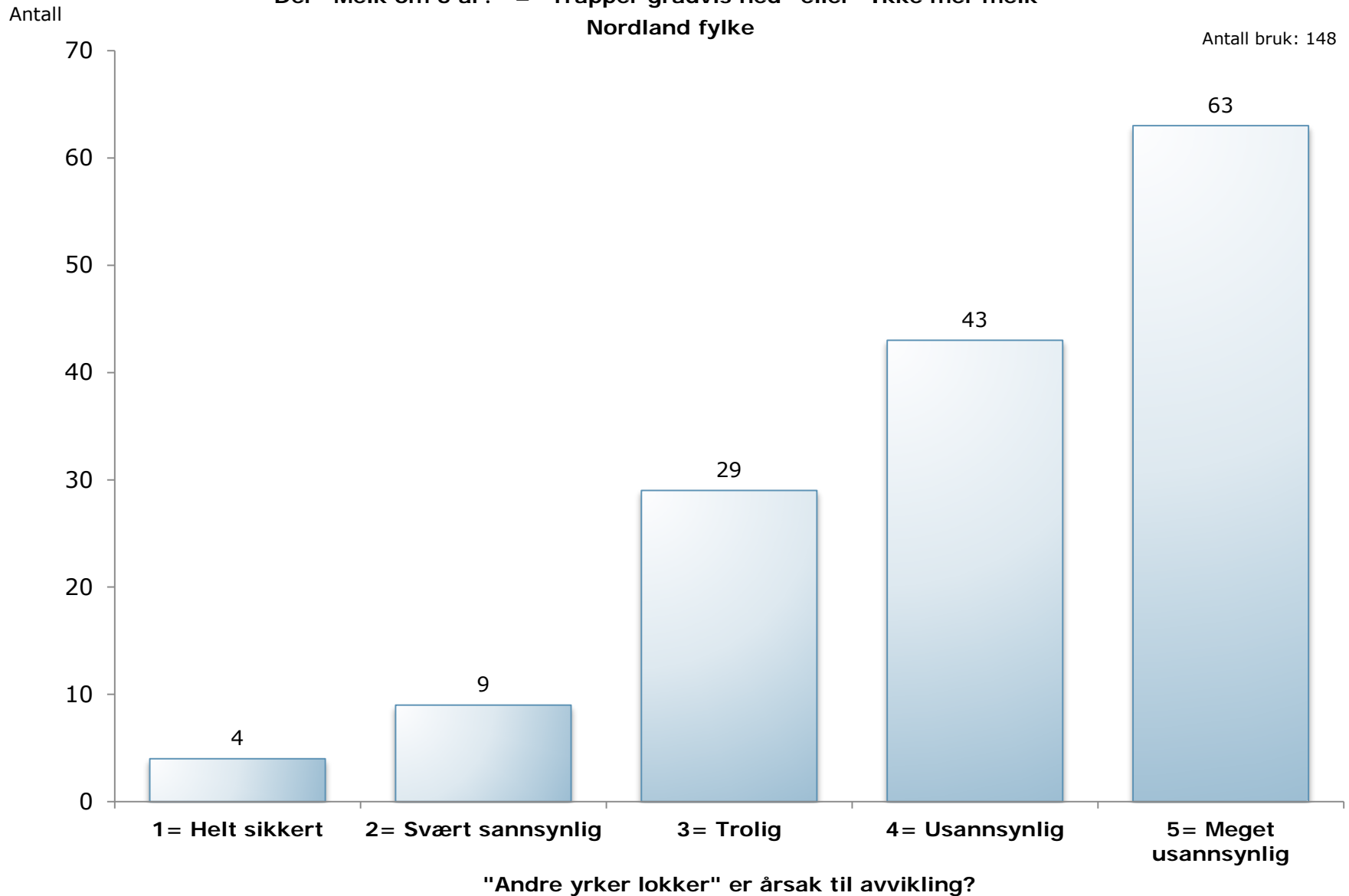

"Andre yrker lokker" er årsak til avvikling

Der "Melk om 5 år?" = "Trapper gradvis ned" eller "Ikke mer melk"

Nordland fylke

Antall bruk: 148

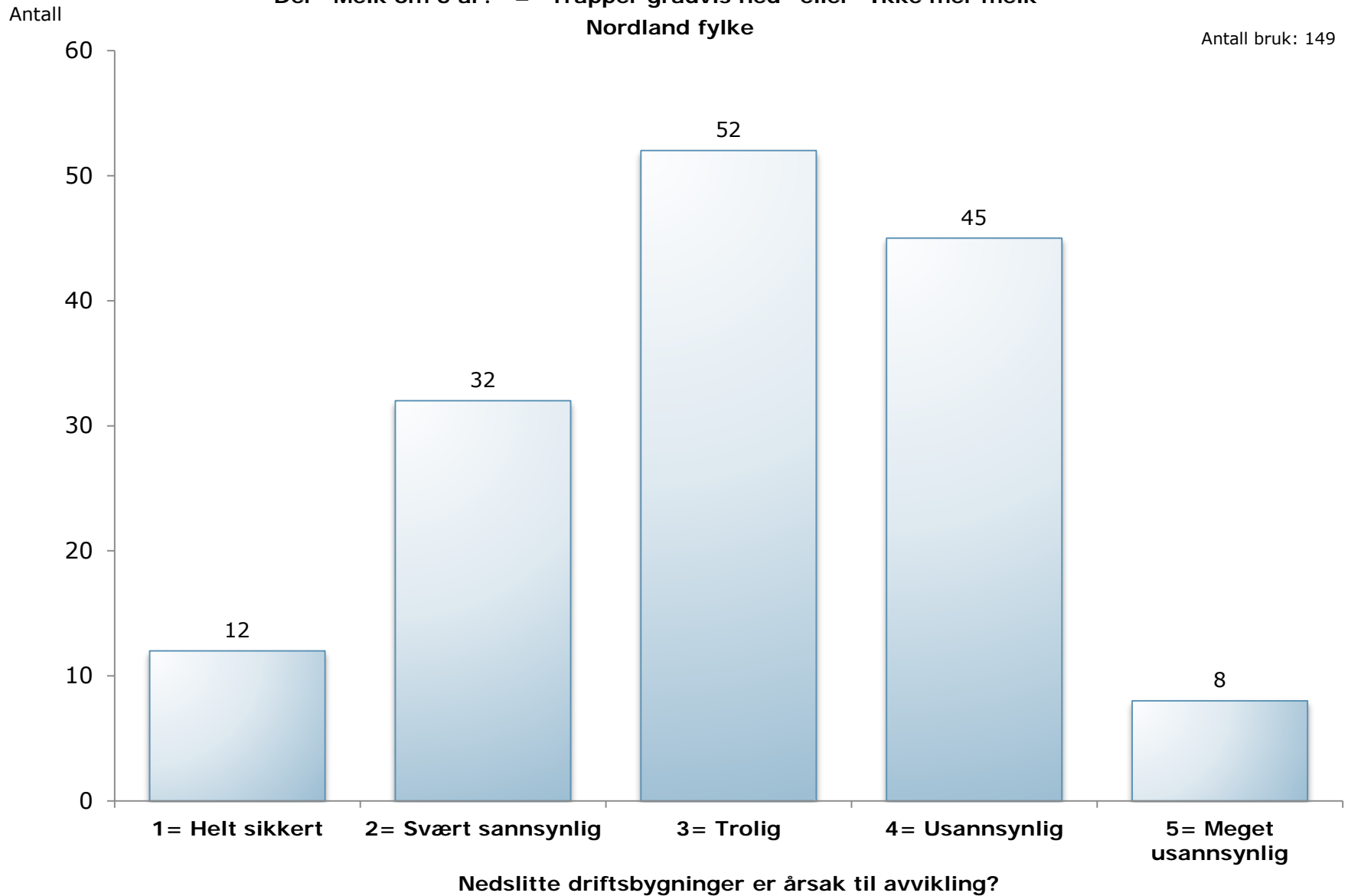

Nedslitte driftsbygninger er årsak til avvikling

Der "Melk om 5 år?" = "Trapper gradvis ned" eller "Ikke mer melk"

Nordland fylke

Antall bruk: 149

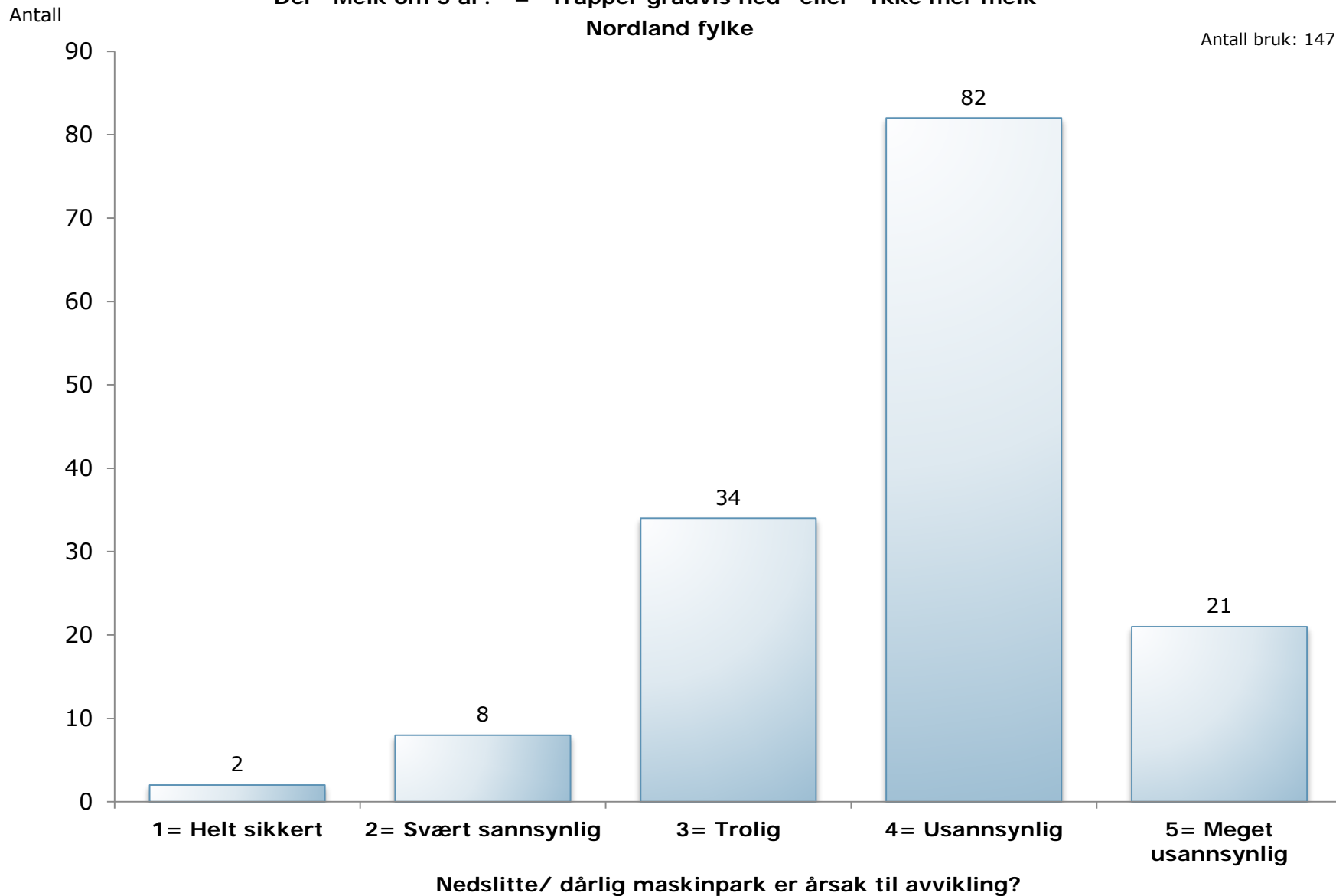

Nedslitte/ dårlig maskinpark er årsak til avvikling

Der "Melk om 5 år?" = "Trapper gradvis ned" eller "Ikke mer melk"

Nordland fylke

Antall bruk: 147

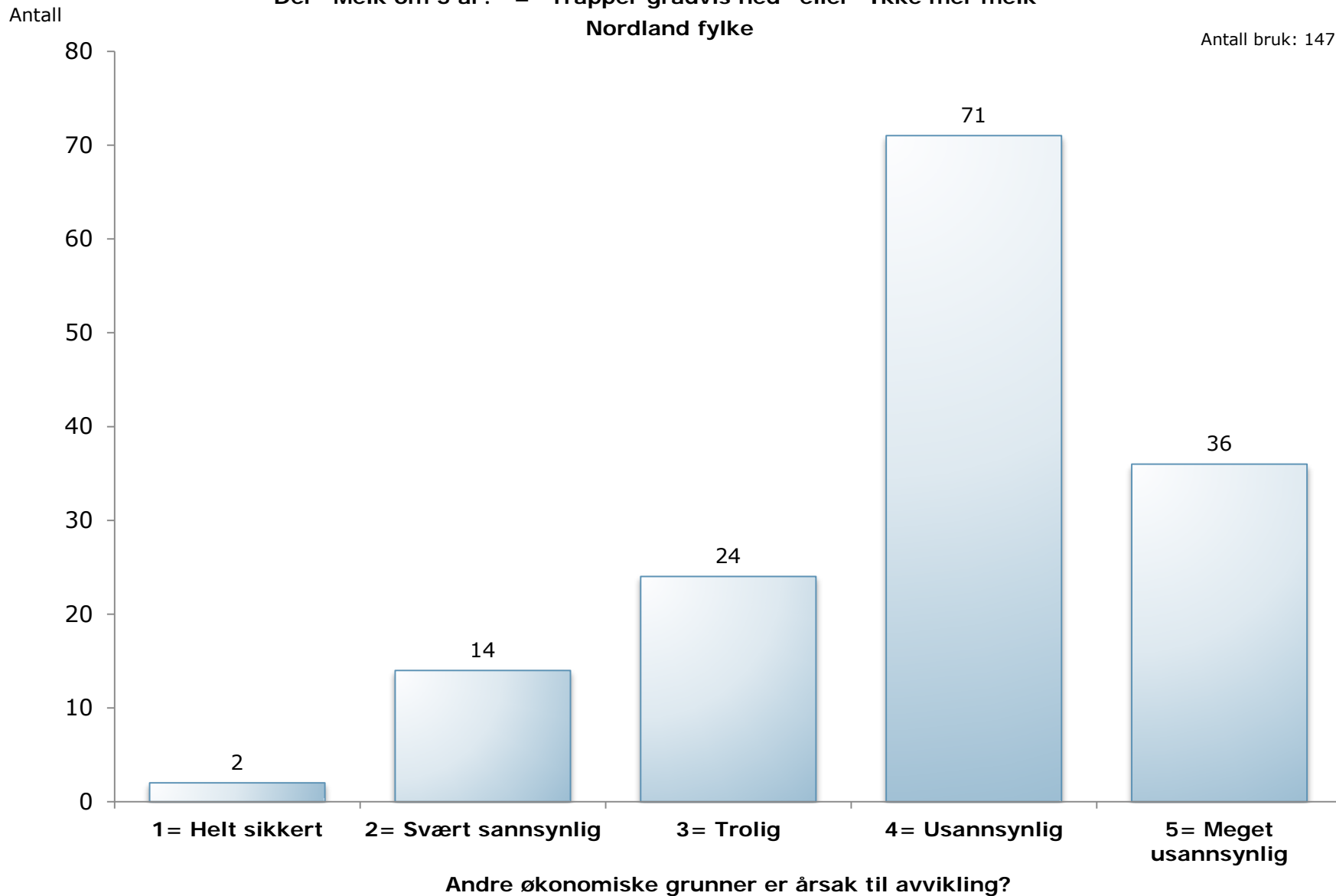

Andre økonomiske grunner er årsak til avvikling

Der "Melk om 5 år?" = "Trapper gradvis ned" eller "Ikke mer melk"

Nordland fylke

Antall bruk: 147

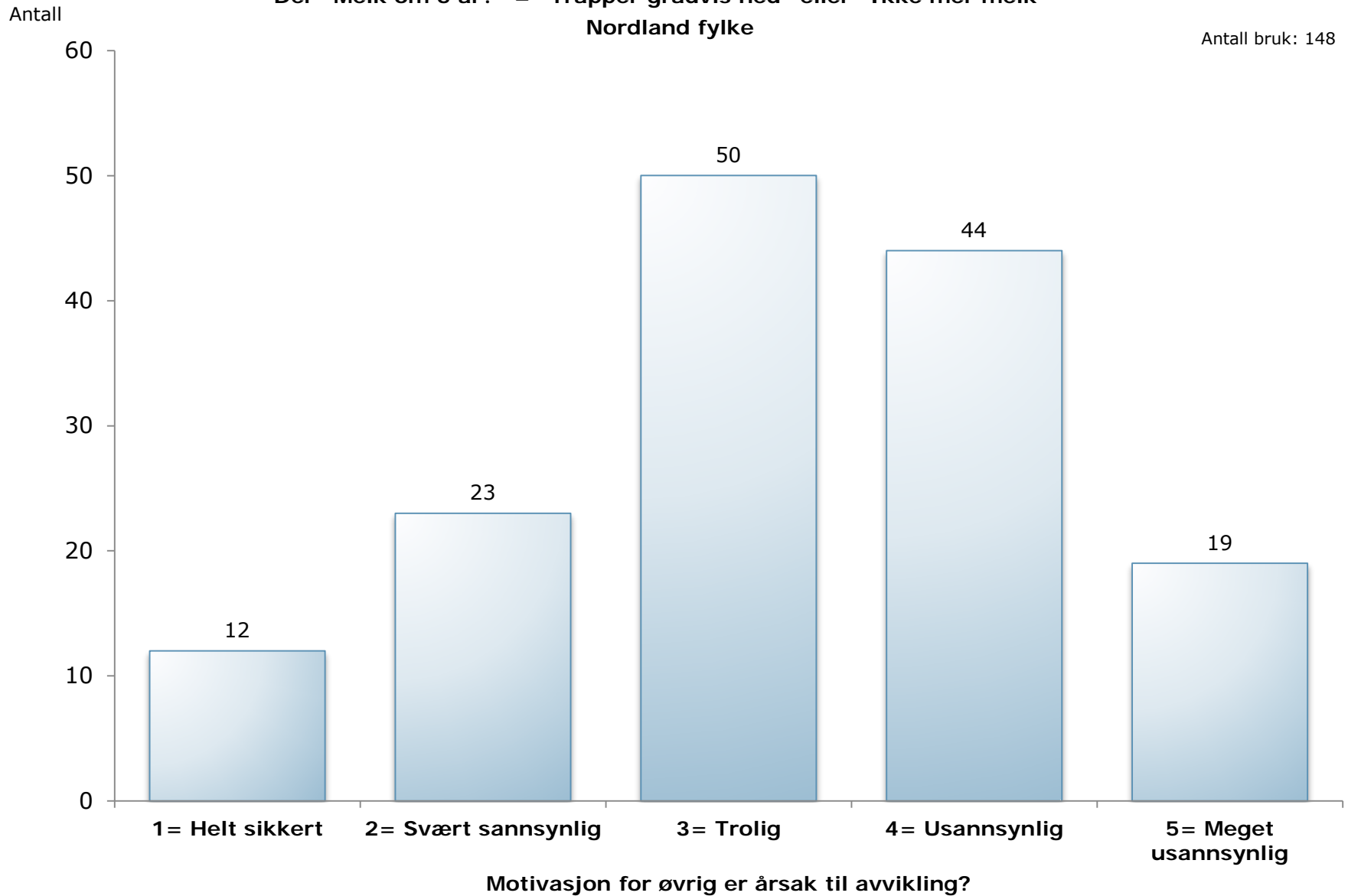

Motivasjon for øvrig er årsak til avvikling

Der "Melk om 5 år?" = "Trapper gradvis ned" eller "Ikke mer melk"

Nordland fylke

Antall bruk: 148

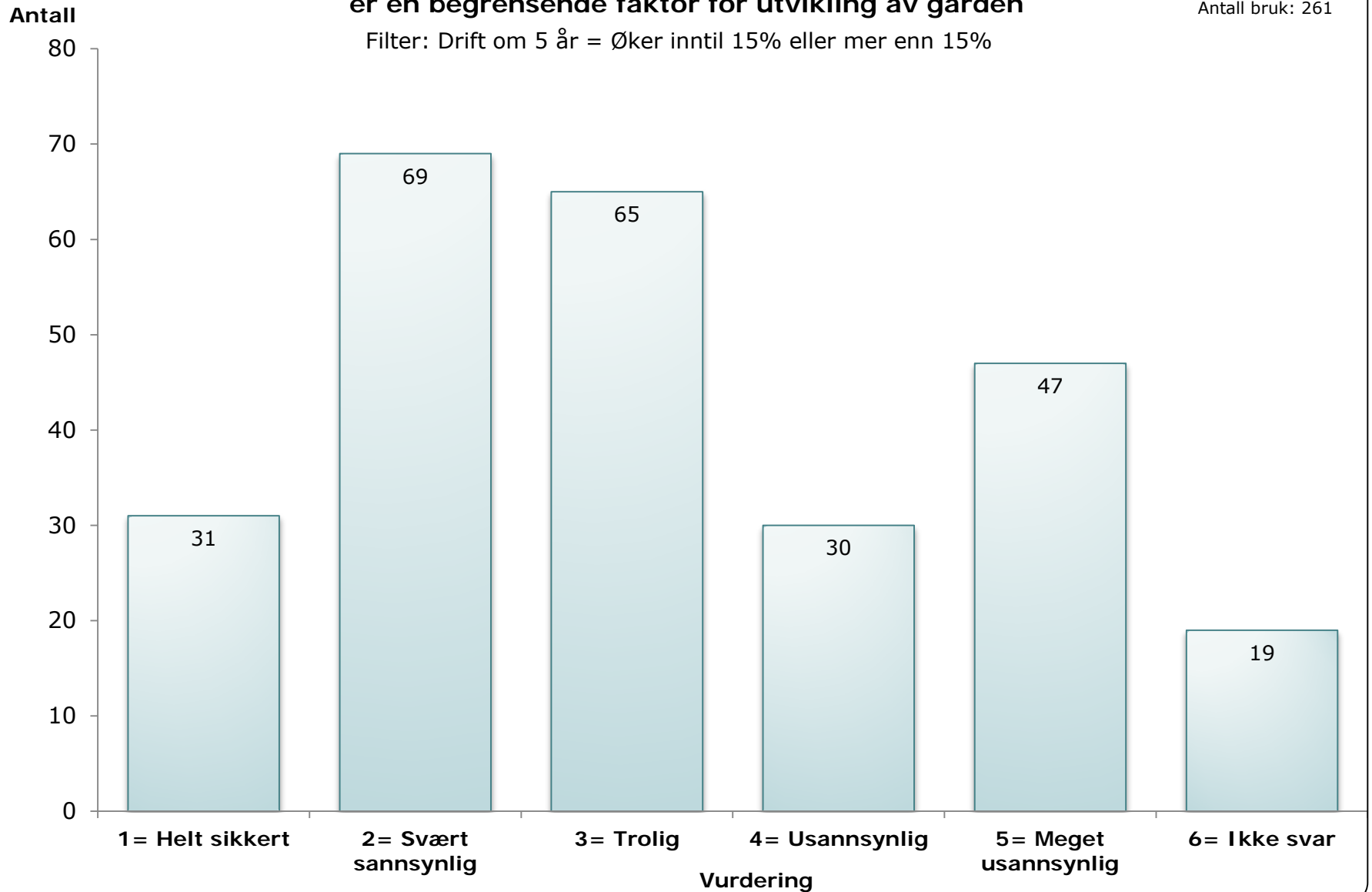

Bygninger

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 261

Filter: Drift om 5 år = Øker inntil 15% eller mer enn 15%

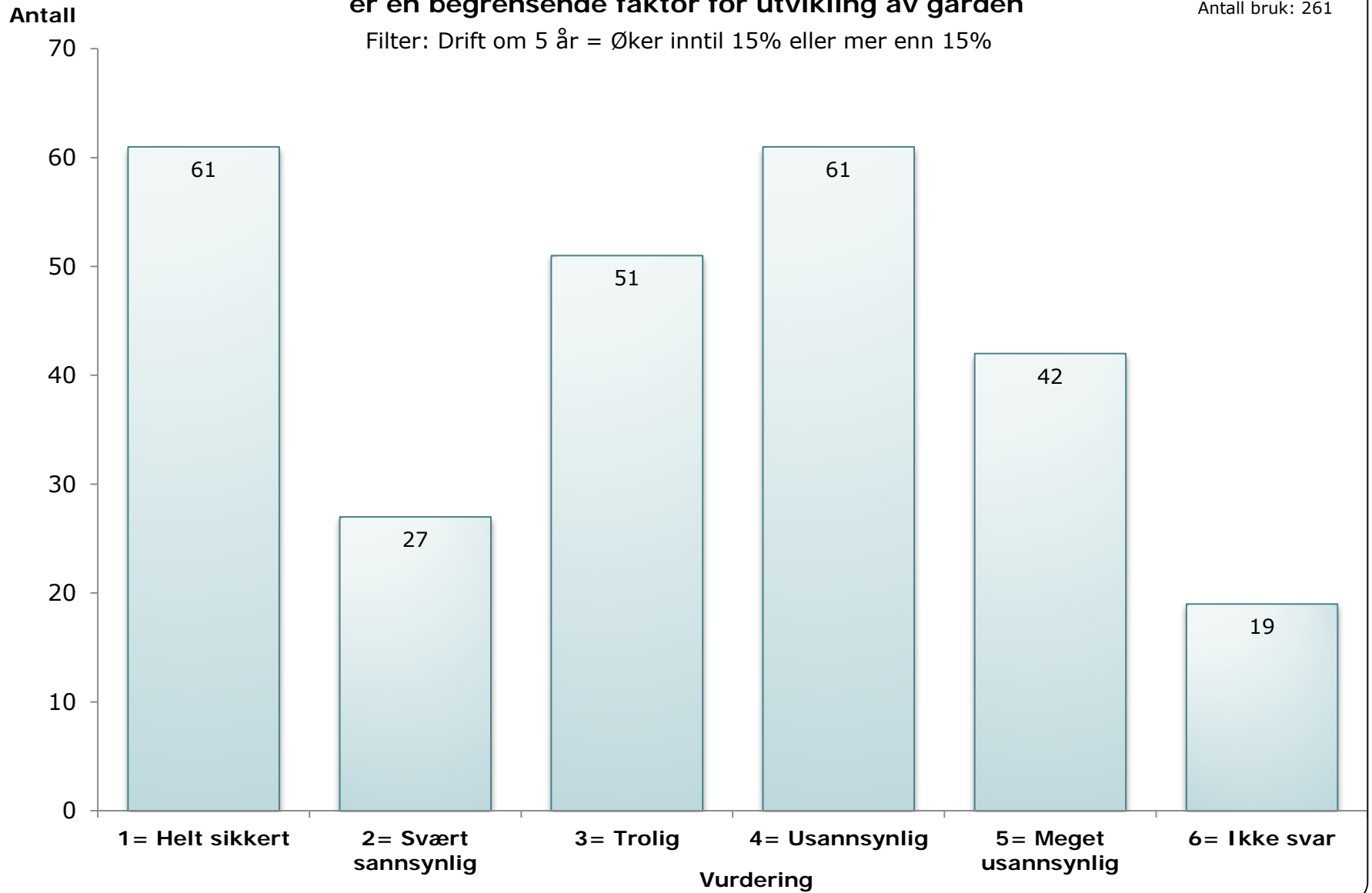

Grovfôr

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 261

Filter: Drift om 5 år = Øker inntil 15% eller mer enn 15%

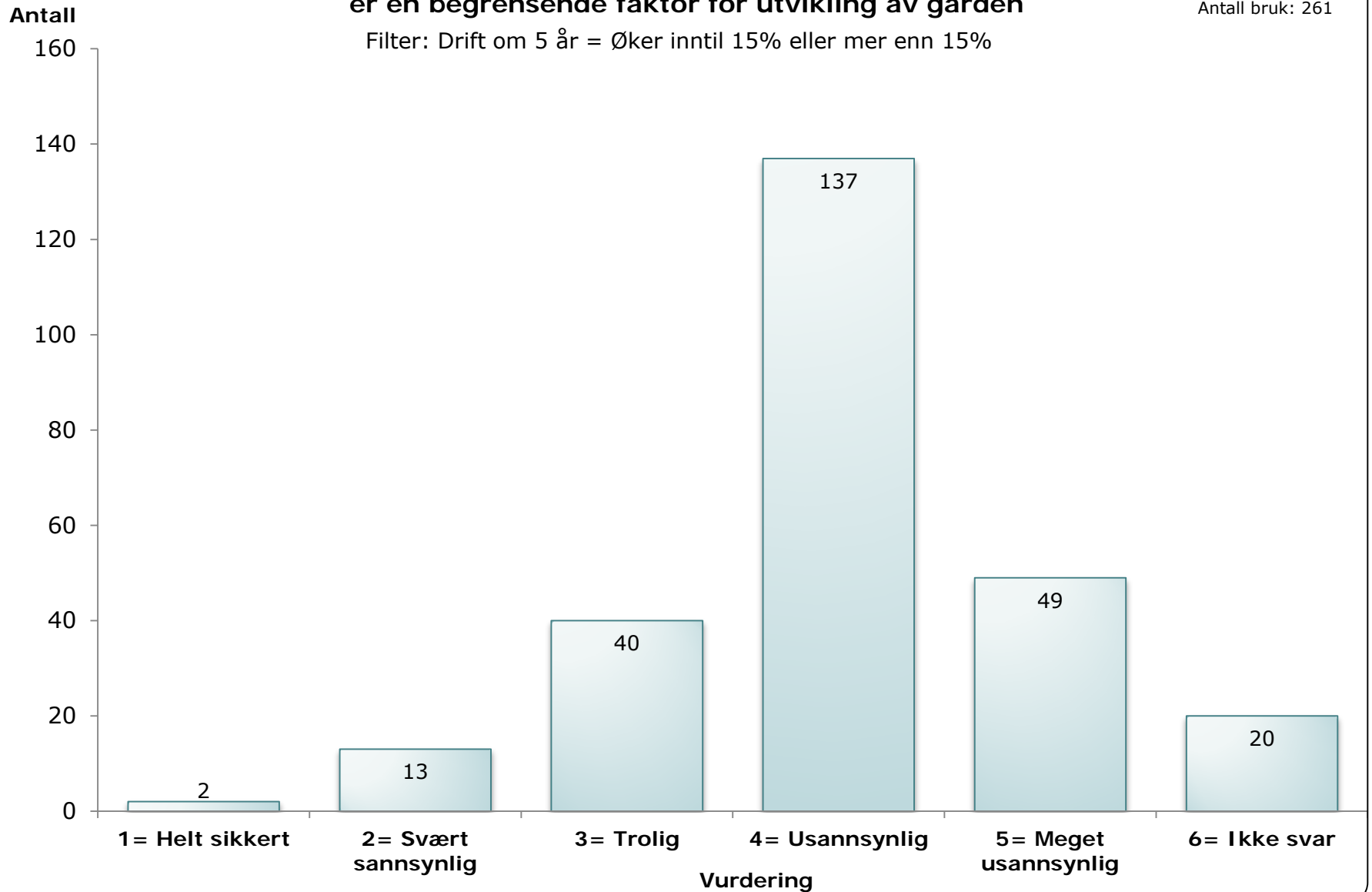

Melkekvote

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 261

Filter: Drift om 5 år = Øker inntil 15% eller mer enn 15%

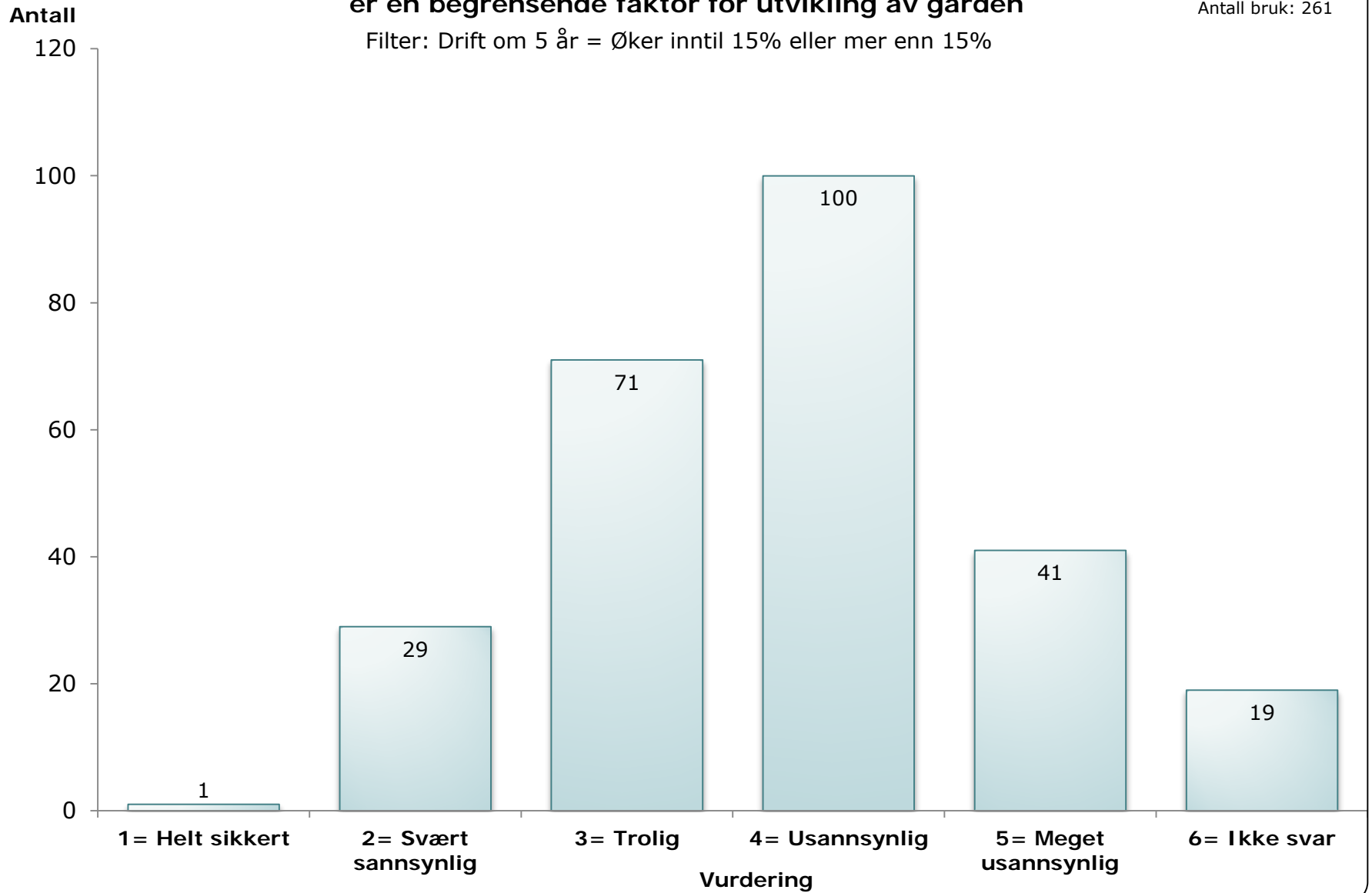

Arbeidskraft

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 261

Filter: Drift om 5 år = Øker inntil 15% eller mer enn 15%

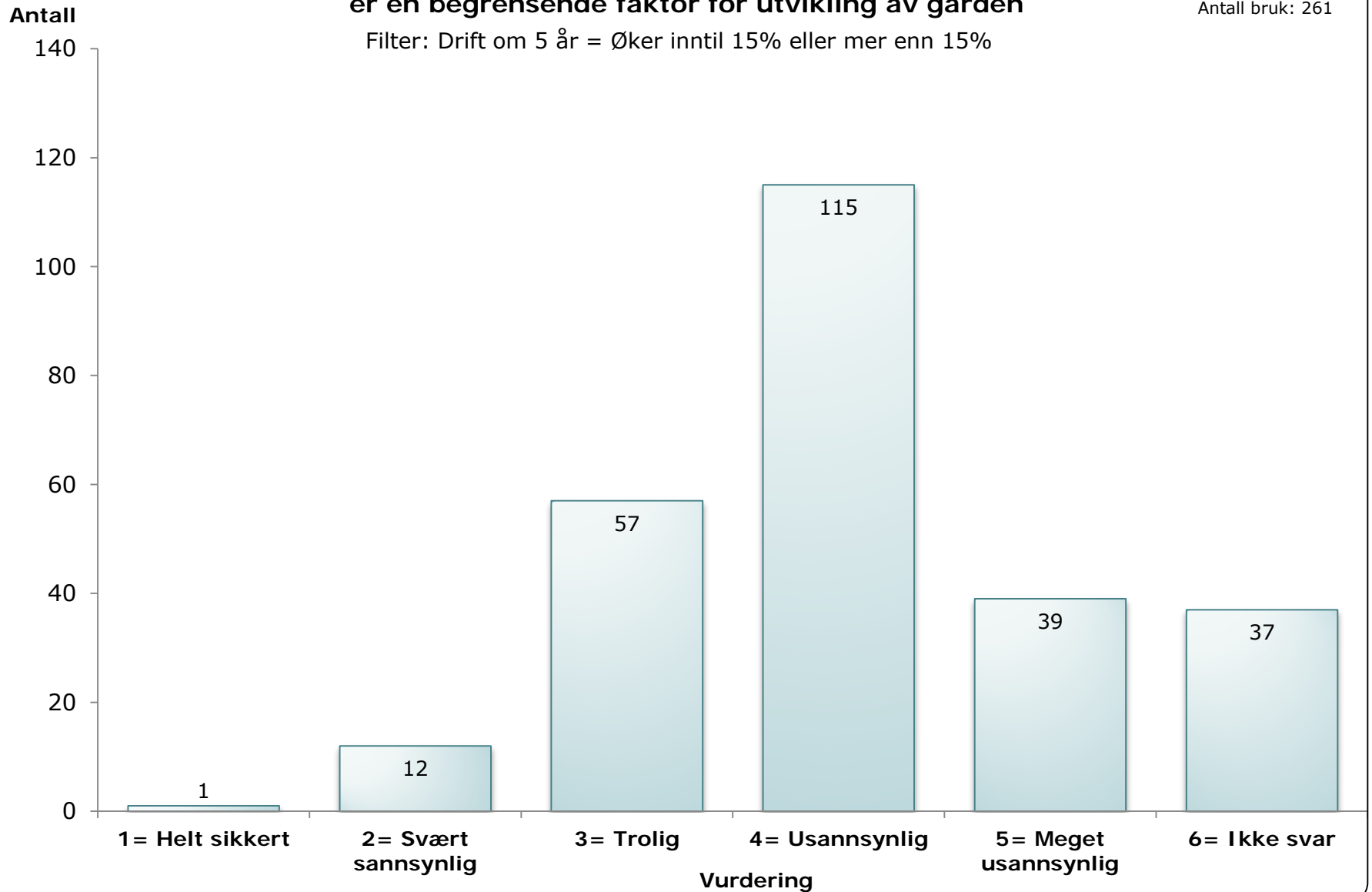

Andre økonomiske grunner

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 261

Filter: Drift om 5 år = Øker inntil 15% eller mer enn 15%

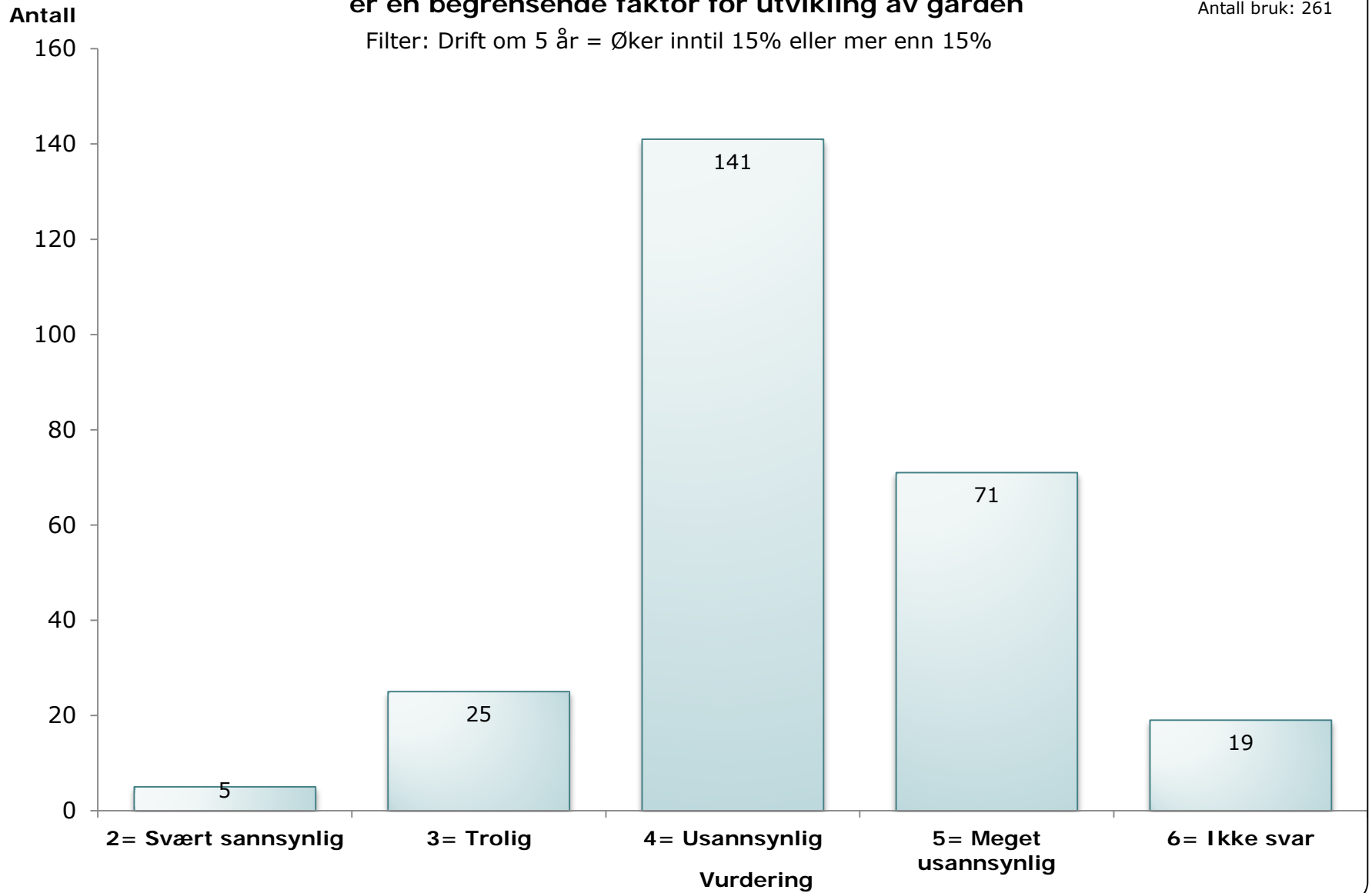

Generell motivasjon

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 261

Filter: Drift om 5 år = Øker inntil 15% eller mer enn 15%

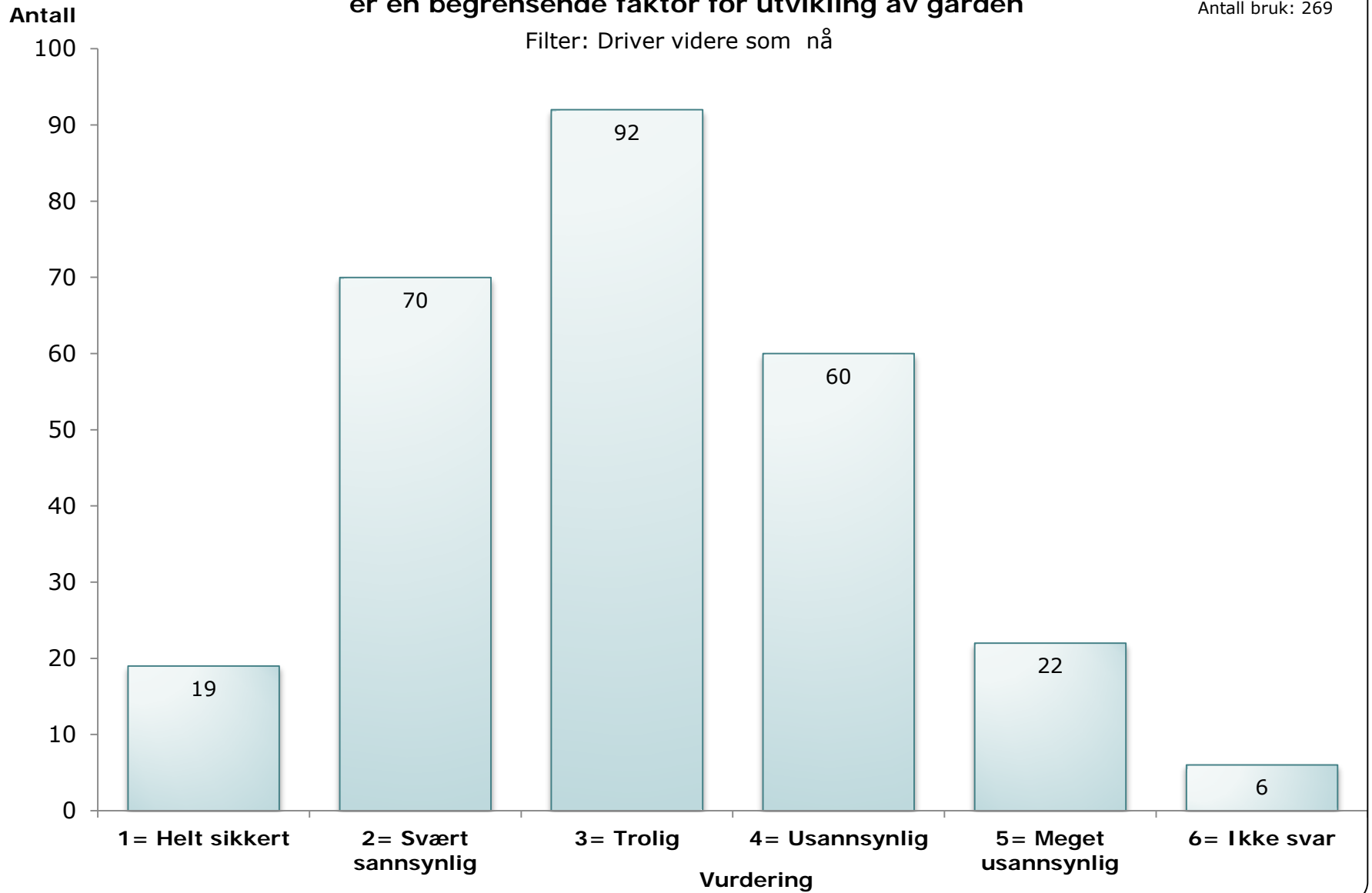

Bygninger

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 269

Filter: Driver videre som nå

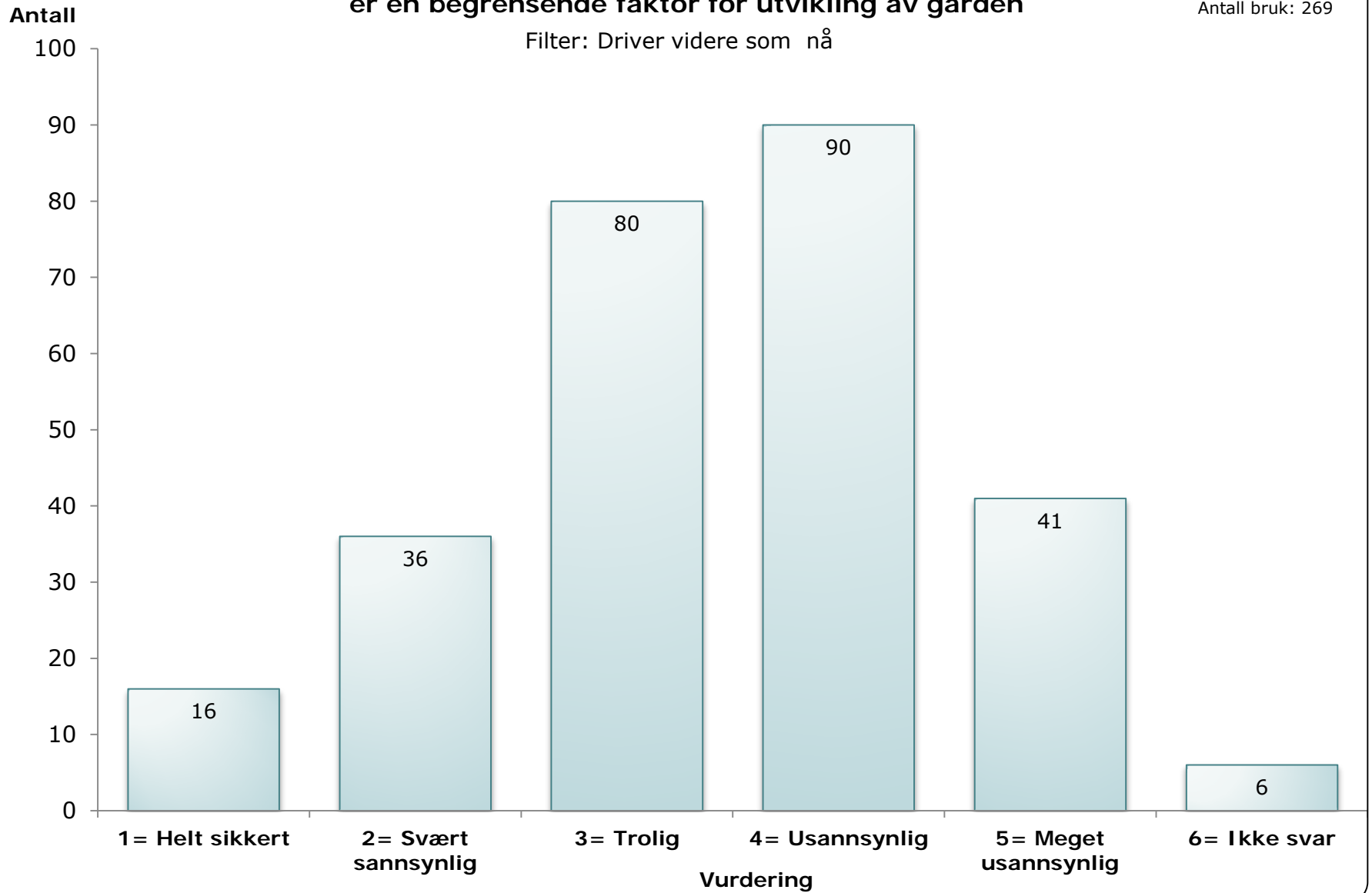

Grovfôr

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 269

Filter: Driver videre som nå

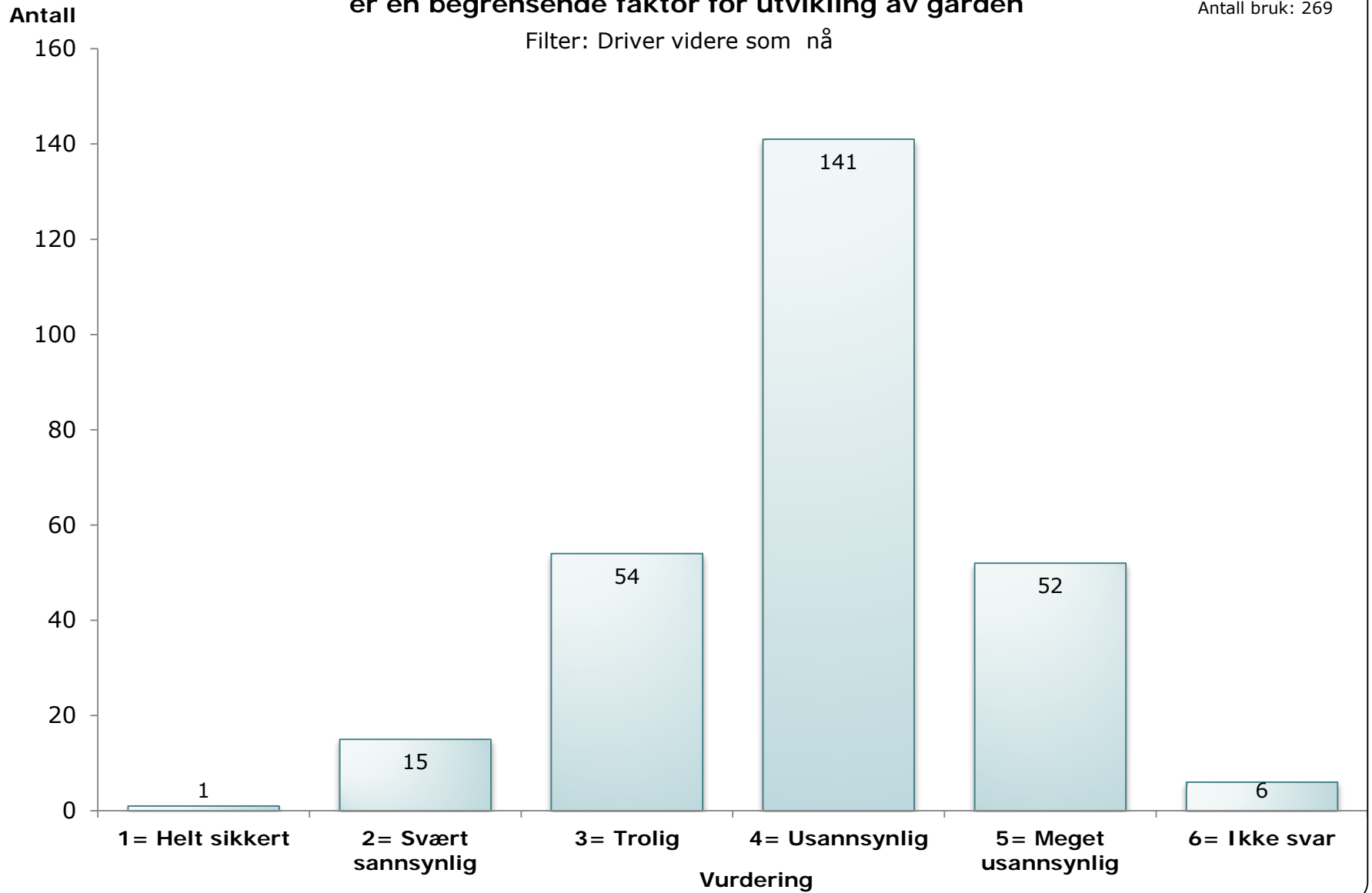

Melkekvote

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 269

Filter: Driver videre som nå

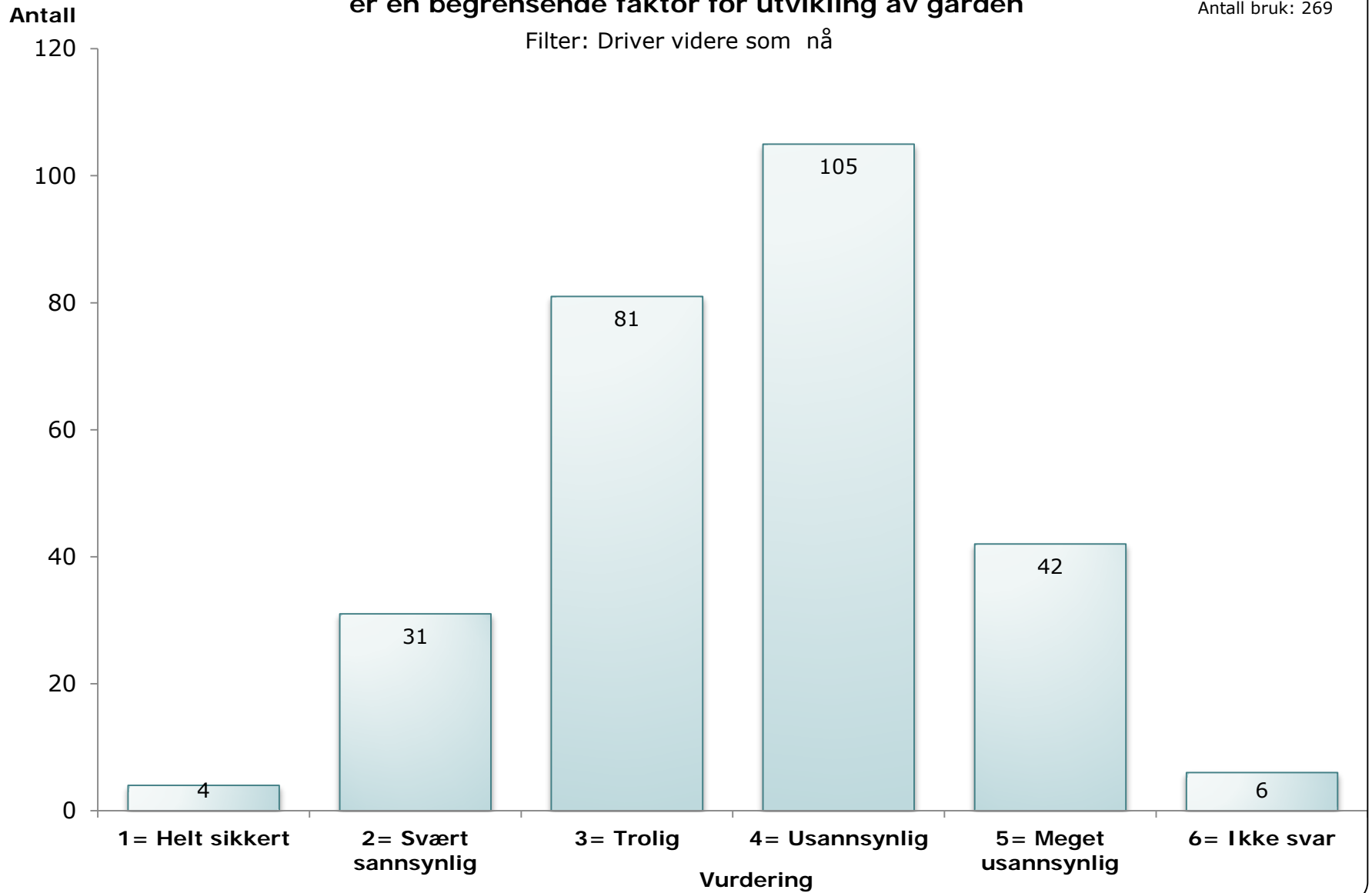

Arbeidskraft

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 269

Filter: Driver videre som nå

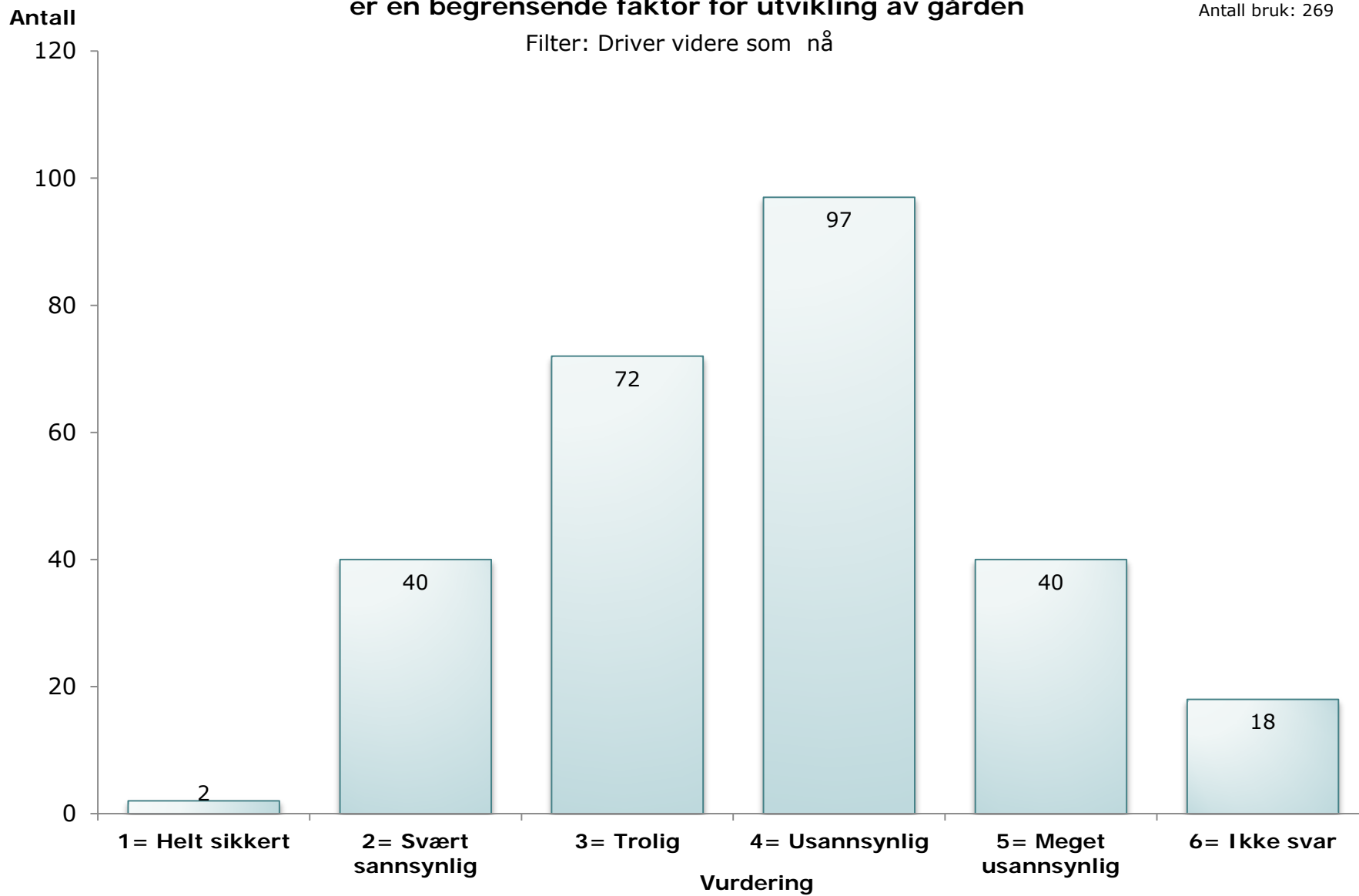

Andre økonomiske grunner

er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 269

Filter: Driver videre som nå

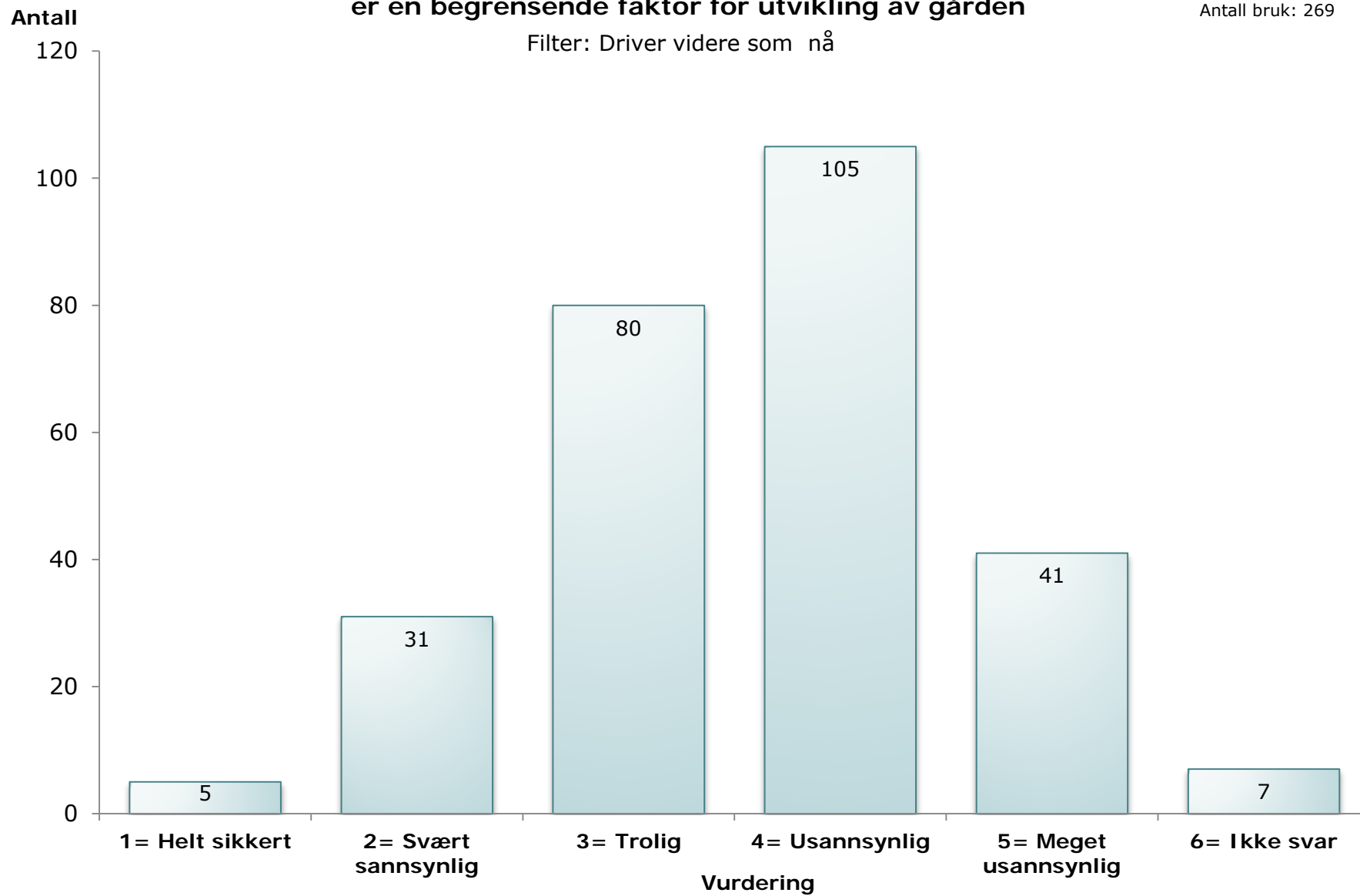

Generell motivasjon

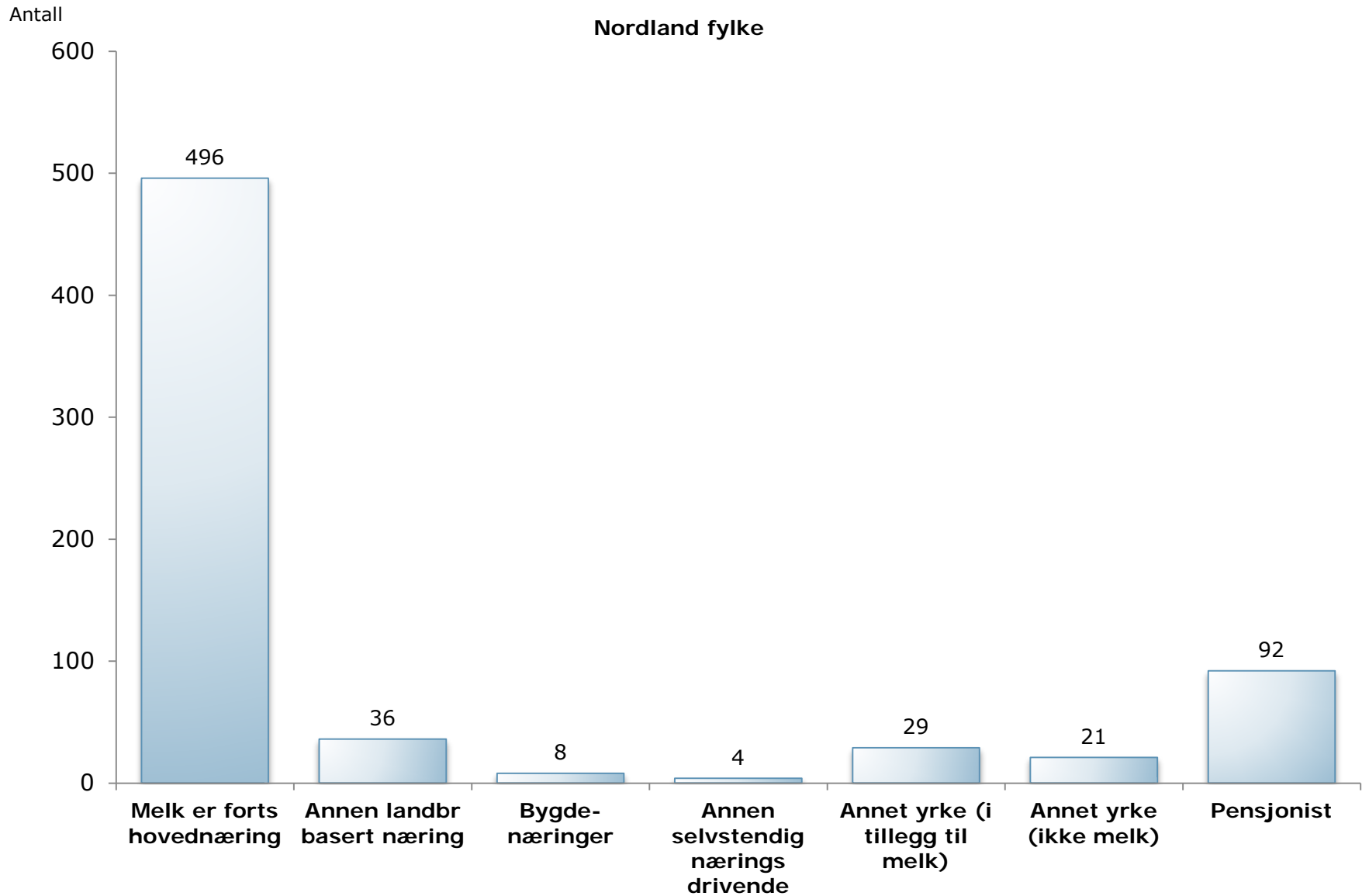
er en begrensende faktor for utvikling av gården

Antall bruk: 269

Filter: Driver videre som nå

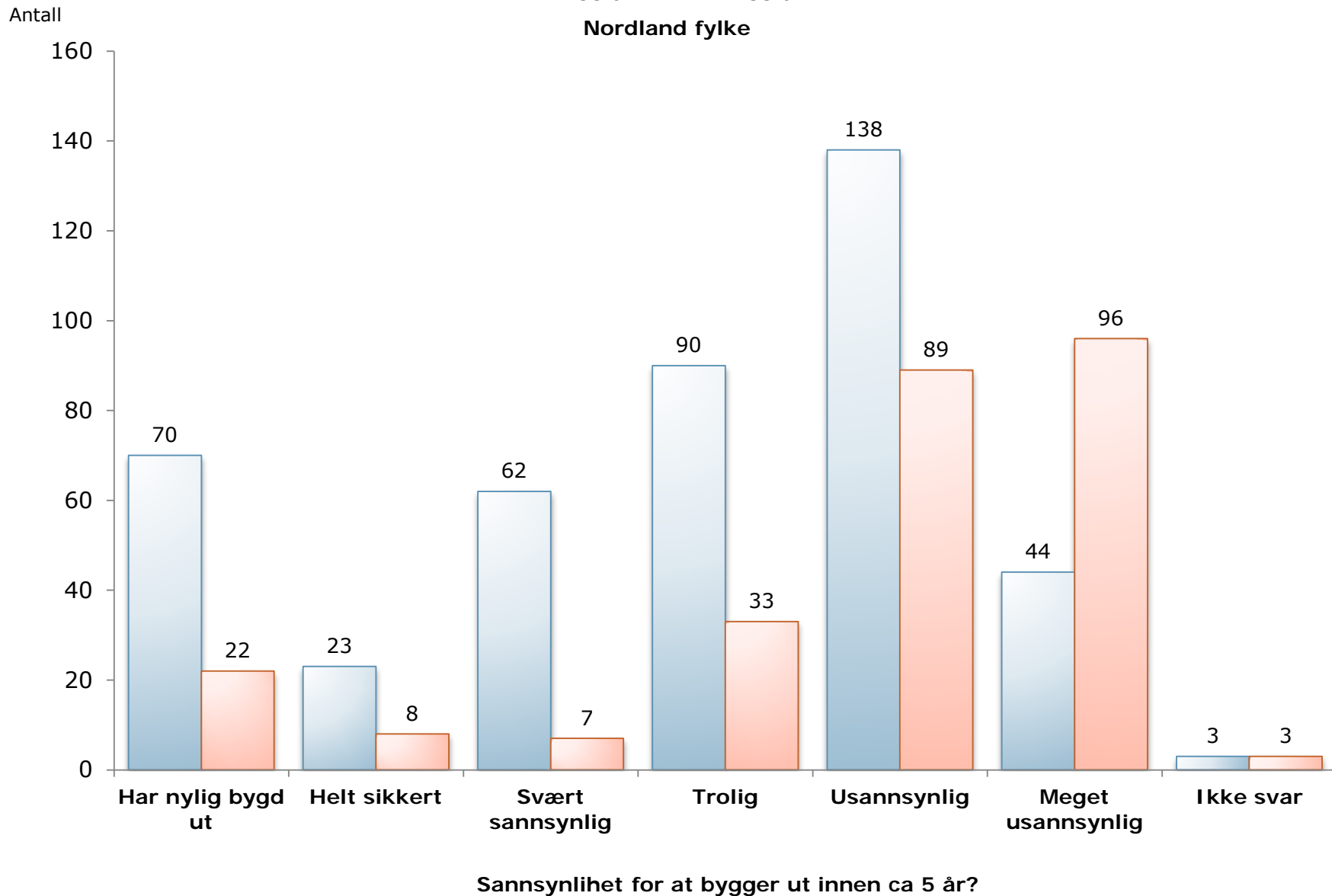
Hovednæring på gården om 5 år

Utbyggingsplaner og alder

■ < 55 år ■ ≥ 55 år

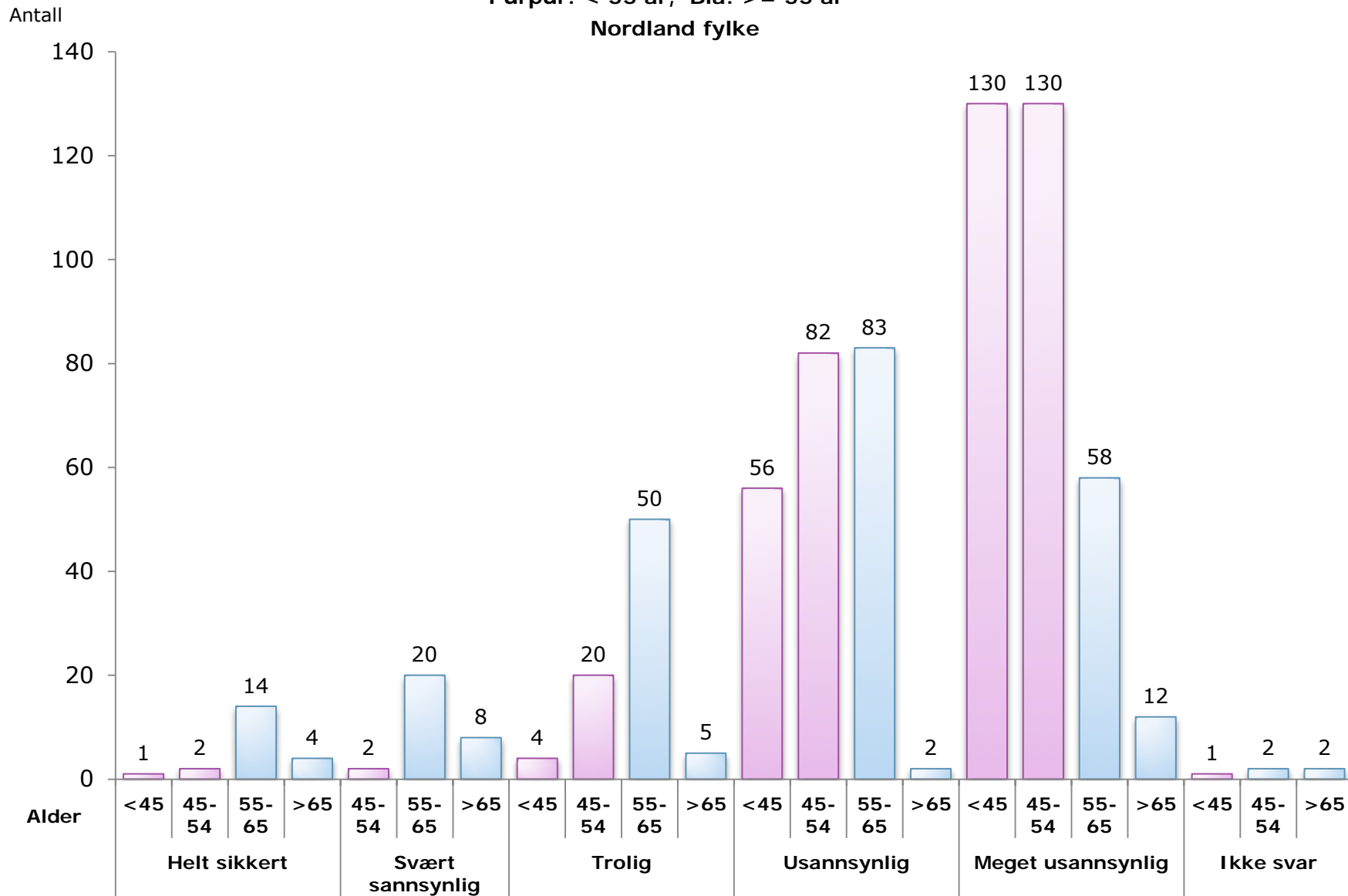
Nordland fylke

Bruerskifte/Salg innen 5 år og alder

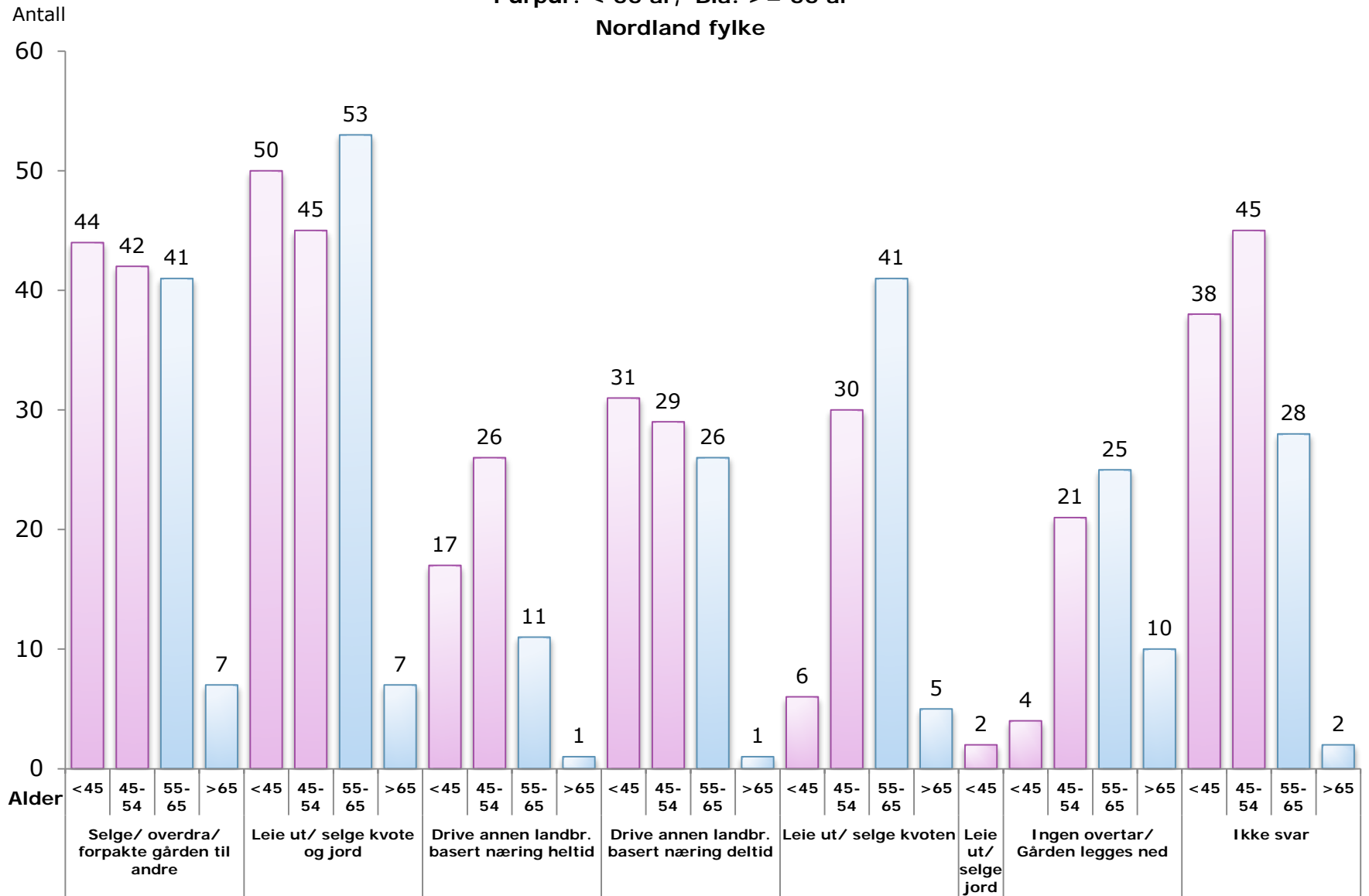
Purpur: < 55 år, Blå: >= 55 år

Nordland fylke

Alder og Dersom ikke melk - Hva med gården?

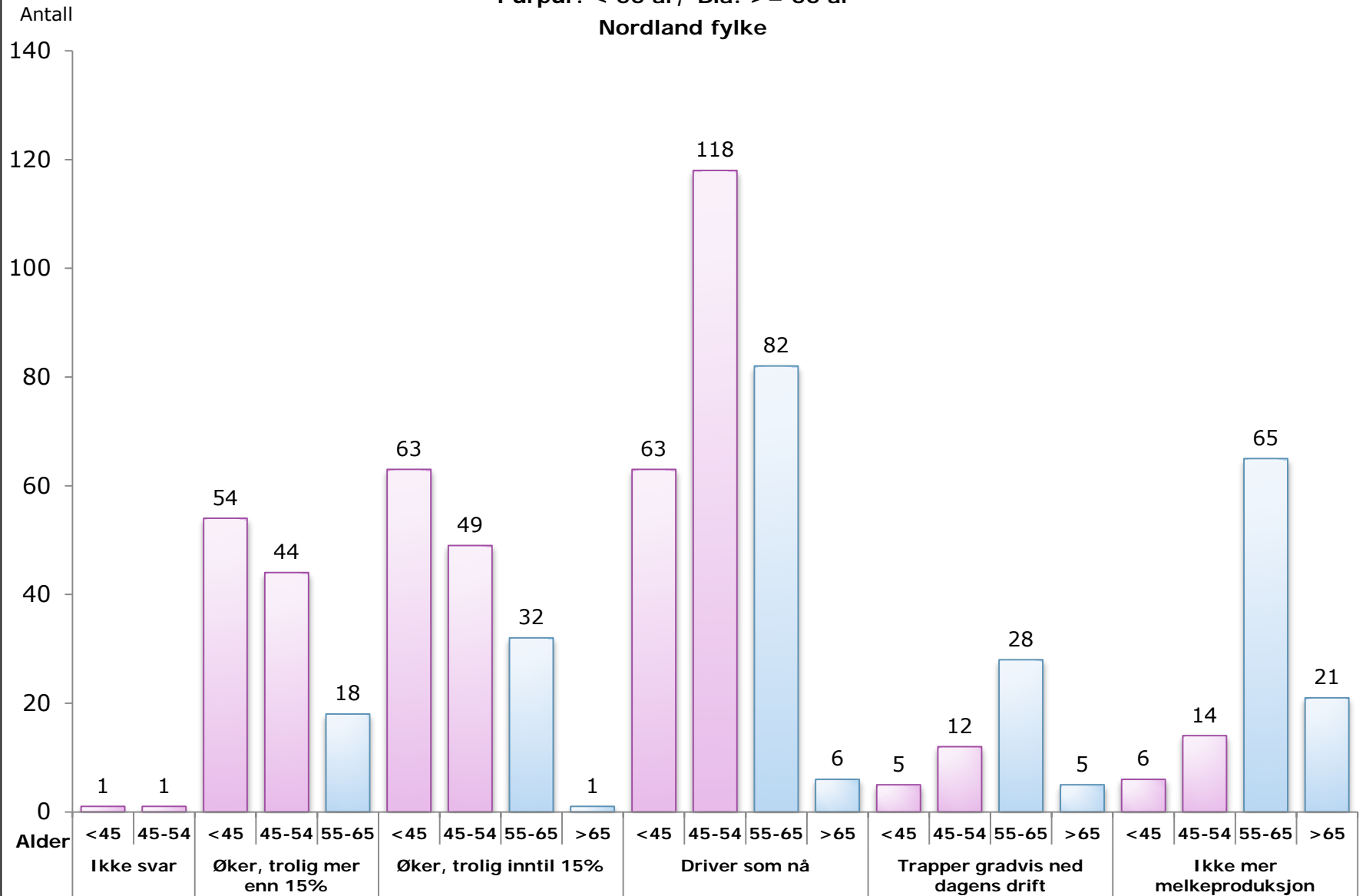
Purpur: < 55 år, Blå: >= 55 år
Nordland fylke

Alder og Melk om 5 år?

Purpur: < 55 år, Blå: >= 55 år

Nordland fylke

TINE
 v/Ingvald Stensen

18.05.11

KOSTNADSFORSKJELLER FOR KUFJØS

Vi viser til forespørsel 29.04.11.

Forespørselen gjelder utredning av følgende:

- 1) Byggekostnad for kufjøs i Troms for ca. 20, 40 og 60 årskyr presentert som forventede totalkostnader, kostnad pr. årsku/evt. kuplass og pr. m2 bygning.
- 2) Forskjell i byggekostnad for kufjøs mellom Troms og Trøndelag.

Byggekostnad for kufjøs i Troms

Vi har beregnet byggekostnaden med grunnlag i modeller for 20, 40 og 60 årskyr med 40% påsett av ungdyr til melkeproduksjon. For den største modellen ligger det inne melkerobot. For de andre er det tatt med melkestaller med tilpasset størrelse. Alle modellene gjelder isolerte bygninger med utvendig gjødselkummer. Prisene gjelder pr. 2011. Vi understreker at det er noe usikkerhet i disse beregningene.

Modell	Totalkostnad (mill kr)	kostnad/årsku (kr)	Kostnad/m2
20 årskyr	4,5	225 000	8800
40 årskyr	7,2	180 000	8100
60 årskyr	10,7	178 000	7700

Prisforskjell Troms vs Trøndelag .

Det er vanskelig å si noe sikkert om dette da det er mange ulike momenter som spiller inn. I tillegg til regionale forskjeller kan det være store lokale forskjeller. Det foreligger ikke statistikk. Sammenlignbare prosjekter utført i disse to område vil slik vi erfarer det ha prisforskjeller på 20-35 %. Høye transportkostnader og generelt mer ugunstig byggesesong spiller noe inn. I Troms er landbruksbygg en relativt sett mindre del av byggemarkedet som i stor grad er by- og tettstedsorientert. Få bedrifter bygger landbruksbygg og det er i liten spesialisering inn mot dette markedet. Dette svekker konkurransen og gir høyere priser enn i de tunge landbruksområdene.

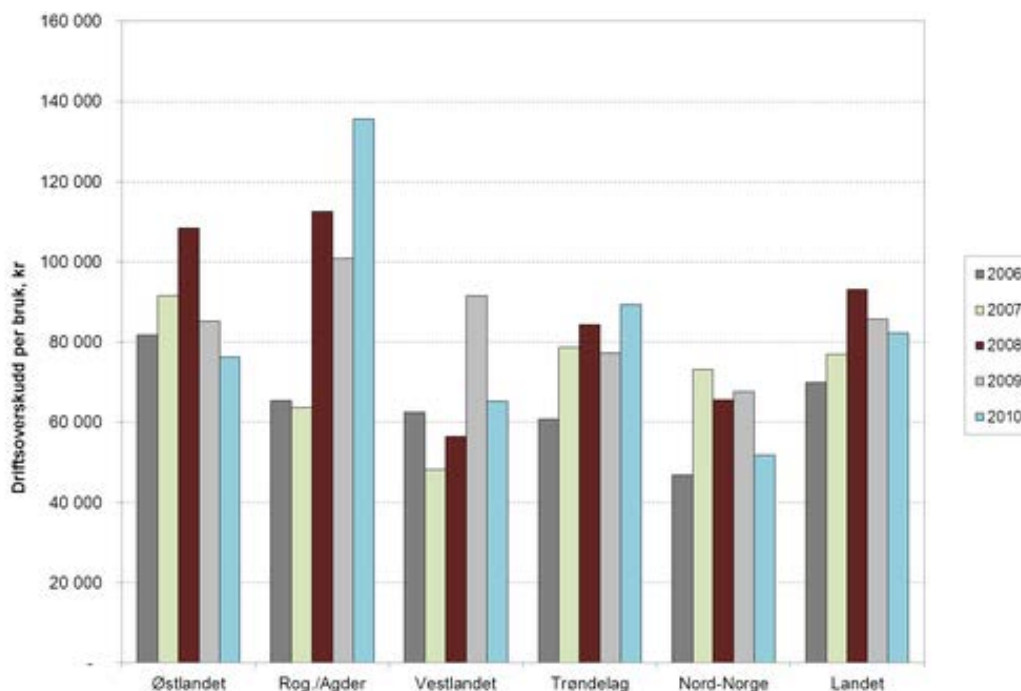
Vi håper dette gir tilstrekkelig svar på spørsmålstillingene.

Med hilsen

Svein Johnsen

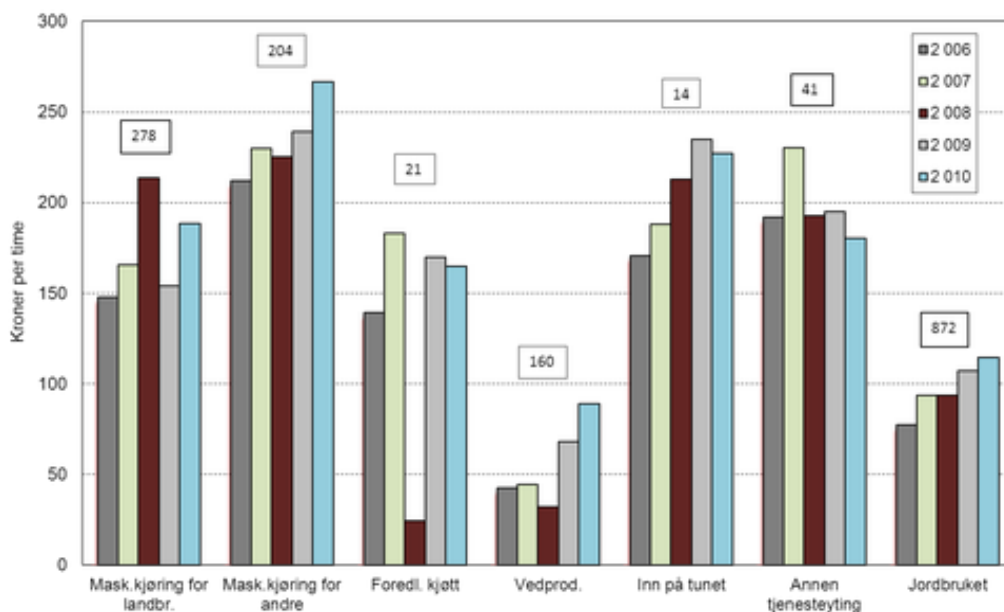
Bygdenæringer

Bygdenæringer i landbruket defineres som næringsvirksomhet utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, med basis i ressursene på bruket. Det finnes i dag begrenset oversikt over antallet virksomheter og omfanget av denne virksomheten. NILF gjør i sine driftsgranskninger detaljerte registreringer av type og omfang av tilleggsnæringer¹. Datagrunnlaget her er basert på et begrenset antall jordbruksforetak (861 jordbruksforetak i 2008). I dette materialet finnes det ingen separate tall for bruk i Nordland, til det er utvalget for lite for å kunne gi et riktig bilde av situasjonen. På landsbasis var andelen bruk med omsetning fra bygdenæringer 79 %, 54 % av disse hadde en omsetning på over 20 000 fra bygdenæringene. Andelen bruk med omsetning over 20 000 er minst i Nord-Norge.

Figur 1 Driftsoverskudd i tilleggsnærings for de bruk som har en omsetning over kr 20 000 fordelt på landsdeler. 2006-2010. Hentet fra artikkel 2012-4, NILF.

¹ NILF bruker begrepet tilleggsnærings, noe som tilsvarer begrepet bygdenæringer slik det er beskrevet i *Stortingsmelding nr. 9 - Velkommen til bords*

Figur 2 Lønnsevne per time i ulike driftsgrener i tilleggsnæring sammenlignet med lønnsevne per time i jordbruket. Boksene over søylene sier hvor mange bruk som i snitt inngår i driftsformen for 2006-2010. Hentet fra artikkel 2012-4, NILF.

Driftsgranskingene fra NILF viser at det er en stor flora av bygdenæringer, og det er flest som driver med utleie og maskinkjøring. Lønnsomheten er jevnt over høyere i bygdenæringene enn i jordbruket og lønnsomheten er bedre i produksjon av tjenester enn varer.

Hanen, som er en bransje- og markedsorganisasjon for bygdeturisme og gårdsmat, gjennomfører med jevne mellomrom en undersøkelse blant egne medlemmer med spørsmål om type aktivitet, omsetning, utvikling og framtidsutsikter. Siste undersøkelse var i 2010 hvor 49 % av organisasjonens 419 medlemmer sendte inn svar.

Undersøkelsen viste at 15,6 % hadde en omsetning på under kr. 100 000,- i 2009, mens 47,3 % av medlemmene har en omsetning over kr. 500 000,- i samme periode. Heller ikke her finnes egne tall for Nordland.